

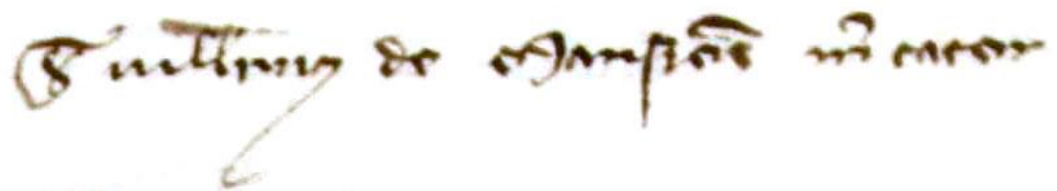

Guillem Masó, mercader de Sant Joan de les Abadesses:
bestiar, draps i crèdit en una vila monàstica
al darrer quart del segle XIV

Treball de recerca
*Màster d'iniciació a la recerca en humanitats, història, art,
filosofia i llengua i literatura (curs 2013-2014)*

Tutor: Dr. Lluís To i Figueras
Universitat de Girona

Joan Ferrer i Godoy
Setembre, 2014

A photograph of a handwritten document in Gothic script. The text reads "Guillem de Masó mercader". The ink is dark brown on a light background. The script is highly decorative with many flourishes and loops.

Guillem Masó, mercader de Sant Joan de les Abadesses:
bestiar, draps i crèdit en una vila monàstica
al darrer quart del segle XIV

Treball de recerca
*Màster d'iniciació a la recerca en humanitats, història, art,
filosofia i llengua i literatura (curs 2013-2014)*

Tutor: Dr. Lluís To i Figueras
Universitat de Girona

Joan Ferrer i Godoy
Setembre, 2014

Fotografia de la coberta:

Detall del frontal de Sant Bernardí de Siena, patró dels teixidors, la confraria dels quals va ser establerta a l'església parroquial de Sant Pol de Sant Joan de les Abadesses l'any 1457.
Museu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses.

Foto © Joan Ferrer i Godoy

Aquesta obra està subjecta a la llicència de Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional de Creative Commons.

0. RESUM

El present treball es fonamenta amb el contingut del llibre particular o extraordinari del mercader Guillem Masó, de Sant Joan de les Abadesses, actiu durant la segona meitat del segle XIV. La majoria d'assentaments que conté el volum fan referència a tractes de bestiar, amb la inclusió de diverses tipologies o variants en els contractes, des de la simple compravenda fins a comandes-parceria. L'activitat del mercader Masó, tanmateix, no se centra exclusivament amb aquests negocis; s'intueix una diversificació de les seves activitats que es vinculen, fonamentalment, amb la producció i comercialització de draps de llana i de lli. El context social i econòmic de la vila de Sant Joan durant aquest període afavoreix la presència d'aquests empresaris tèxtils, que per aconseguir els seus objectius, s'introdueixen en els ressorts del poder civil de la vila i en els dels gremis i confraries que regulen i controlen els processos de fabricació dels productes.

1. PROPÒSIT

Els fets protagonitzats pels grans personatges de la història de Sant Joan de les Abadesses han disposat del seu temps i del seu espai; ara correspon donar a conèixer els engranatges de la quotidianitat dels seus habitants. Aquesta reflexió, que faig a títol personal, és motivada perquè la historiografia del monestir i de la vila Sant Joan de les Abadesses ha proporcionat pocs exemples d'estudis de detall, més enllà de les monografies genèriques, necessàries per altra part, sobretot referides a la llarga història d'un dels monestirs més importants del país. I, quan s'han produït aquestes aportacions, llevat de comptades excepcions, la recerca ha estat exclusivament centrada en l'entorn del monestir. Aquesta situació ha provocat una manca acusada de substrat historiogràfic quant a multitud d'aspectes de la vida quotidiana dels habitants de Sant Joan en època medieval, substrat que havia d'haver-se nodrit de les abundants i riques sèries documentals conservades a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses i a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. D'entre totes elles, és especialment sorprenent la poca utilització dels volums notarials santjoanins; probablement, el fet de conservar-se en una institució de titularitat privada, amb unes determinades condicions d'accés, ha perjudicat la inclusió d'aquests fons en dels circuits habituals de recerca dels historiadors d'aquell període.

El treball amb els fons notarials conservats de Sant Joan de les Abadesses és una tasca, com arreu, feixuga i llarga però, tanmateix, absolutament necessària si volem disposar d'elements interpretatius que ens proporcionin una noció més acurada i precisa de la societat medieval santjoanina. Si no s'utilitzen d'una forma més sistemàtica, el resultat de tota recerca quedarà greument distorsionat. Més i tot quan esdevenen l'únic referent arxivístic de notable interès dins el seu context geogràfic. No oblidem que, més enllà de ser «gairebé l'únic dels antics monestirs catalans que conserva *in situ* una part important del seu arxiu monacal» (Gros 1974, p. 87), l'Arxiu

del Monestir de Sant Joan de les Abadesses conserva l'únic fons notarial medieval de la comarca del Ripollès.¹

Per tot això, en definitiva, i per focalitzar la recerca en algun aspecte de l'entramat social en època medieval gràcies a la informació reportada pels fons notarials, considero interessant l'anàlisi del contingut d'un volum notarial que recentment s'ha incorporat a l'Arxiu Comarcal del Ripollès provinent del fons Joan Solé i Pla.² El volum en qüestió és un llibre particular, també anomenat «extraordinari», del mercader Guillem Masó, que abasta un període entre els anys 1373 i 1397, això és, el darrer quart del segle XIV, i provinent de la notaria de Sant Joan de les Abadesses regida aleshores per Arnau Martí.³

Els llibres particulars són una tipologia documental coneguda dins les col·leccions notarials del nostre país, malgrat que el seu estudi «no ha estat freqüent entre els medievalistes» (Colomer 2012, p. 8). Fins i tot tenim un exemple de mercader estranger instal·lat al país el volum notarial particular de la seva activitat ha arribat fins a nosaltres.⁴ També, aquesta tipologia és clau per a comprendre el funcionament i el tractament arxivístic d'algun dels arxius notarials del país (Masnou 2008, p. 99). És habitual, doncs, que entre la col·lecció de manuals i notes dels notaris d'època medieval hom localitzi aquests volums destinats a administrar els negocis d'algun client que destaca per una activitat més dinàmica que la resta de la clientela del fedatari públic. En aquestes circumstàncies no ens ha d'estranyar que el notari destini un llibre específicament per aquell client més actiu en el qual hi registrarà, sobretot, tots els assentaments de l'activitat econòmica; en alguns casos, també, hom inclourà els motivats per la seva esfera més privada. És en aquest context i per aquestes

¹ Llevat dels *Liber notularum* del notari Guillem Vives (Ribes de Freser, 1379) i Antoni Ferran (Ripoll, 1437-1438), i del *Manuale* de Francesc Maçot (Camprodon, 1473-1478), tots ells molt fragmentats, les sèries notarials de les principals poblacions de la comarca del Ripollès s'inicien, amb més o menys continuïtat, a partir del segle XVI (Bosom 1983, p. 221-303). En canvi, les sèries corresponents a la notaria de Sant Joan de les Abadesses s'inicien l'any 1250 quan, des de Jaca, Jaume I concedeix a l'abat Ramon de la Bisbal la facultat d'instituir-la (Ferrer 2009, núm. 333, p. 500-501), i es conserven, gairebé senceres, a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan (Pagarolas 2005, p. 145-146).

² El fons documental del diputat Joan Solé i Pla va ingressar a l'Arxiu Comarcal del Ripollès l'any 2010. El Dr. Solé va ser un col·laborador directe de Ventura Gassol, conseller de Cultura de l'etapa republicana de la Generalitat de Catalunya. De fet, va supervisar personalment les tasques de protecció i salvaguarda de la documentació de la comarca del Ripollès amb motiu de l'esclat de la Guerra Civil Espanyola. El Dr. Solé es trobava, a l'estiu de 1936, a la població de Queralbs des d'on va procedir a posar sota custòdia de la Generalitat els fons documentals, entre altres, conservats a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses, i traslladar-los als dipòsits de Barcelona, a la Casa de la Misericòrdia primer i al monestir de Pedralbes després. Desconeixem el motiu pel qual uns volums procedents de l'Arxiu del Monestir van quedar sota custòdia del Dr. Solé i, posteriorment, de les seves filles. El cert és que, en més d'una ocasió, les filles del diputat Solé havien mostrat la seva voluntat per retornar els volums que conservaven, fet que no es va produir fins que l'oferiment va arribar a coneixement de la direcció de l'Arxiu Comarcal del Ripollès.

³ Entre altres volums de gran interès provinents de la donació del fons Joan Solé i Pla, el llibre particular del mercader Guillem Masó, que presentava un estat de conservació molt deficient, va ser restaurat per Cristina Nàjar i Orriols entre els mesos de juliol i desembre de 2012.

⁴ GUILLERÉ, Christian (2001). Le registre particulier d'un marchand de Montepulciano installé à Castelló d'Empúries, Taddeo Brunacini (1336-1349). Dins: *Annales du Midi: revue de la France méridionale*. (núm. 236, p. 509-549). Toulouse.

motivacions que disposem d'aquest volum notarial dedicat a l'activitat del mercader Guillem Masó.

Cal destacar, a més a més, que l'activitat registrada al llibre particular que hem estudiat és poc comú entre la resta de llibres particulars estudiats fins ara. Efectivament, coneixem estudis i treballs sobre llibres particulars referits a mercaders que han desenvolupat la seva activitat mercantil en l'esfera del crèdit, de la producció i el comerç de draps, i, en un altre nivell, en el comerç marítim, inclòs el de gran abast. La història dels mercaders catalans a la baixa edat mitjana, llevat de recents excepcions, és la història del gran comerç marítim. La nostra aportació pretén proporcionar un referent de l'activitat mercantil en un àmbit geogràfic reduït, amb un component rural molt marcat —la muntanya, per dir-ho genèricament— i relativament allunyat —que no aïllat— dels centres d'intercanvi més dinàmics del moment.

La informació que proporciona el llibre particular està focalitzada, essencialment, en la consignació de l'activitat financera del personatge: descriure-la amb precisió és una tasca interessant. Això no obstant, si pretenem analitzar l'activitat del mercader enquadrada en el seu context, amb una visió més àmplia, ens cal la introspecció en les circumstàncies que envolten a Guillem Masó, en les estructures de govern politicoadministratives d'una vila monàstica durant els anys que va viure, en el seu cercle d'amistats amb qui teixia les complicitats necessàries per a fer florir els seus negocis, en els mètodes i sistemes productius i comercials d'una vila pirinenca, en el seu entorn familiar, etc. Cal «passar el rasclet» per la documentació conservada a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses, la majoria de la qual no ha estat utilitzada, per trobar tota referència sobre el personatge i que ens permeti nodrir de contingut interpretatiu el nostre relat —més que no pas descriptiu. L'efectivitat d'aquesta operació, en el marc dels objectius d'aquest treball, rau en la valoració de les potencialitats de les sèries documentals conservades que, com veurem, són nombroses i diverses. Amb altres paraules: cal projectar la nostra recerca no pas dirigida a la totalitat dels fons conservats, sinó vers un conjunt de documents on, presumiblement, trobarem alguna «traça de l'activitat» del nostre protagonista. I, a l'analitzar-los, trobar la connexió encertada entre ells. Allò que pot ser un inconvenient —la manca total de precedents quant a treballs i estudis en base a fons notariais de Sant Joan de les Abadesses— esdevé una gran oportunitat per donar llum a documents inèdits, descriure'ls i obrir noves perspectives de recerca per a qui els utilitzi darrere nostre.

2. LA HISTORIOGRAFIA DELS MÈTODES COMERCIALS I DELS MERCADERS

El mètode comercial de la comanda, en sentit genèric, ha estat estudiat abastament per diversos historiadors que han dedicat extensos treballs per a definir el contracte, centrant-se, sobretot, en els exemples proporcionats pels grans mercaders d'època baix medieval, l'activitat dels quals es desenvolupa en l'àmbit geogràfic de les principals ciutats de la Corona d'Aragó i referides a les seves operacions mercantils,

la majoria de les quals, sobre productes manufacturats o en l'actuació com a intermediaris de mercaderies; aquest corrent està representat pels treballs de Josep M. Madurell, Arcadi Garcia i el clàssic d'André-E-Sayous.⁵ Quant als estudis sobre mercaders, alguns de monogràfics dedicats a nissagues o famílies, els quals inclouen la comanda com a mètode comercial de les seves transaccions, el ventall s'amplia notablement tot i que, tan l'àmbit geogràfic d'interès com el de les operacions, també se circumscriuen a allò que s'ha apuntat —centres urbans importants i grans operacions comercials; destaquen, per la seva notable extensió i detall, fruit de la profusió de fons notariais utilitzades, els treballs de Mario del Treppo, Josep Fernández Trabal i Víctor Hurtado.⁶ Una mostra de la voluntat de «fugir» de la dinàmica econòmica protagonitzada pels grans centres urbans i per les grans operacions mercantils la protagonitza Víctor Farías Zurita:⁷ les fons notariais consultades, bàsiques per al seu discurs, ens han donat l'esperança de localitzar exemples paral·lels al nostre tema. En l'àmbit geogràfic que analitza —bàsicament el prelitoral de la Catalunya Vella, Vallès, Selva i Empordà— no ha quedat cap rastre significatiu de contractes de bestiar equiparables amb els que s'esmenten en el llibre particular de Guillem Masó; tanmateix, la nostra aportació, que conté l'anàlisi d'aspectes comercials que van més enllà que els contractes de bestiar, desitja seguir la línia del Dr. Farías en el sentit de posar en valor el paper desenvolupat per uns mercaders en una vila de modestes dimensions i en relació als seus vilatans i a la població rural del seu radi d'influència.

Certament, les llacunes que he exposat es poden explicar a causa de l'àmbit notòriament urbà dels treballs, amb un comerç dinàmic intrínsec, amb un fort moviment de transaccions comercials lligades, en la majoria d'aquests exemples, al noliejament marítim dels productes, operació que deixa constància escrita als registres notariais estudiats. La muntanya —estructurada en petits nuclis, on el dinamisme dels mercats establerts i del comerç que, per força, s'hi desenvolupa, està, si exceptuem la vila de Puigcerdà, per demostrar— només surt esmentada quan les mitjanes i grans ciutats s'hi han relacionat en el comerç de la manufactura per excel·lència en època baix medieval, la draperia, i ha quedat al marge d'aquests

⁵ MADURELL MARIMON, Josep M.; García Sanz, Arcadi (1973). *Comandas comerciales barcelonesas de la baja Edad Media*. (Anejos del Anuario de estudios medievales; 4). Barcelona: Colegio Notarial de Barcelona, Departamento de Estudios Medievales, Consejo Superior de Investigaciones Científicas.

SAYOUS, André F. (Arcadi Garcia i Sanz, Gaspar Feliu i Monfort: edició i estudi introductor) (1975). *Els Mètodes comercials a la Barcelona medieval*. (Col. S. Sobrequés i Vidal d'història de Catalunya; 1). Barcelona: Ed. Base.

⁶ DEL TREPPO, Mario (1976). *Els mercaders catalans i l'expansió de la Corona Catalano-Aragonesa al segle XV*. (Col. Documents de cultura; 10). Barcelona: Curial.

FERNÁNDEZ TRABAL, Josep (1995). *Un família catalana medieval*. Els Bell-lloc de Girona: 1267-1533. (Col. Biblioteca Abat Oliba; 161). Barcelona: Abadia de Montserrat.

HURTADO, Víctor (2007). *Els Mitjavila: una família de mercaders a la Barcelona del segle XIV*. (Col. Textos i estudis de cultura catalana; 123). Barcelona: Abadia de Montserrat.

⁷ FARIAS ZURITA, Víctor (2009). *El Mas i la vila a la Catalunya medieval: els fonaments d'una societat senyorialitzada (segles XI-XIV)*. (Col. Història oberta; 166). València: Universitat de València.

estudis que l'han considerada com un element satèl·lit dels principals nuclis comercials del país.⁸ Probablement, aquest fet és la causa principal que els contractes de parceria de bestiar, vinculats a ramats formats per animals entesos més com a «objecte industrial» que com a «complement econòmic del pagès»⁹, que s'han de formalitzar principalment des dels nuclis de muntanya, prop de les pastures i dels centres principals ramaders, hagin quedat ocults dins els grans estudis sobre els circuits comercials i els mercaders de l'època. I aquesta mancança també és detectada i se'n lamenta Mallorquí (2010, p. 169) quan afirma que «el menysteniment historiogràfic de la ramaderia, enfront de l'agricultura, és potser encara més evident per als segles de l'edat mitjana», més i tot si considerem que la ramaderia «tenia un paper essencial en la vida de totes i cadascuna de les famílies pageses i era una part imprescindible en el conjunt d'activitats econòmiques que es duïen a terme en els masos» i, afegiria, també en les viles de muntanya amb una important indústria de fabricació dels seus derivats.¹⁰

Els estudis i les referències publicades sobre els contractes o la comanda-parceria de bestiar són mínimes, si més no per un àmbit geogràfic del Pirineu i pel període cronològic proper al nostre interès.¹¹ Això no obstant, disposem de dues aportacions, de l'àmbit dels estudis locals i comarcals, que s'apropen amb un remarcable interès a aquestes tipologies contractuals; ambdues corresponen a la zona de la Cerdanya.¹² La primera, després d'analitzar el contingut de poc més de dos-mil assentaments dels dos volums notariaus dels anys 1280 i 1281, exposa la vinculació del mercat de Puigcerdà amb les transaccions comercials de cereals, bestiar i draps que hi tenen lloc. Segons les dades treballades per a Puigcerdà, el 84% de les operacions relacionades amb el bestiar són per mitjà de la compravenda i un 15% són les corresponents als arrendaments o contractes de parceria; l'article aprofundeix notablement en els tipus de bèsties que consten als assentaments i, sobretot, remarca la durada dels contractes

⁸ Un exemple d'aquest «ciutat-centrisme», en el cas de Sant Joan de les Abadesses, el trobem a Del Treppo (1976, p. 146) quan l'esmenta juntament amb les poblacions de Banyoles, Manresa, Sant Llorenç de Morunys, Solsona, Figueres i Ceret com a segon grup de les poblacions exportadores de draps a Sicília durant els anys 1428 i 1429, pel darrere del primer grup, format per Barcelona, Girona, Olot i Perpinyà. O, quan el mateix autor (p. 182-183), indica que el 75% de les exportacions de draps a Nàpols la realitzen els mercaders barcelonins, amb el concurs dels de Castelló d'Empúries, Lleida, Girona, Olot i Pere Planes, mercader de Sant Joan de les Abadesses.

⁹ Recullo el testimoni de Bille (2005, p. 273): «Par ailleurs [es refereix a la diversitat de pastures, les vinculades a grans extensions, boscos, etc. i les pròpies d'un individu], la forme et le contenu de ces contrats invitent à s'interroger sur la notion même de troupeau.»

¹⁰ Mallorquí (2010, p. 184) ja apunta aquesta importància de la ramaderia per a les viles i petites zones urbanes quan relaciona el delme aportat per l'activitat agrícola respecte el del sector ramader de la vall de Camprodon al bisbat de Girona: «... l'agricultura sola segur que no aportava unes rendes tan altes i, per tant, cal pensar que els ramats ... eren proporcionalment la part més important del conjunt dels delmes locals ... El gran dinamisme dels mercaders camprodonins, que controlaven el bestiar, n'obtenien llana i produïen draps ...»

¹¹ Bille (2005, p. 265): «Bien qu'ils soient très nombreux dans les registres notariaux du Moyen Âge et de l'Époque Moderne, les contrats de *parceria* ou baux à cheptel n'ont pas fait l'objet de recherches approfondies.»

¹² Rendu (1991) i Bille (2005).

de parceria en funció de la vida i la utilitat dels animals, o bé per a les tasques agrícoles, o bé per a la seva comercialització (Rendu 1991, p. 90-95).

La segona aportació ceretana és molt més interessant per a nosaltres perquè inclou un primer anàlisi sobre l'estructura jurídica del contracte de parceria i la seva evolució al llarg dels segles baix medievals (i moderns). Després d'un treball intensiu dedicat a resseguir aquests documents entre els segles XIV i XVIII des d'un punt de vista, sobretot, de les parts formals i les clàusules jurídiques que contenen, els resultats indiquen que la comanda de parceria és un instrument flexible respecte de les necessitats i les demandes de les parts actuant, integrada perfectament en els circuits comercials, adaptable en el temps i que s'ha modelat paral·lelament a l'evolució de la pràctica notarial. Nogensmenys, l'equip de treball apunta que la comanda de parceria «mettent en relation des hommes, des bêtes et des espaces ... une pièce-clé dans l'organisation des économies de montage, au Moyen Âge comme à l'Èpoque Moderne.» (Bille 2005, p. 265). L'estudi detalla tres fases cronològiques en l'evolució durant l'època medieval de la tipologia del contracte en qüestió: la primera, a l'inici de la instal·lació a Puigcerdà de la institució notarial (de la segona meitat del segle XIII a les primeres dècades del segle següent) en què el contracte segueix un esquema rígid, un estereotip perfectament pautat; la segona fase —a partir de mitjan segle XIV— es caracteritza per la inclusió de tres clàusules subsidiàries, això és, les de renúncia, les del sosteniment del bestiar (alimentació) i les que prohibeixen la seva venda o donació mentre el contracte romangui vigent; finalment, al segle XV, la darrera fase és marcada per la incorporació, també, de dues noves clàusules, una referida a l'autorització per vendre animals mascles inclosos en la parceria i l'altra a la possibilitat de rescindir el contracte abans del termini especificat. En definitiva, aquest treball esdevé un magnífic punt de partida per a l'estudi de la comanda de bestiar; lamentem, però, que només inclogui dos exemples transcrits, i encara posteriors respecte del nostre marc cronològic.

A més de les referències exposades, només hem localitzat algun esment, molt tangencial, a les comandes de bestiar en els estudis de Maria Dolors Santandreu i Soler i Joaquim Aparici Martí,¹³ els quals tan sols les esmenten relacionades amb la indústria drapera, sense aprofundir en les característiques o les motivacions del contracte.

Si la comanda-parceria de bestiar ha passat «de puntetes» per la bibliografia bàsica sobre el comerç català baix medieval, encara més difícil és la vinculació que proposem d'aquest tipus de contracte al reconeixement d'un deute: això no obstant, Guilleré

¹³ SANTANDREU I SOLER, Maria Dolors (2006). La Vila de Berga a l'edat mitjana: la família dels Berga. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona. En especial el capítol 9, que conté els apartats dedicats a la indústria tèxtil, a la compravenda d'animals i a les pràctiques amb censals, violaris, préstecs, comandes i societats (p. 659 i ss.).

APARICI MARTÍ, Joaquim (2010). Ósmosis socio-económica en territorios limítrofes. La permeabilidad del Maestrazgo Turolense y Castellonense en los siglos XIV y XV. Dins: *Studium. Revista de Humanidades*, 16. p. 39-56.

(1992, p. 75) informa d'una fórmula paral·lela a la nostra, en l'àmbit del transport terrestre, quan es consignen comandes en societat a crèdit que promouen el moviment de mercaderies, des dels llocs productors als consumidors, les quals, segons l'autor, es poden assimilar a un arrendament. Encara, però, ens encoratja més la conclusió de Bille (2005, p. 273.): «... il s'avèra impératif de scruter plus en détail l'intégration de l'élevage dans les circuits commerciaux et les mécanismes du crédit.»; davant d'aquesta asseveració, sospitem que l'equip de treball devia localitzar alguna referència que motivés aquesta afirmació.

Per analitzar i contextualitzar la comanda-parceria de bestiar, així com la resta de contractes localitzats en el llibre particular d'un mercader rural amb activitats comercials diversificades i tant vinculat a la producció de draps com Guillem Masó, i per localitzar i interpretar les seves estructures productives, és fonamental el treball de Claude Carrère,¹⁴ complementat amb les aportacions que trobem en els estudis, alguns més focalitzats en poblacions concretes, del ja esmentat de Víctor Farías, i els de Lluís To, Pere Ortí, Elvis Mallorquí, Lluís Sales i Joel Colomer.¹⁵ Guillem Masó no és un simple tractant de bestiar; és, a més, una persona vinculada amb les estructures productives i comercials —i de govern— de la vila de Sant Joan de les Abadesses. I aquests treballs descriuen perfectament l'univers que envolta el del nostre perfil estudiat.

Un mercader com Guillem Masó no només compra i ven bestiar o formalitza contractes de parceria; per força també s'implica en la indústria relacionada d'una forma directa o indirecta amb els productes derivats de l'explotació dels animals: la pell i el seu adobament, la llana de les ovelles, els vedells per a la carn, els animals de tir i de treball agrícola, l'aliment dels animals i, sobretot, la producció de draps —de llana i de lli— i el seu procés de fabricació —molí draper, abaixadors, teixidors, paraires, tintorers— tan ben descrit per Carrère per a Barcelona que descriu, amb extrem detall, els elements de producció la majoria dels quals s'avenen perfectament al nostre cas. Per exemple, quant a l'assimilació dels carnisers amb els tractants de bestiar viu, de la seva progressió social cap a l'estament mercader i de les seves relacions amb els drapers (Carrère 1977, p. 322), o en la presència de pous d'aigua prop dels obradors dels tints (Carrère 1977, p. 493), o, finalment, com a parçoners de molins drapers (Carrère 1977, p. 520).¹⁶

3. EL CONTEXT HISTÒRIC DEL MERCADER GUILLEM MASÓ

El monestir de Sant Joan de les Abadesses va ser fundat a principis de la dècada dels anys vuitanta del segle IX pel comte Guifré I, el Pelós, juntament amb la seva esposa, Guinedella. La creació del monestir de Sant Joan, com el veí de Ripoll,

¹⁴ Claude Carrère (1977).

¹⁵ Lluís To (2011), Pere Ortí (2013), Elvis Mallorquí (2010), Lluís Sales (2011) i Joel Colomer (2012).

¹⁶ Guillem Masó, en el capbreu de l'abat Arnau de Vilalba de 1397, declara que disposa d'una bassa, dipòsit o safareig d'aigua i, juntament amb Arnau Gener, un molí draper (vg. apartats 7.3 i 5.5).

s'emmarca en una acció organitzadora del territori i de la població que hi viu impulsada pel comte. Efectivament, l'any 878, Guifré governa els comtats de Girona, Barcelona, Urgell i Cerdanya i emprèn la repoblació i organització d'uns territoris situats al mig d'aquests comtats i que, cinquanta anys abans, havien quedat sense govern a causa d'una revolta protagonitzada per uns cabdills locals. Lògicament, l'entrada en funcionament del monestir de Sant Joan de les Abadesses ha de ser relativament anterior a la data de la consagració de la seva església, que s'esdevé el 24 de juny del 887. La nova comunitat monàstica, femenina, pren l'orde de Sant Benet per a regir-se i Emma, filla dels comtes fundadors, és la primera abadessa. Ben aviat la nova institució destaca per organitzar amb eficàcia i empenta els homes i dones i els territoris de la vall de Sant Joan; al cap de pocs anys, esdevé una institució amb un poder territorial similar al d'un comtat.¹⁷ Els seus dominis s'estenen més enllà de la geografia immediata i les seves possessions i jurisdiccions són motiu freqüent de lluites i disputes comtals. Al seu redós, acull un incipient nucli de població; tanmateix, no és fins els primers anys del segle XIII que s'estructura i pren forma urbana.

El govern de les abadesses perdura fins l'any 1017 quan la comunitat femenina és expulsada per manament papal, a instàncies del comte de Besalú Bernat Tallaferro i amb la connivència d'Oliba, abat de Ripoll. S'instal·la, aleshores, una comunitat masculina regida per la regla aquisgranesa; al seu torn, l'any 1086 serà substituïda per una comunitat de priors i prioires, d'obediència benedictina, tutelada pels comtes de Besalú i dins l'òrbita de la poderosa abadia provençal de Sant Víctor de Marsella.¹⁸

L'any 1114, després de diversos enfrontaments i gràcies a la intervenció de personatges destacats del país, s'instal·la una comunitat de canonges agustinians que perdura fins a l'any 1592. Aquesta època la protagonitzen vint-i-quatre abats alguns dels quals han fet les aportacions més destacades per a la vila de Sant Joan de les Abadesses en època medieval, per exemple, la construcció del Pont Vell (Berenguer Arnau, 1128-1138)¹⁹, l'ordenament de la Vila Vella (Pere de Soler, 1206)²⁰ i l'establiment del mercat (Ramon de la Bisbal, 1230)²¹. L'actuació més destacada és, sens dubte, l'edificació del nou temple monàstic en temps de l'abat-bisbe Ponç de Monells (1140-1193), que es consagra el 2 de novembre de 1150.

Alguns d'ells es van vincular estretament amb els ressorts més poderosos del país i van estendre i defensar les possessions del monestir. Per la implicació en afers

¹⁷ Esteve (1987): «L'abadessa Emma aconsegueix del rei de França, per al monestir i les seves possessions, que augmenta incansablement i que, escampades per tots els comtats, constitueixen gairebé un comtat, un precepte d'immunitat que li atorga una sobirania equiparable a la dels comtes i l'allibera, per tant, de les pretensions dels seus germans, amb els quals s'encara resoludament.»

¹⁸ Per aprofundir en certs aspectes del període comprès entre l'expulsió de la comunitat femenina fins a la instauració de la comunitat agustiniana, vg. Ferrer (2013b).

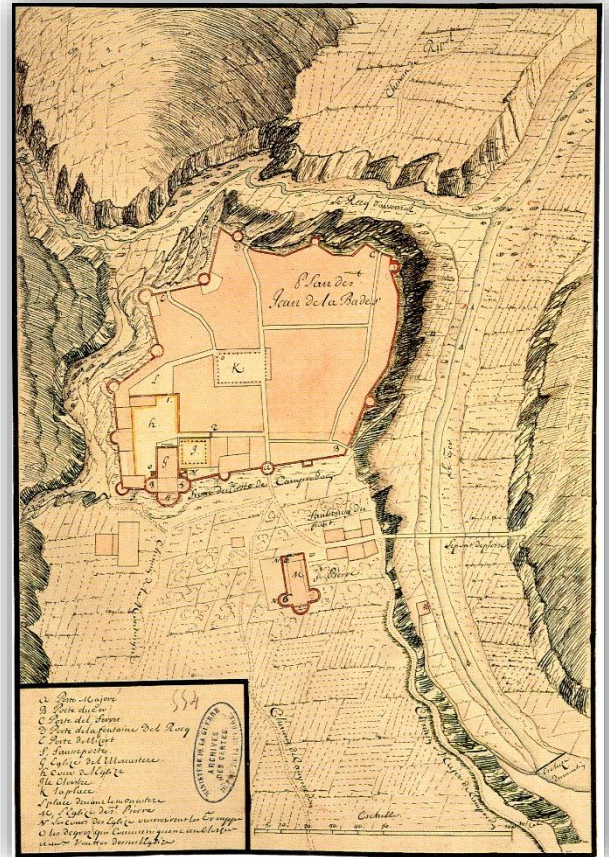
¹⁹ Pladevall (1976) reproduïx una cita de Parassols (1894, nota 3, p. 70) que remet a un text de l'anomenat «necrologi o martirologi antic», volum actualment perdut, que no cal confondre'l amb el necrologi redactat a mitjan segle XIII pel canonge Oliver i publicat per Junyent l'any 1951.

²⁰ Ferrer (1997), p. 24-25.

²¹ Ferrer (2009), núm. 266, p. 388-390.

polítics, destaquem l'abat Ramon de la Bisbal (1230-1248), que cedí un terreny al rei Jaume I per fundar el nucli de la Ral, centre d'una vegueria, la qual cessió li comportà greus problemes de veïnatge amb Camprodon. També l'abat Berenguer de Blanes (1274-1293), per les seva implicació amb les guerres contra França. I, finalment, Arnau de Vilalba (1393-1427), per la seva intervenció amb la successió a la corona catalano-aragonesa després de la mort del rei Martí.

La vila de Sant Joan de les Abadesses coetània a Guillem Masó, això és, durant la segona meitat del segle XIV, disposava de les estructures comercials i jurídiques bàsiques per al seu desenvolupament. A les concessions ja esmentades de mercat setmanal i notaria, caldria afegir la de llibertats i franqueses als habitants de la vila de Sant Joan, concedida pel rei Pere I a l'abat Pere de Soler en 1211 i renovada per l'abat Ramon de la Bisbal en 1243.²² La vila estava perfectament urbanitzada si fem cas de les declaracions incloses en el capbreu de l'abat Arnau de Vilalba de 1397.²³ Les dades que ens proporcionen els fogatges ens indiquen que la vila, entre 1358 i 1378, voltava el centenar de focs, això és, entre 350 i 450 habitants.²⁴ L'estructura de la vila, emmurallada des de 1244,²⁵ responia a un model antic, hereu de les ciutats romanes, segons el qual dos carrers principals, perpendiculars, articulaven paral·lels a ells la resta dels carrers secundaris i, en l'encreuament dels principals, se situava l'espai comú principal, la plaça Major, on lògicament s'hi celebrava el mercat setmanal i era el lloc on es paraven les taules dels botiguers i menestrals. L'inici d'aquest pla urbanístic cal situar-lo a principis del segle XIII, quan Arnau, sacrista del monestir, estableix a vint-i-tres caps de casa al Vinyal, l'espai de la terrassa situat al nord de l'edifici monàstic, vers el riu Ter.²⁶ Va ser el

Aquest dibuix a ploma sobre paper, aquarelat, és una de les primeres representacions gràfiques de la topografia urbana de Sant Joan de les Abadesses, realitzat a instància de l'exèrcit francès a finals del segle XVII. Cal remarcar, a més de la trama urbana dins la muralla, on s'aprecia perfectament el clos monàstic, l'església parroquial, el seu «burg» o raval i el molí Gros i el seu canal, a la part inferior.

²² Ferrer (2009), documents núm. 208, p. 299-300 i núm. 309, p. 460-464.

²³ Ferrer (1997), p. 14.

²⁴ Iglésias (1989), p. 109.

²⁵ Parassols (1894), p. 76.

²⁶ Ferrer (1997), p. 18.

naixement de la Vila Vella, empresa abacial qui saps si per promoure'n la construcció de forma regulada, qui sap si per definir i establir les prestacions d'alguns pagesos i pocs menestrals que havien ocupat aquelles peces de terra cultivades de vinya, traslladant-se des del primitiu raval, a banda i banda del camí des de Ripoll i la plana osonenca cap a França, just a tocar el pont Vell i al voltant de l'església parroquial de Sant Pol. Aquesta fesomia és la que, encara avui, podem comprovar a la Vila Vella de Sant Joan de les Abadesses.

4. EL LLIBRE PARTICULAR DE GUILLEM MASÓ

Com hem esmentat, el llibre particular o extraordinari del mercader Guillem Masó és un volum notarial confeccionat durant la regència del notari Arnau Martí,²⁷ titular de la notaria de Sant Joan de les Abadesses, escrit de la seva mà o pel seu manament, durant la segona meitat del segle XIV per tal de registrar essencialment l'activitat dels negocis del mercader.²⁸

El volum, tan en origen com una vegada restaurat, està format per cinc quaderns, en paper, amb encuadernació en pergami; en resulten 115 folis i 32 documents solts. Conserva la paginació original. Les seves dimensions són 240 x 300 x 40 mm. i se li assignà la signatura topogràfica «ACRI 1438». La part escrita del pergami documental de la coberta, integrada en la nova, es llegeix, amb la tinta molt esvaïda, el text següent:

[YHS] MASONI [...]

Octavus liber extraordinarius [quod] libris extraordinariis in quo [sunt continetur nisi] contractus aut active aut pasive [gesti] per Guillermuz de Mansione aut cum eo per alios et incipit in anno MCCCLXXIII et finitur in anno MCCCLXXXV et [continetur] cartas centum et sex. Vide cartas – 106.

Absolutus [vusus] ex[...] in septi pre[...].

Llibre del mercader Guillem Samasó 1373-1395 1373-1395 Hi ha molts contractes intercalats que no segueixen l'ordenació cronològica paginal.

Nº 38²⁹

²⁷ Hem pogut identificar el notari gràcies a una protesta de 1391 continguda al foli 76v: «die iovis que ffuit secunda martii (ora [quesem] foscana) anno a nativitate Domini M CCC XC primo ... **Arnaldi Martini notario publico infrascripti** et in presentia etiam Iohannis Ffraseri Petri de Prato et Petri Solerii paratorum pannorum habitatores ville predictae ...».

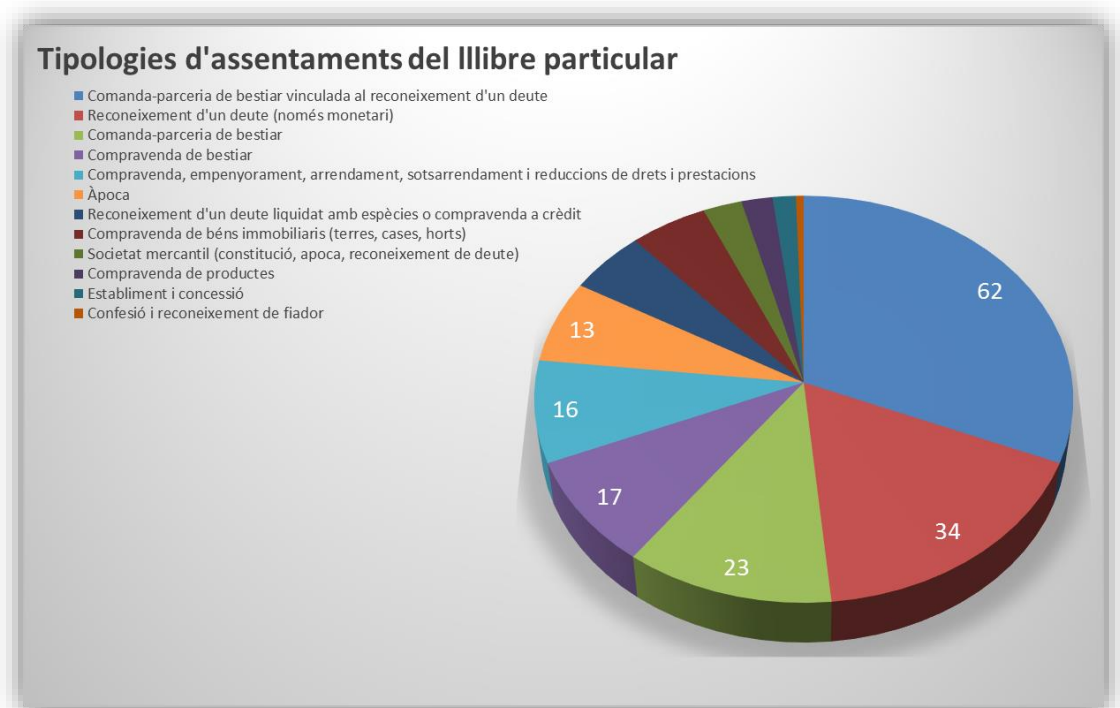
²⁸ No ens escapa la temptació de suggerir que, tal i com apunta Pere Ortí (Ortí 2013, p. 550) per al mercader Tomàs (I) Pujada de Sant Feliu de Guíxols, Guillem Masó disposés d'altres llibres particulars o extraordinaris, actualment no localitzats o perduts, en els quals s'hi consignessin les altres activitats a part de les relacionades amb el bestiar. Una persona tan vinculada amb la producció de draps, per força així ens ho permet de suposar. La lectura, al primer foli, d'«*Octavus liber extraordinarius*» és molt suggerent, tot i que també pot respondre a una classificació interna i pròpia de la notaria, a l'igual que per a Manresa (Masnou 2008), conseqüència de la pràctica de la de Sant Joan de les Abadesses.

²⁹ La primera línia, en majúscula gòtica. El primer paràgraf, escrit amb tota probabilitat per l'abat Miquel Isalguer. El segon paràgraf, escrit amb seguretat per Mn. Josep Masdeu i Costa. Es desconeix l'autor del número d'inventari.

El contingut del volum es divideix en dues parts: una primera, des del foli 1^r fins al 95^r conté cent cinquanta-tres assentaments redactats en llatí, d'un període cronològic comprès entre els anys 1373 i 1397; la segona part, des del foli 107^r al 115^r conté quaranta-sis assentaments corresponents a l'activitat conjunta de Guillem Masó i Ramon Font, redactats en català, i concentrats durant els mesos de febrer i març de 1375. Entre els folis 95^v i 106^v els fulls són en blanc. En total, doncs, el llibre particular del mercader Guillem Masó conté cent noranta-nou assentaments.

El mètode de treball per extreure la informació del contingut del volum ha consistit en incorporar les dades bàsiques que conté cadascun dels assentaments en un full de càlcul: s'ha registrat el dia, el mes i l'any de l'acte notarial, la tipologia de la operació que li hem assignat, les persones que intervenen (els subjectes, el creditor, el comprador, el receptor d'un reconeixement, etc.) i la seva naturalesa, l'import monetari de l'operació, quan correspon, les garanties o fiadors, i, finalment, el bestiar que, en la majoria dels casos, constitueix el contracte.

La sistematització de les tipologies de les operacions que es descriuen ha estat una de les més grans dificultats metodològiques durant l'explotació de les dades del llibre particular; no se'ns escapa que les diferents casuístiques de les operacions comercials i la seva adaptació als formularis notariais de l'època podien generar més d'algun dubte al notari o a l'escrivent de torn. A més, cal afegir que la mecànica de les operacions economico-comercials no seguien, probablement, la mateixa lògica que els mecanismes actuals. Tota sistematització comporta una reducció, on el matís i el detall pot perdre's. Malgrat tots aquests prejudicis, ens atrevim a proposar les tipologies d'assentaments següents. Els relacionem, com es pot comprovar al quadre adjunt, segons l'ordre de major a menor freqüència en el llibre.

a) *Comanda-parceria de bestiar vinculada al reconeixement d'un deute.*

Representa un 31,31% del total dels assentaments i, també, la tipologia més específica. És tracta, concretament, quan en un mateix assentament o registre un ramader declara que disposa en règim de parceria de bestiar certa quantitat de bèsties i, a continuació, declara i reconeix deure al mercader Guillem Masó certa quantitat de diners, deute que, a l'ensens, garanteix, a més dels seus béns, amb la meitat de la parceria declarada a l'inici de l'assentament. Un exemple d'aquest tipus és el següent:

Noverint universi. Quod ego Petrus ça Conamina parrochie Sancti Pauli de Seguriliis confiteor et recognosco vobis Guillermo de Mansione ville Sancti Iohannis de Abbatissis quod teneo pro vobis in perceria et nomine percerie quatuor animalia bovina scilicet tres vachas et unum bovem arech que omnia promito de pascere nutrire et custodire tanquam mea dum de mea et vestra precesserit voluntate et vobis respondere de vestra medietate unum medietate earum fetus cum inde a vobis fuero requisitus Et etiam debeo vobis decem libras et decem septem solidos omnibus computatis inter me et vos Et ipsas decem libras et decem septem solidos vobis et cui volueritis solvere tradere et pacare promito Ad totam vestram voluntate statim scilicet cum inde a vobis vel alio nomine vestro nuncio literis aut alio fuero requisitus Et si [demonta] solucionis predicte dampnum aliquod vel gravamine sustituentis sive aliquas feceritis missiones aut expenses in iudicio vel extra totum vobis et vestris incontinenti restituere promito et fideler emmendare et inde [cerdani] vestro simplici verbo sine et testes et iuro Et predictis attendendis et complendis obligo vobis et vestris generaler omnia bona mea presentia et futura usque generale et specialiter partem mihi contingerem in dicta perceria et quendam bonum meum aregum quitium meum proprium quam et quam [alio...] alteri nomine [audiere vendere distrahere et alienare] nec etiam inpignorare absquam vestra et vestrorumque licenciam voluntate speciali (donec vobis et vestris satisfactum fuerit in predictis) Et non obstante speciali obligo possite recurret ad generale.

Actum est hoc in Sancto Iohanne quinta die madii anno a nativitate Domini millessimo CCC Octuagesimo sexto.

Sig+num Petrus ça Conamina predicti qui hoc firmo et laudo.

Testes huius rei sunt Raimundus Hot et Ffranciscus de Fonte de Miraliis parrochia predicte.³⁰

Davant la freqüència tant considerable d'aquesta tipologia d'assentament en el conjunt del llibre particular, hom es planteja algunes qüestions sobre la motivació que hi ha rere d'aquests registres. A tall d'hipòtesi, és plausible considerar la possibilitat que aquesta fórmula respongui a la necessitat del ramader/pagès de disposar de moneda per a satisfer les seves necessitats conjunturals o bé com una inversió del mercader per a permetre al ramader/pagès el bon desenvolupament de l'explotació ramadera (adquisició d'eines, infraestructures per als animals, etc. La formalització d'un contracte de parceria amb la meitat del seu ramat o del seu bestiar (o d'una part d'ell) podia ser una via factible per aconseguir-ho. Sembla factible considerar al ramader/pagès com autèntic impulsor i promotor d'aquesta tipologia de contractes amb els quals ofereix la meitat del seu bestiar a un soci (el mercader Masó) del qual, per aquest oferiment, rep uns diners en qualitat de préstec, operació que s'assegurava, a més dels béns del deutor, amb la seva part en la parceria. Lògicament, al tractar-se

³⁰ Foli 61r.

d'un contracte de parceria, el soci capitalista també es beneficiava, com és habitual, de la meitat de tots els rendiments i fruits proporcionats pel bestiar.

Més enllà d'aquestes consideracions, el territori per a la interpretació és extremadament fràgil, si més no amb les dades que disposem. Tanmateix, podria ser que aquesta tipologia de contracte respongués a:

- l'establiment d'una garantia davant d'un deute contret o convingut entre el creditor (el mercader Masó) i el deutor (el ramader/pagès),
- la necessitat de capital inicial per part del ramader/pagès per a l'adquisició d'aliment pels animals que formen la parceria,³¹
- o, simplement, que fos una fórmula notarial abreujada, per simplificar i concentrar les dues figures jurídiques (el contracte de parceria de bestiar i el reconeixement de deute) en un mateix document.³²

Sigui com sigui, a Guillem Masó l'interessava disposar de bestiar per a satisfer les seves necessitats comercials i de manufactura, bestiar proporcionat per la comanda-parceria estricta —vinculades o no a una operació de crèdit—³³ o, simplement, per la via de la simple adquisició. No oblidem que la diversificació dels mecanismes per assegurar uns guanys i beneficis i la mitigació dels riscos són, sens dubte, les característiques que defineixen els mercaders baix medievals.

b) Reconeixement d'un deute (només monetari) o debitori.

Aquest és un tipus simple de document: un deutor reconeix a un creditor que li deu una quantitat determinada de diners que pot ser degut per diversos motius i, com a garantia, proporciona el valor de tots els seus béns. Representa el 17,17% del total d'assentaments. Vegem-ne dos exemples, el primer de 1375, en el qual no s'esmenta el motiu del deute contret, i el segon de 1377, el qual és per raó del dot de Francesca, filla de Jaume de Quintana de Senar, de Ripoll, contret amb el seu gendre, Arnau Solà, de Sant Joan de les Abadesses i que aquest posteriorment l'hauria traspasat al mercader Guillem Masó:

Yo en Pere dez Col Dauseya de parroquia de Johannis [Apauli] ragonesch a vos en Guillem Maso y en Ramon Safont ques deg (tots contes fetz entre vosaltres y mi) XXV sous los tals XXV sous lous promet pagar a totes vostres volentats y oblich vos en tots mos bens hon que sien ni en que no y si nagunes masions ne faytz totes les vos promet felment esmanar a totes vostres volentats aso fo fet a II de març.

Testes Pere Sarovire y en Berenguer Colel aqueste esta en [savertut] si [be es denad...].³⁴

³¹ Agraieixo a Lluís Sales Favà les seves opinions al respecte.

³² Aquesta justificació pot ser avalada per les conclusions de Bille (2005, p. 273.): «Rappelons d'abord à cet égard l'écart existant entre l'outillage intellectuel des notaires et les pratiques qui'ls s'appliquaient à expliciter.»

³³ Lídia Donat també suggereix aquesta justificació en relació, en el seu cas, amb els contractes *ad laborationem* o a llauró (Donat 1999, p. 148).

³⁴ Foli 114v.

Sit omnibus notum. Quod ego Iacobus çà Quintana de Sanar parrochie Sancti Petri de Rivipullo ~~nonaginta solidos Barchinone de terno~~ confiteor debere vobis Guilelmo Masoni ville Sancti Iohannis nonaginta solidos Barchinone de terno ex dicta [ratione] et ratione dictis aliorum nonaginta solidos quos ego debebam Arnaldo Solani parrochie beatorum Iohannis et Pauli ratione dotis Ffransice filie mee uxoris sue et quos idem Arnaldus Solani vobis debebat (et quos pertine dita fide iussit vobis) unde Renunciando excepcioni peccunie prima ratione non debete et doli Et predictos denarios vobis et cui volueritis solvere tradere et pacare promito in primo venturo festo Sancti Iohannis de iunio quadraginta solidos et residuum in ~~primo venturo~~ subsequenti festo Sancti Michaelis septembris Et si pro hiis attendendis et complendis obligo etc dampnum aliquod vel interesse [...] sive aliquos feceritis missiones aut expensas in iudicio et extra totum vobis et vestris incontinenti restituere promitto et fideliter emendare et inde [certum partem] simplici verbo [...] Et pro predictis attendendis et complendis obligo vobis et vestris omnia bona [nostra ... habita] et habenda ubique iurans per Deum et eius sancta quatuor evangelia cor tacta [...] predicum [...].

Testes ut supra. Actum idem [---].³⁵

c) *Comanda-parceria de bestiar.*

El contracte o comanda-parceria de bestiar ocupa el tercer lloc quant al nombre d'assentaments dins el volum particular del mercader Guillem Masó: representen un 11,62%. El contracte de parceria consisteix en l'establiment d'un pacte entre dos subjectes segons el qual un aporta el treball i l'altre el capital per a poder desenvolupar una activitat determinada: els beneficis d'aquesta es reparteixen a parts iguals. En el cas de la comanda-parceria de bestiar, la fórmula genèrica estipula que un soci aporta el bestiar i l'altre s'encarrega de mantenir-lo, alimentar-lo, cuidar-lo... Les cries, la llet, els formatges, la pell, la llana, la carn... són el guany que es distribueix meitat per meitat entre els dos socis. A diferència de la comanda-parceria de bestiar estudiades a la zona de la Cerdanya (Rendu 1991, p. 91),³⁶ les que consigna el llibre particular del mercader Masó no es troba cap rastre de l'establiment d'una durada precisa de vigència de la comanda. Vegem-ne dos exemples, el primer, formalment molt complet i perfectament estructurat, de 1374 i el segon, molt simple, de 1375.

[Anno a nativitate] Domini MCCCLXXIII.³⁷

Sit omnibus notum. Quod ego Guillelmus des Puiol parrochie Sancte Margari[e] de Cabages ex certa sciencia confiteor et recognosco vobis Guillelmo Masoni et [Raimundus] de Fonte ville Sancti Iohannis de Abbatissis quod teneo in comanda et parceria pro vobis et nomine comanda et parceria octo animalia bovina inter femellas et masculos inter magnam et parvas que sunt medium per medium inter me et vos et domina [Saurinam] que est medianti inter me et vos quo omnia promito de pascere nutrire et custodire tanquam res meas proprias dum de mea et vestra [protes...] voluntate et vobis et vestris respondere de medietate ipsarum animalum et omni [eorum fetu] reliqua vero medietas sit mea et si pro de [...] [premissorum] dampnum aliquod vel [interest] sustitueritis sine aliquos feceritis missiones aut[em] expensas in [iudicio] et contra totum vobis et vestris incontinenti restituerit promito

³⁵ Foli 29^v.

³⁶ Per al bestiar boví «la durée du contrat varie entre quatre et six ans.»

³⁷ Foli 3^r, majúscula gòtica.

et fideli [...] et [...] simpliciti verbo s[...] verbo sine [...] Et [...predictis ... et complen obligo] vobis et vestris omnia bona mea habita et habenda [usque].

Actum est hoc in Sancto Iohanne XXIII die novembre anno a nativitate Domini MCCCLXXIII.

Testes [venerabile] Ffranciscus Nespleda et Berengarius Pontii presbiter de Sancto Iohanne.

Ffuit [cancelato] predicti et infrascriptum instan[ci] de voluntate dicti Guillelmi de Mansione prima (die) marcii anno a nativitate Domini MCCCC tercio presentibus testes Raymundo Jonerii de Vallefecunda et Guillelmo Comalada parrochie Sancti Anthonini de Collefrigido.³⁸

Yo en Toni des Calges de paroquia de Johannis [Apauli] ragonesch a vos en Guillem Maso ques tinc amiges IIII bestias bovinis et I qui estia vostre y son a miges entre vos y mi les IIII besties y tot sa qui de les axira y yo dit en Toni he lamaytat y lo qui axira de que le qui es vostre quitia.

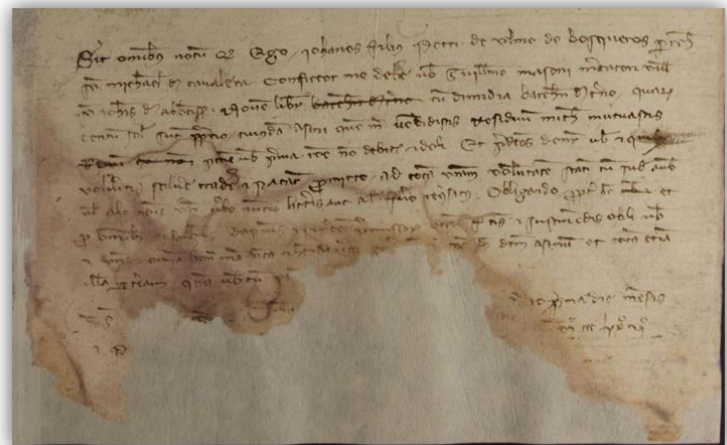
Fo fet a VII del mes de frabrer.

Testes Ramon dez Torrent de paroquia de Johannis [Apauli] Bernat de Carameles de la dita paroquia.

d) *Compravenda de bestiar.*

Aquest tipus d'assentament tampoc presenta cap inconvenient d'identificació; és clar que es tracta de les anotacions corresponen a les adquisicions de bestiar efectuades a crèdit pel mercader Guillem Masó i consignades al seu llibre particular. Les compravendes de bestiar representen un 8,53% del global de les operacions registrades al llibre. Tanmateix, aquesta proporció inferior no ens ha de distreure de la seva importància per l'import girat en les operacions, gens menyspreable. En alguna operació, poc freqüent, és el mateix mercader que actua de venedor, també a crèdit; en aquests cassos, Masó és un simple tractant de bestiar. Vegem-ne tres exemples, potser els més significatius, un de l'any 1375 —el qual és, en definitiva, el reconeixement d'un deute contret per la compra d'un ase i que, probablement, s'utilitza una parceria de bestiar com a garantia del deute— i els següents celebrats l'any següent.

Sit omnibus notum. Quod ego Iohanes filius Petri de Ulmo de Bosqueros parrochie Sancti Michaelis de Cavalera confiteor me debere vobis Guillelmo Masoni mercatori ville Sancti Iohannis de Abbatissis novem libras Barchinone de terno cum dimidia Barchinonensis de terno quarum centum solidos sunt [pro pretio] cuiusdam asini

³⁸ Registre ratllat amb una línia ondulada.

quem mihi vendidistis residuum michi mutuastis Renunciando ~~excepcione non~~
pecunie vobis prenominata racione non debitum et doli Et predictos [denarios] vobis
et quibus volueritis solvere tradere et pacare promitto ad totam vestram voluntatem
statim cum inde a vobis vel alio nominis vestris verbo nuntio litteris aut alio fuero
requisitus obligando propter hoc ~~vobis et~~ et pro omnibus et singulis dampnis et
interesse premissorum [o... factis et sustinendis] obligo vobis et vestris omnia bona
mea habita et habenda [... ---] dictum asinum et totam etiam illam perceriam quam
vobis cum [pl---].

[---] prima die mensis [---] M CCC LXXVI.

Testes [---] et [P...] [---]

Sit omnibus notum. Quod nos Jacme Isalguerii et Guilelmus de Casadeval de [Corbera]
parrochie Sancti Martini de Sorrocha quisque nostrum in solidum et pro toto
renunciando beneficio nove constitutionis et dividiano accionis confitemus nos
debere vobis Guilermo Masoni ville Sancti Iohannis de Abbatissis septuaginta
(libras) septem (libras) solidos Barchinone de terno et tres solidos Barchinone de
terno racione venditionis centum septuaginta animalium lanut qua nobis vendidistis
et a vobis habuimus et recepimus Renunciando excepcioni non numerate
predictorum [...] non habite vel renunciando peccunieque vobis prenominata
racione non debite et accioni in factum et doli Et predictos denarios (septuaginta
septem libras et tres denarios solidos) vobis et vestris et quibus volueritis solvere
tradere et pacare promittimus in primo venturo festo Sancti Petri de junio si omni
difugo et elengamento sub pena sub pena tercii plus quinque dies facta requisitio
verbo nuntio literis aut alia quam pena nobis gratis inponimus et amisti volumus et
ad [intus] curie predictae et si prodefectum previsio dampnum aliquod vel gravamen
aut interesse suscindere sive aliqua feceritis missiones aut expensas in iudicio vel
extra totum vobis et vestris incontinenti restituere promito et fideliter emendare et
inde cuidari vestro supplici verbo sine testes et iuro Et predictis attendentes et
complendes obligo vobis et vestris qui [...] in solidum renunciando beneficio nove
constitutione et dividande acciones omnia bona nostra et utriusque vestrum habita
et habenda isque generaler et specialer bestiare predictum quod durante debito nulli
alter vendere seu alienare possimus absquam vestra licentia et voluntate usque vobis
quod si [facemus] et convenimus quod [...] et super predictis non firmabimus vobis
iure.

Et quod non [ins...tant] dictam.³⁹

– segueix un espai, de cinc línies de cabuda, en blanc –

Fuit cancellata mandato dicti Guilelmi Masione XVIII die mensis iulii anno a nativitate
Domini M CCC LXXVII.⁴⁰

Anno a nativitate Domini M CCC LXXVII.⁴¹

Ultima die mensis decembre anno a nativitate Domini M CCLXX septimo.

Sit omnibus notum. Quod ego Guilelmus Masoni ville Sancti Iohannis de Abbatissis ex
certa sciencia vendo et titulo presente venditionis [con] trado vel quam vobis Petro
de Prato parrochie Sancti Michaelis de Cavalera dictos boves medietatem duorum
bovorum castelans pretio sex librarum Barchinone de terno quas a vobis confiteor
habuisse et recepisse renunciando exceptione non numerate pecunie et non habita

³⁹ Al marge esquerra.

⁴⁰ Foli 27^v.

⁴¹ Foli 28^v, majúscula gòtica.

vel recepte et doli et si plus inde a vobis habere debere totum [illud ...] vobis et vestris proprio dono et remitto donatione pura que [...] inter vivos. Et constituo predictos boves ipsam medietatem dictorum duorum bovorum [ne]⁴²

e) *Compravenda, empenyorament, arrendament, sotsarrendament i reduccions de drets, censos i prestacions.*

Les freqüents actuacions en el sector de la gestió dels drets senyorials, ben presents i representades en tot el llibre particular, és un signe inequívoc de l'àmbit econòmic d'intervenció i les preferències del mercader Guillem Masó. El producte dels drets senyorials corresponents a l'arrendament d'oficis canònics i de batllies, per exemple, formen part de l'univers d'interessos de Masó: representen el 8,08% del conjunt d'operacions. Les intervencions de Guillem Masó es concreten amb l'arrendament al prevere Pere Girona, l'any 1375, per un període de tres anys i per 15 florins d'or, de les rendes que percep l'ofici de la camareria —transcrit a continuació— o, a l'ensem, el que formalitza amb el sacrista Pere Fabra l'any 1379, per un període de quatre anys i per 62 lliures barceloneses, de les corresponents a l'ofici de la sagristia i als del batlle sobre el terme de Sant Martí de Surroca, ambdós oficis del monestir de Sant Joan de les Abadesses. També n'és un bon exemple d'aquesta tipologia l'actuació de Sibil·la, en absència del seu marit, quan el 12 de desembre de 1383 efectua el pagament de 9 lliures i 10 sous al procurador Pere Martí, de Ripoll, en concepte de l'arrendament dels béns de l'ofici de la camareria del monestir de Santa Maria de Ripoll. Finalment, destaquem el sotsarrendament consignat el 5 de maig de 1396 del delme de la parròquia de Sant Cristòfol de Beget, del bisbat de Girona, a favor de Ramon Sala, d'aquella parròquia, per 51 lliures; Guillem Masó disposava d'aquesta administració per concessió de Pere de Montcorb.

f. 31r. Notum sit cunctis. Quod ego Raymundus Girona presbiter ville Sancti Iohannis de Abbatissis procurator discreti Petri de Molendinis civis Vicensis prout de ipsa procuracione plena pacet per publicum instrumentum inde confectum auctoritate notario publico infrascripti habetis potestatem ad infrascripta et plena alia facienda nove procuratore predicto gratis et ex certa sciencia vendo et arrendo vobis Guillermo Masoni ~~vill~~ mercatori ville Sancti Iohannis et quibus volueritis omnes redditus census et proventus et alia iura officii camerarie (cuius medietae executum et aventurarum inde pro venientium per dictum tempus et [ea] porcionem çabaterii [panis] tam carnicum quam officium predictum recepte debet in dicto monasterio) sicut Ffilipus de Artiguís rector de Roda procurator reverendissimi domini Petri miseracione divina Sancti Eustaxii diaconi cardinalis vendidit et arrendavit Raimundo de Campis presbitero ville Sancti Iohannis Et simili forma et condicione et pactos quibus dictus procurator domini cardinalis dicto Raimundo vendidit et etiam arrendavit ~~loa~~ scilicet per tres annos primo venturos et continue sequentes a primo transacto festo Pasce Domini numerandos [...] predictos census redditus iura cum medietate predictarum exituum et aventurarum inde provenire [...] tempus [~~habeatur --- pota...~~] colligate habeate et recipiate [~~---~~] per dictum [...] sicut et prout dictus ~~procuratore vene~~ Raimundus de Campis ea ~~vendidit~~ arrendavit [...] ad omnibus procuratoris dicto sacristie [offic...] sicut et prout in arrendamento [...] facto continentur [...---] camerarie quod quicumque [a vobis ...] fuerit [... ---]

⁴² Registre inacabat i ratllat amb línies formant quadrícula.

predictis vobis [...ndeant et ... et ob... ---] tenebarit [---] autem vendici [...] ^{f. 31v.} et arrendamentum vobis facio nomine quo supra predictum tempus sub pacto et condicio a precio quod vos debeate et teneate per dictum tempus facere totum servicium integre et complete monasterio Sancti Iohannis predicti tam pro vestiario quod camerarius dare debere et tenere canonicis quam in aliis quibus ipsum camerarie officium quomodocumque in dicto monasterio et personis quarum interest teneatur quo[...] modo et guanis racione Et magis teneari dare tradere et solvere ~~dicto~~ mihi seu dicto constituenti quinque floreat auri inter omnes predictos tres annos Et si plus inde a vobis [h...] deberem totum illud plus vobis [idoneis ...] dono et remitto donacione pura qua [...] inter vivos sicut melius et utilius ad omnem vestram vestrorumque bonum et sanum intellectum et commodum bona fide [...] intelligi [...] Et confiteor me predicti vestro nomine [procuratore vel ...] donec inde [...] [asprehe...] quam liceat vobis et vestris apprehenditur quodcumque vobis placuerit et vobis cum lite reindere transferis inde vos seu quos volueritis omnia loca et iura dicti constitueret pertinencia et pertinere [debe...] quoquomodo ffaciendo et constituendo vos inde vestros tanquam [vocem] vestram propriam dum a procuratore contra cunctos ad omnes vestras voluntates inde libere facienas promittentes vosi predicta que vobis vendo et [...] vos et quos volueritis facta habere tenere et pacare contra cunctos obligo propter hoc vobis et vestris omnia bona procuracionis predictae habita et habenda usque Et ego dictus Guilelmo Masoni [recaptens] a vobis dicto procuracione predictam venditionem et arrendamentum de predictis censibus redditibus et iuribus dicti officii camerarie et de porcionem çabaterii sub pactis formis et condicionibus supradictis promitto (ac etiam iuro per Deum et eius sanct quatuor evangelia [...] tacta) vobis facere servicium supradictum in dicto monasterio et alia omnia et singula supradicta rata et firma habere tenere et attendere et complere et attendere servare et complere et non contra venire aliqua racione sub obligo omnium bonorum meorum usque.

Actum est hoc in Sancto Iohanne penultima die iulii anno a nativitate Domini M CCC LXXV.⁴³

Testes Berengarius Ponçii presbiter et Bernardus de Area de Sancto Iohanne.

f) *Àpoca.*

Els tretze assentaments, que representen un 6,57% de les operacions registrades al llibre particular, corresponen, lògicament, al reconeixement del pagament de certes quantitats de diners segons diversos conceptes. Així, l'abat Ramon de Valmanya confessa haver rebut de Guillem Masó, el 7 d'abril de 1375, 50 lliures barceloneses per raó de la venda d'una parceria; o el reconeixement de Pere Carots, de Ribes de Freser, del 25 de juny de 1377, d'haver rebut de Guillem 50 lliures que formaven una comanda *ad mercadum*, comanda que va ser formalitzada a la notaria de Ripoll en 1374; o, finalment, l'àpoca del 5 d'octubre de 1382, per la qual Bernat de Fàbrega, de Sant Joan de les Abadesses, reconeix haver rebut de Masó 30 lliures barceloneses en concepte de la venda feta d'un immoble a la vila i una terra al sector de la Coromina del Bac.

g) *Reconeixement d'un deute liquidat amb espècies o compravenda a crèdit.*

Sota aquesta classificació s'inclou la compravenda de productes a crèdit; les deu operacions representen poc més del 5%. Així, quant a les vendes de Guillem Masó,

⁴³ Frase enquadrada amb una línia a l'esquerra i una a la part inferior.

els compradors, després de reconèixer l'import del deute, expliquen el motiu i, com és preceptiu, el termini per a la seva amortització i les clàusules habituals de renúncia. I, respecte de les compres de Guillem Masó, detectem el procediment segons el qual el mercader s'assegura el proveïment de llana o forment, destinada als seus obradors o per la seva comercialització, per mitjà del reconeixement del venedor d'haver rebut les quantitats de diners acordades. D'aquestes, destaquen certs detalls que il·lustren el procediment de visura de la quantitat i la qualitat del producte, per exemple, en el reconeixement de deute fet per Joan de Comarossa, de Sant Esteve de Pardines, el 31 de desembre de 1387, de 40 florins d'or a Guillem Masó, deute que serà liquidat amb la llana del seu bestiar extreta de la tondre següent, la qual haurà de ser visurada per dos lleials mercaders. I, també, en el reconeixement de deute fet per Bernat Saguer, del mas Riubalencs de Sant Joan de les Abadesses, el dia 7, probablement d'octubre, de 1375, de 47 sous barcelonesos, deute que serà cancel·lat amb forment, a la mesura corrent a Sant Joan i segons el valor que s'estipuli el dia de la Mare de Déu d'Agost. Vegem-ne la transcripció d'una compravenda a crèdit de draps de lli, que lògicament inclou el reconeixement del deute, formalitzada el 8 de maig de 1376 per Bernat Via, tintorer de Sant Joan, i el mercader Guillem Masó.

f.26r. Noverint universi. Quod ego Bernardus Via tinctor habitator ville Sancti Iohannis confiteor me debere vobis Guilelmo Maso ville Sancti Iohannis de Abbatissis decem et octo libras et duodecim solidos Barchinone de terno tam panni lini quem mihi vendidistis et a vobis habui et recepi renunciando excepcione (dicti panni non habiti vel [recepte]) [p...que] vobis previa racione et non debite (et accioni in factum et doli) ~~vel recepte et doli~~ et predicta decem (octo libras et duodecim solidos) vobis et cui volueritis solvere tradere et pacare promito in primo instanci festo beato Michaelis mensis (september) ~~augusti~~ die [adiat...] sine aliqua requisicione (et absquam aliqua excepcione) suo [pen...] tercii (quod penna mihi gratis inpono et [ami...] volo et adquire curie Sancti Iohannis de Abbatissis ipso facto et iuro) et si [ob...] omnia solucionis predictae dampnum aliquid vel interesse [iuste] sine aliquod fecerit missiones aut [ex...] in iudicio vel extra totum vobis et vestris incontinenti [ce...] promito et fideliter [...] dare et inde [cerdani] vestro simplici verbo sine testes et iure ac predictis attendentes en complen obli vobis et vestris (et tunc supredictae per pena predictis [...] quo contra contingat et notario publico subscripto tanquam publice persone a me nomine vestri [...] predictae et omnium aliorum [...] interest et [p...rit] aut interesse [p...] et poterit legitime [...]) omnia bona mea habita et habenda usque Renunciantes quo ad hoc omni iuri racione et consuetudi quo contra predicta vel eorum aliqua [ven...] possem [...med... ...] aliqua [...] iure seu [...].

Actum ut supra.

Testes Petro de Colle et Petrus Fraserii iunior de Sancto Iohanne.

Fiat apocham de panno.⁴⁴

h) Compravenda de béns immobiliaris (terres, cases, horts).

L'adquisició de béns immobles o patrimonials és un indicador de la situació patrimonial i de l'evolució econòmica del mercader Guillem Masó. El període cronològic d'activitat d'aquestes accions de compravenda és, segons les que han

⁴⁴ Registre ratllat amb 3 línies verticals.

quedat registrades al llibre particular, del 1381 al 1390; tanmateix, cal tenir ben present que, per la naturalesa dels venedors o la dels béns adquirits, un nombre considerable d'aquestes transaccions podrien haver-se registrat als volums genèrics dels notaris de la població o, fins i tot, a les notaries de les poblacions veïnes: en el capbreu de l'abat Arnau de Vilalba de 1397, per exemple, la relació de béns d'un individu s'acompanya amb la referència del notari on s'han escripturat, que no sempre és a la vila santjoanina.

Les deu operacions de compravenda de béns immobles del mercader Masó fan referència a l'adquisició d'hospicis, cases, horts, colomers... tots situats dins la vila de Sant Joan de les Abadesses o la seva rodalia. Com correspon, a més del preu de la transacció, s'esmenten els censos que es paguen a l'abat del monestir —o bé amb diners o bé en productes i animals— i s'especifica l'import del delme i les servituds habituals a què està subjecte la possessió dels béns —primícia.

i) *Societat mercantil (constitució, apoca, reconeixement de deute).*

Els documents que inclou el llibre particular del mercader Guillem Masó sobre la constitució de societats són, certament, de contingut molt migrat —tan solament podem intuir l'objecte de l'empresa—, tot i que, sens dubte, indiquen el potencial patrimonial i el dinamisme comercial de Guillem Masó i la seva esposa, Sibil·la. Les quatre (potser cinc) operacions d'aquest tipus tenen un abast cronològic molt concret: es formalitzen entre 1375 i 1382 i, en dues d'elles, es constitueixen, per igual import (25 lliures) i durada (un any), amb el mateix subjecte: el matrimoni format per Pere Tolosa i Agnès, teixidors de Sant Joan de les Abadesses. En una altra, del 7 de novembre de 1380 i d'igual aportació que les anteriors, constituïda amb Guillem Masó i altres, s'especifica el complement *ad lucrandum*. D'una només consta l'època de Pere Rovira segons la qual reconeix haver rebut 7000 sous i el lucre del producte de la societat constituïda entre ell i Guillem Masó i Ramon Font; és la que transcrivim a continuació.

f.23v. Sit omnibus notum. Quod ego Petrus de Rovira habitator ville Sancti Iohannis ex certa sciencia confiteo et recognosco vobis Guilelmo Masoni et Raimundo de Fonte ville predicte quod solvistis mihi et ego a vobis habui et recepi ~~illas ducentas~~ omnes illos septem mille solidos Barchinone de terno quos a me confessi fuistis et recognovistis tenere et habere in societate et nomine societate cum publico instrumento inde confecto auctoritate notario publico subscripti quod et contenta in eo vobis reddo tanquam cassum in initum et nullam et nullius momenti et valore et cum certam quod de huius [societate] fuerunt facte aliquo (alie) apoche quos volo conperhendi (et intelligi) presenti apoche item confiteor vobis quod cum mihi per nos plenarum (et interese) satisfactum de omni [lucro] quod mihi comperet in et pro predictis septem ~~libras~~ mille solidos a die qua ipsos tenuistis usque nunc unde renunciando excepcione non numerate peccunie et non habite vel recepte et accioni in [factum] et doli de predictis septem mille solidos (et lucros) vos et bona omnia absolvens facio vobis et bonis vestris de eiusdem ~~mille~~ septem mille solidos (et de lucro) bonam et propiam fine [et pactum] de ulterius non petendo et de meo conveniundo et presente [...] in [...] premissorum [---].

[--- in Sancto Iohanne IX die mensis ---]

[Testes venerabile Jacme --- Petrus de Colle et --]

El document que es transcriu a continuació, del 20 de setembre de 1382, correspon a la constitució d'una societat entre el matrimoni abans esmentat i el mercader Masó de la qual, entre les habituals clàusules de garantia amb obligació de béns, de renúncia i de corroboració, destaquem l'específica prohibició que el lucre producte de la societat es liquidi per mitjà de béns, de deute o de mercaderies, sinó amb diners.

f. 44v. Noverint universi. Quod nos Petrus Tholosa textor ville Sancti Iohannis de Abbatissis et Agnes eius uxore quisque nostrum in solidum et pro toto renunciando beneficio nove constitutione et dividarium attendentes confitemus et recognoscimus habuisse et te et tenere et habere in societate et nomine societate a vobis Guillelmo de Mansiono mercatori eiusdem ville viginti et quinque libras barchinonensis de terno Super quorum [receptione] renunciando excepcioni non numerate pecunie et non habite vel recepte et accioni in factum et doli Et predictas viginti quinque libras vobis et cui volueritis ~~solvere tradere~~ et pacare promitius et convenimus ducere mercimorando emendo vendendo per terram [cum] et non per mare Et eos implicare et ponere salve et [secure in implicaverente] et numeratis bonis litis et honestis prout melius ad utilitatem nostram et vestram poterimus nostra bona fide Et dare et tradere vobis et cui volueritis medietatem integre et complete totius licri quod cum dictis viginti quinque libras facere et adquirere poterimus quoquomodo sine aliqua diminucione Reliqua vero medietas sit nostra pro nostro labore Et super huius societate promitimus et convenimus vobis et notario infrascripto [tanquam partem] persona a vobis nomine unde et omnium aliorum quorum interest et intererit aut interesse [potest] et poterit legitime [soci] et re esse legales [val...] et fideles Et inde promitimus et [teneamus] vobiscum computare [semel] in anno ad vestri vel vestrorum regisicione et dare et tradere vobis et cui volueritis inegre et complete absquam [...] difficultate et diminucione medietatem ipsum lucros super comodo vel in comodo in eisdem [dicto dantur] fiendo Quam siquidem societatem pacto inter me et vos [iubito] durare volumus et intendimus per unum annum primo venturum et continue sequente a presenti die continue numerandum Et [preterea] per [eum] temporis spacium quantum de mea et vestra precessit voluntate Et lapso dicto anno et alio [quando et quotiens] et vobis fuerus requisitus promitimus et teneamusolvere tradere et pacare vobis et cui volueritis denarios memoriatos unacum medietate dicti lucri [quod] cum eiusdem denarios facere et [adgiere] poterimus quoquomodo Et quod etiam omne temporis restitueret ad dividendum scilicet in pecunia numerata et non in mercibus nec bonis [---] nec in debitis Et hoc infra unius mensis spacium postquam a vobis et alium nomine vestri verbo nuntio literis aut alter fuerimus requisitus de qua quidem requisicione cerdatur et [cer...] vobis et vestris propio iuro absquam iura proba quod iure [...] prout extunc [---] nunc vobis et vestris [...] differimus et pro delato volumus et [...-] societate [... satisfacionem] *f. 45r.* esse solliciti et attenti et eidem societati omne comodum et utilitatem illis viis modis et foraniis quibus poterimus procurare [propos...] Et alia promitimus et teneamus restituere et satisfacere omnia dampna sumptus et interesse que nos vel vestri facere vel suscinere oportunit impetendis et exigendis predictis super quibus quidem dampnis et interesse cerdatur et cerdi volo propio iuro [absquam] alia probacione Et pro predictis attendendis et complendis obligeo vobis et vestris renunciante ut supra omnia et singula bona nostra et cuilibet nostrum habita et habenda usque. Hoc autem societas a dicti dentur et merces eorundem seu implicamenta [s... s... et por...ur] huc et illud per terram cum et non per mare ad [Dei] fortunam et ad periculum meum et vestrum Ita quod si [quod dictus a...tat] aliquid in predictam societate [amitetur] nos debeamus et teneamus mittere et contribuere in dicta amissione medietatem et nos aliam medietatem quam quidem amissionem [quoties...] quod facta fuerit debeamus et teneamus vobis et vestris siquificare infra unius mensis spacium plusquam facta fuerit ipsa amissio et plus alium mensem inde subsequentem probare legitime et docere alia ad probandum vel allengadum [...] et super missis aliquam missionem

nos vel nostri nomine [admica...] nec admitti possimus aliquo modo tam vel racione iuro omnibus et singulis probacionibus et documentis nobis competentibus adversus predicta renunciamus specialiter et expresse cum hoc presenti publico instrumento Et ut predicta omnia maiori robore fulcrantur iuramus per dominum Deum et eius sancta quatuor evangelia tor tacta predictam societatem et omnia lia et singula surpredicta rata et firma habere tenere et [...] et complere et non contravenire aliqua racione iure modo seu tam [virtute] cuius iure ego dicta mulieri de iure mee cerciorata Renuncio quantum ad hoc beneficio societate consulti velleyani et iuri ypoteque mee dote et donacionis propter nupcias et omni alii legum auxilio.

Actum est hoc in Sancto Iohanne XX die mensis september anno a nativitate Domini [M CC]C LXXXII Sig+num Petri Tholose et Agnes eius uxoris predictorum [---] [laudamus] atque iuramus.

Testes huius [rei] sunt Guillermus Lavinia sartor [---] de Sancto Ionanne

Fuit [cancelato de mandato] dicti Guillermi Masoni [---] [M] CCC LXX[X] quinto.

j) *Compravenda de productes.*

La compra directa de productes, malgrat la poca representació quantitativa en el llibre particular, indica, a l'ensens que la majoria de les transaccions registrades, les preferències inversores i comercials del mercader Guillem Masó, així com dels períodes temporals que estableix per a la necessària provisió de beneficis dels seus negocis, amb el risc implícit que podien tenir aquestes operacions. Dels quatre exemples treballats, per una banda trobem les adquisicions de la producció de vi de dos pagesos de Sant Joan, Pere Nagons i Pere Serradell: Guillem Masó els compra, per 10 i 27 lliures, respectivament, la collita de raïm durant quatre anys. Per altra, el 9 de setembre de 1380, la compra de draps al mercader Bernat «Bulunyà», de Manresa, per un import de 20 lliures, o quan compra a Joan de Comarossa, de Sant Esteve de Pardines, la llana esquilada procedent de tres-centes seixanta cinc ovelles, inclosa la que s'aprofita en segoviar-les, pel preu de 2 sous per velló, producte que Joan proporcionarà a Guillem a partir de les tondres següents i amb la condició que es faci càrrec de pagar les servituds (la *diumaria*: delme i primícia). Aquest darrer exemple és el que es transcriu a continuació.

f. 61v. Noverint universi quod ego Iohannes de Comarossa parrochie Sancti Stefani de Perdinis vendo vobis Guillermo de Mansione et quibus volueritis trescentos sexsaginta vellora lane cum suis sogalbis sub pacto quod de eadem lana debeate [vero venire] cum diumeriis scilicet quod solvatis de eadem decimam et primiciam inde pertinetem et soliter [contingetem] Et hanc vendicionem vobis facio precis duo solidos pro quolibet vellore Et ipsos trescentos sexsaginta vellera lane vobis [se] tradere promito in primis sequentibus [tonnas] prout melius firmitus et utilius ad dicte [evincione ...] bonum et sanum intellectum et comodum bona fide plus intelligi [--- promitentes] predictos trescentos *f. 62r.* sexsaginta vellera lane vos et quos volueritis in ipsis primis sequentibus [tonnas] facere [hocem] percipere et [...] contra cunctos Et teneri vobis de evincione dampno [v...a] cum sumptibus dampnis et interese vel nos vel vestros fiendis et suscinendis super quibus cerdate et [cer...] volo vobis et vestris proprio iuro absquam alia probacione Quodquidem iure nunc prout extunc et extunc pro nomine vobis et vestris defendere et [prodelare] volo et [...] nullo alio probatum genere requisito Et predictis attendere et complere obli vobis et

vestris omnia bona mea presentia et futura usque iurans per dominum Deum et eius sancta quatuor evangelia corpore tacta.

Actum est hoc in Sancto Iohanne.

Testes huius rei sunt discretus Guillelmus Fabri presbiteri Iohannes Martini et Petrus de Fabrica dicte ville.

Item dicto Iohannes de Comarossa fecit apocha de XII florenos.

Fuit cancelato mandato dicti creditori XIII die (augusti) anno a nativitate Domini millesimo CCC LXXX VI.

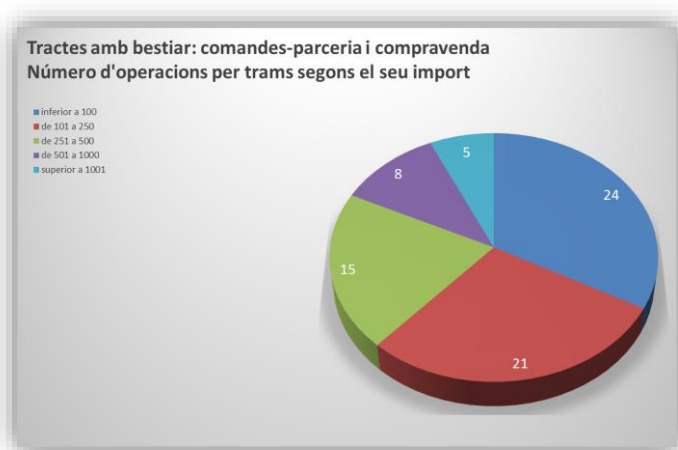
k) Establiment i concessió.

El llibre particular només conté tres operacions d'aquesta categoria. Totes elles estan relacionades a l'establiment, en règim d'emfiteusi, de feixes, terres i cortals que pertanyen al mas Casadevall de Ges, una de les propietats agrícoles més extenses de Guillem Masó. Aquests establiments es formalitzen els anys 1391 i 1393 i hi consta la voluntat del mercader perquè siguin cultivades i explotades correctament; a canvi, Masó percep un cens anual en diners i els beneficiaris han de prestar les servituds habituals al monestir de Sant Joan —el delme i la primícia.

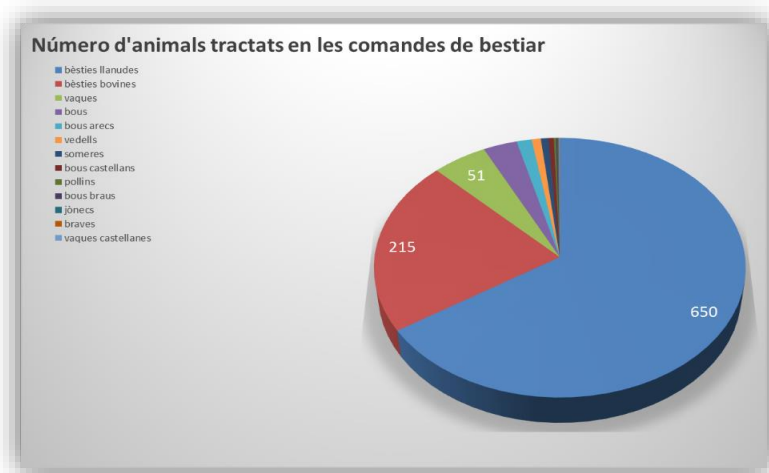
l) Confessió i reconeixement de fiador.

Un exemple, certament testimonial, d'aquest grup és el reconeixement de finals de 1383 fet per Guillem Marcer, rector de Prats de Molló, a Guillem Gironella, apotecari de Sant Joan de les Abadesses, segons el qual li confereix la condició de fiador en el deute que ha contret amb Guillem Masó per la venda de vuitanta-dos moltons.

Una vegada descrits els tipus de documents, observem que la majoria de les operacions que registra el llibre particular del mercader Masó fan referència a tractes de bestiar, ja sigui per mitjà de la comanda-parceria, vinculada o no al reconeixement d'un deute, o a través de la compravenda dels animals: el total de cent dues representen el 51,52% de les operacions registrades. El volum econòmic girat en aquestes operacions, majoritàriament, es mou dins d'una franja inferior als 250 sous, tot i que el tram fins als 500 no és menyspreable: la mitjana aritmètica se situa en els 303,32 sous.

Quant al tipus de bestiar tractat, observem que, en la comanda-parceria, tot i ser clarament majoritari el número de caps del bestiar oví (sis-cents cinquanta animals, el 65,82%), és significatiu el nombre d'animals bovins (tres-cents trenta-vuit animals, el 34,18%);⁴⁵ en canvi, en les operacions de compravenda, el bestiar oví és gairebé l'únic tipus d'animal tractat (dos-cents cinquanta-dos animals ovins contra disset bovins).

L'àmbit geogràfic de les operacions amb bestiar del mercader Guillem Masó se circumscriu majoritàriament a la vall de Sant Joan de les Abadesses i als nuclis de població que, d'alguna manera, formaven part de l'àrea d'influència de la jurisdicció civil del monestir santjoaní.⁴⁶ No es tracta, per tant, d'un mercader l'activitat del qual —probablement a causa de la finalitat alimentària o per la destinació a la manufactura del producte— pugui tenir vinculacions amb els centres comercials més dinàmics i potents d'un radi superior, com podrien ser les ciutats de Vic, Banyoles o Girona. En definitiva, tot sembla indicar que el marc d'actuació del mercader Guillem Masó era summament reduït; això no obstant, cal tenir en compte que, molt probablement, els registres consignats en el llibre particular només signifiquen una de les parts de la cadena productiva del mercader, la de l'adquisició de la matèria primera. Els gràfics següents mostren aquesta geografia de l'activitat relacionada amb els tractes de bestiar.⁴⁷

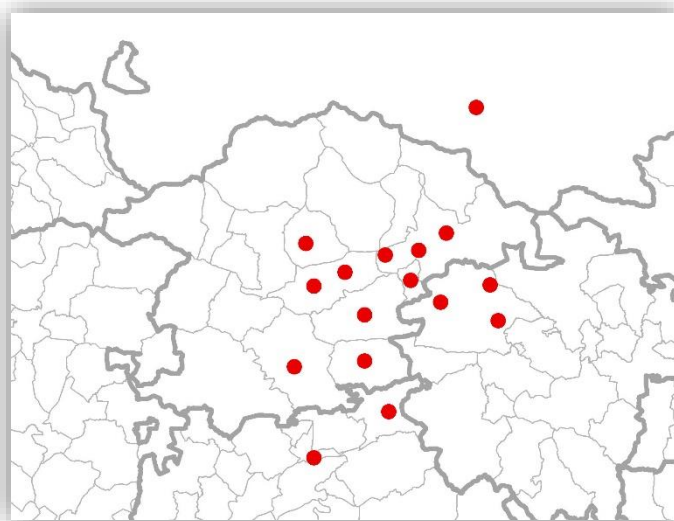
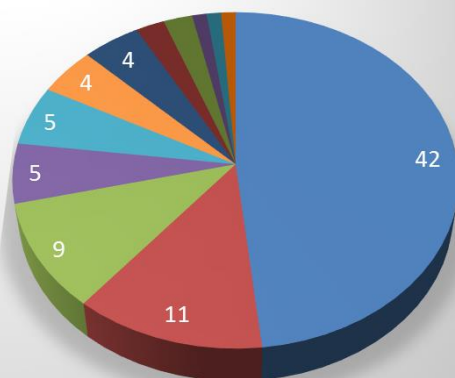
⁴⁵ En el gràfic, per proporcionar més informació sobre el detall dels assentaments, hem mantingut la diversitat dels noms del bestiar boví; en algunes operacions, però, s'utilitza el genèric «bestias bovinas», que és el que hem indicat en el gràfic.

⁴⁶ Vg. Junyent (1976), p. 117-124, on s'explica amb detall l'abast territorial d'aquesta jurisdicció.

⁴⁷ A Ogassa hem agrupat les denominacions següents: Sant Martí de Surroca, Sant Martí d'Ogassa i Santa Maria de Vidabona. A la Vall de Bianya: Sant Feliu del Bac, Sant Andreu de Porreres, Sant Salvador de Bianya i Santa Maria de Castellar. I a Vidrà: Sant Antoni de Collfred i Santa Margarita de Cabagés.

Poblacions on Guillem Masó realitza tractes de bestiar

- Sant Joan de les Abadesses
- Ogassa (*)
- Sant Pau de Segúries i La Ral
- La Vall de Bianya (*)
- Sant Miquel de Cavallera
- Ripoll
- Sant Julià de Vallfogona
- Sant Pere de Sora
- Vidrà (*)
- Prats de Molló
- Sant Esteve de Pardines
- Santa Lúcia de Puigmal

Comarca del Ripollès i veïnes, amb indicació de les poblacions on Guillem Masó realitza tractes de bestiar.

Si la línia anteriorment enunciada la complementem amb la freqüència de les persones que actuen en les operacions que consigna el llibre particular, comprovem l'absència de «clients habituals» que puguin significar-se especialment relacionats amb el mercader Guillem Masó: tan sols un 15% dels assentaments són realitzats per persones que actuen en tres o més ocasions amb el mercader. El quadre següent els detalla, amb l'expressió de les tipologies d'actes que formalitzen:

Antoni Oliba	Sant Joan de les Abadesses	Una comanda-parceria de bestiar vinculada al reconeixement d'un deute, un reconeixement d'un deute (només monetari) i una compravenda, empenyorament, arrendament, sotsarrendament i reduccions de drets i prestacions.
Francesc Callís	Sant Pau de Segúries	Una comanda-parceria de bestiar vinculada al reconeixement d'un deute, un reconeixement d'un deute (només monetari) i una compravenda de bestiar.
Guillem ses Fosses i Guillem [Questilio], àlies Font	Ripoll i Sant Esteve de Pardines	Una comanda-parceria de bestiar vinculada al reconeixement d'un deute, un reconeixement d'un deute (només monetari) i una àpoca.

Pere Bosom	Sant Pere de Sora	Una comanda-parceria de bestiar, un reconeixement d'un deute (només monetari) i una compravenda de bestiar.
Pere sa Coromina	Sant Joan de les Abadesses	Quatre comandes-parceria de bestiar vinculades al reconeixement de deutes.
Pere Nagons	Sant Joan de les Abadesses	Una comanda-parceria de bestiar vinculada al reconeixement d'un deute, un reconeixement d'un deute (només monetari) i una compravenda de productes.
Joan de Comarossa	Sant Esteve de Pardines	Tres reconeixements d'un deute (no monetari) per diversos conceptes i una compravenda de productes.
Pere Folcrà	Sant Joan de les Abadesses	Tres comandes-parceria de bestiar i un reconeixement d'un deute (només monetari).
Joan de Santigosa	Sant Joan de les Abadesses	Cinc comandes-parceria de bestiar vinculades al reconeixement de deutes.

Quant al preu del bestiar, només podem detectar una tendència a considerar-se inferior quan l'assentament és una comanda-parceria que quan es tracta d'una acció de compravenda. Tot intent per establir el valor monetari del bestiar boví, si més no a partir del volum estudiat, el considerem estèril. I a continuació n'expliquem els motius:

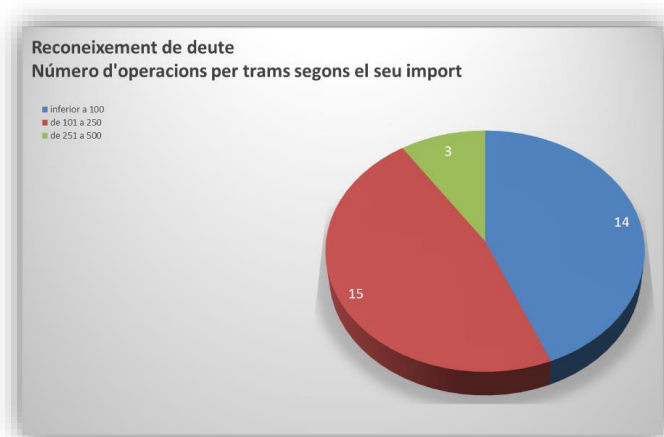
- a) Les fluctuacions monetàries que poden produir-se durant els vint-i-quatre anys d'assentaments del llibre particular poden ser considerables; per tant, el valor dels béns, només per aquest motiu, també pot variar notablement i no té perquè seguir una tendència inflacionista. L'oferta i la demanda devien marcar notablement el preu del bestiar.
- b) L'ús freqüent del terme «bèsties bovines», massa genèric, que engloba animals de molt divers valor, dificulta també l'establiment d'un valor per a cada espècie.
- c) El valor dels animals pot variar molt en funció de l'ús que tingui: com animal de treball, com animal d'engreix, com animal de procreació, etc. Lògicament, la qualitat i l'edat del bestiar també condiciona el seu valor. Per exemple, hem localitzat en una sola ocasió l'ús del qualificatiu «brava» per a designar una vaca de 18 mesos, que no ha parit encara; creiem que el preu d'aquesta vaca, en aquest cas, devia ser superior a la resta, per les seves potencialitats reproductores.
- d) Finalment, és molt agosarada la reducció de totes les monedes —florins, lliures, sous, diners— en un sol indicador que permeti la comparativa entre totes les operacions: sabem que no hi havia un control monetari del florí. Tanmateix, hem establert el que ens ha semblat més proper al període cronològic estudiat (1 florí equival a 13 sous). Tot i així, dins un període de temps concret, les variacions en el valor del bestiar d'una mateixa classe són tant desorbitades que, com hem advertit, hem defugit del nostre propòsit.

Malgrat aquestes consideracions, incorporem el quadre adjunt amb l'expressió del preu assignat en les operacions de compravenda de bestiar només en els casos, però, que el número d'animals negociats permet relativitzar els condicionaments exposats anteriorment.

Any	Concepte	Import / Valor
1375	Dos bous	60 sous
1377	Dos bous castellans	6 lliures
1377	Un bou	99 sous
1387	Dos bous	11 lliures i 5 sous
1387	Un bou arec ⁴⁸	12 lliures, 12 sous i 6 diners
1391	Dos bous	13 lliures

Analitzem a continuació les operacions vinculades al crèdit (reconeixement d'un deute monetari) que han quedat registrades al llibre particular del mercader. L'exploració dels resultats ens indica que:

1. La majoria de les operacions van fer-se per un import inferior als 250 sous.
2. La mitjana aritmètica se situa al voltant dels 151,59 sous.
3. L'àmbit geogràfic d'actuació és el mateix que en el dels tractes de bestiar, això és, la vall de Sant Joan de les Abadesses i els nuclis i poblacions de la seva influència jurisdiccional.
4. Guillem Masó actua dins un àmbit majoritàriament local, proporcionant petites quantitats de diners a persones de la vall que necessiten de líquid per a les seves activitats, ja sigui per a dotar a una filla, ja sigui per a qualsevol altre motiu que no ha quedat registrat. En la majoria de les ocasions, però, es permet que el deute es retorni amb primeres matèries —llana, forment, sègol, vi, etc.— o animals —moltons.

⁴⁸ Un bou arec és aquell que s'utilitza per llaurar o per les altres feines agrícoles; cast. *aratorio*.

5. LES FONTS DOCUMENTALS COMPLEMENTÀRIES

Per localitzar les informacions necessàries que contextualitzen l'activitat del mercader Guillem Masó, amb la precisió i l'abast al més àmplies possibles, hem utilitzat unes series documentals, la majoria inèdites, conservades a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses que *a priori* ens han semblat que podien registrar aquella «traça d'activitat» que hem buscat del nostre mercader.

5.1 CAPÍTOLS MATRIMONIALS I TESTAMENTS

A manca de registres sacramentals, hem cregut que, inicialment, calia focalitzar la recerca en dues series documentals: la dels capítols matrimonials i la dels testaments. D'ambdues series en disposem els inventaris realitzats per l'arxiver del monestir, Mn. Josep Masdeu i Costa; aquests instruments han estat molt útils perquè inclouen la relació dels registres matrimonials i testamentaris dels manuals notariais conservats a l'arxiu monàstic i, també, dels que, per diverses circumstàncies, han arribat fins a nosaltres en format solt. El resultat, tanmateix, no ha pas estat totalment satisfactori perquè, malgrat haver localitzat alguns dels documents que formen el contracte matrimonial entre Guillem Masó i la seva esposa, Sibil·la d'Estamariu⁴⁹ i el testament d'aquesta, malauradament no hem localitzat el testament del personatge central d'aquest treball, la qual cosa ens priva de conèixer alguns aspectes de les seves activitats comercials, alguns detalls més sobre els seus béns patrimonials i, finalment, la possibilitat d'aprofundir en el seus cercles de relacions, tan les familiars i d'amistat com les comercials.

Els documents notariais que formen el contracte matrimonial entre Guillem Masó i Sibil·la d'Estamariu van ser redactats el dia 7 de juny de 1355 i són els següents (vegeu-ne la transcripció a l'annex documental):

⁴⁹ El topònim Estamariu, un dels més primitius de la vall, se situa, inequívocament, prop de Ripoll. L'acta de consagració del monestir de Sant Joan de les Abadesses, del 24 de juny del 887, hi consta com una vila adquirida pel comte Guifré I, el Pelós, per formar part de la dotació inicial del cenobi (Esteve, 1987).

- a) Carta nupcial, donació per noces o, senzillament, contracte matrimonial. L'estructura del document és l'habitual en aquests casos. Després de la identificació del donant (en aquest cas, ella) i la seva filiació, s'expressa la voluntat de donar (aportar al matrimoni) al cònjuge, en concepte de dot, una quantitat de diners (70 lliures de Barcelona de tern), una altra quantitat de diners destinada exclusivament al pagament del seu vestit de noces (9 lliures i 10 sous) i uns béns (una vinya situada a Dauceja i un hort situat a Sant Joan, just a tocar el pont); l'escreix o millorament per al marit l'assigna en 10 sous. Tanmateix, Sibil·la disposa que, en cas de morir sense testament o sense descendència, 40 sous i l'import del seu vestit de núvia es destinin a la fundació d'un aniversari en benefici del seu pare, Bernat, el qual ha ingressat a la comunitat de canonges del monestir de Sant Joan com a canonge i senescal. Guillem Masó, en concepte d'escreix, fa donació a Sibil·la, també, de 70 lliures i la meitat dels seus béns mobles i immobles, presents i esdevenidors, així com del corresponent millorament amb l'assignació de 10 lliures.
- b) Debitori o reconeixement del deute contret per raó del dot. Sibil·la d'Estamariu, per a fer front a l'import monetari del dot que aporta al matrimoni amb Guillem Masó, formalitza una cessió a favor d'Agneta, de Ripoll, i de Bernat de Vidabona, de Sant Joan, fiadors o avaladors a instància del seu pare —el canonge Bernat d'Estamariu— de la quantitat aportada en concepte de dot i de les pensions (drets) que rep de dos censals —un de Bernat Via, tintorer de Ripoll i l'altre de Ramon Rama, notari de Cervera, i Bernat d'Àrea (o Çaera, o ses Eres, o ça Era), de Sant Joan. Òbviament, el document es clou amb la confirmació de Guillem Masó amb què aprova aquesta cessió.
- c) Àpoca de Sibil·la d'Estamariu amb la qual reconeix haver aportat en concepte de dot la quantitat i els béns estipulats en el contracte matrimonial, això és, 70 lliures, una vinya i un hort, i les 10 lliures corresponents al millorament, altrament denominat benefici nupcial. És sorprenent, a la part inferior del full solt d'aquesta àpoca, el jurament que realitza Guillem Masó compromentent-se a no jugar als daus.⁵⁰

Aquestes tres tipologies documentals notariales són les que hem localitzat pertanyents al procediment de redacció d'un capítol matrimonial. Tanmateix, cinc anys després de formular-se, el 21 de maig de 1360, Guillem i Sibil·la redacten un nou contracte amb el qual, o modifiquen o amplien el que van convenir en 1355.

Com hem exposat anteriorment, hem localitzat dos exemples corresponents a la tipologia documental testamentària; en el present treball, però, només hem

⁵⁰ Un compromís similar al que hem localitzat, d'un àmbit certament molt diferent, n'hem trobat l'esment a Carrère (1977, p. 436) quan els mercaders de corall obliguen un jurament als seus treballadors.

aprofundit en el que es va redactar a instància de Sibil·la d'Estamariu, esposa del mercader Guillem Masó, el 22 de febrer de 1387.

L'estructura del document és l'habitual en aquests casos: la invocació inicial, la motivació, l'elecció dels marmessors, l'enumeració de les clàusules i dels llegats i, finalment, la designació del principal receptor dels béns de la persona testificant (l'hereu o hereva universal). La invocació és, literàriament, molt ben elaborada, tot i que, probablement, forma part dels formalismes habituals entre els models notariaus de l'època; després del preceptiu encomanament a Jesucrist, continua així:

Amb motiu que la naturalesa humana no disposa de recursos per a respondre a la voluntat de Déu, altíssim creador, ...⁵¹

La testamentària tem a la mort i, per consegüent, però en plena consciència, inicia, com si fos un dictat a l'escrivent del notari, l'enumeració de les cinc persones que han d'executar la seva voluntat un cop hagi decés, els marmessors testamentaris: són Ramon de Font, Pere de Coll, els preveres Pere Martí i Guillem Taxó, i el seu espòs, Guillem Masó.

A continuació, s'inicia la part important del testament, això és, l'enumeració concreta de les seves disposicions i el destí dels seus béns. Com és costum, en primer lloc estableix que els seus deutes siguin pagats. A continuació, escull que sigui sebollida al cementiri del monestir de Sant Joan de les Abadesses, cosa, tanmateix, poc usual, al túmul —o vas— on s'havia enterrat un dels seus fills.⁵² Aquest fet, o bé indica la posició social de la testamentària,⁵³ o bé manifesta una certa preeminència de què gaudien els familiars dels canonges i beneficiats per a poder fer un ús d'un espai, en principi tan exclusiu de la comunitat abacial,⁵⁴ o bé duu implícita una profunda convicció religiosa de la testamentària en desitjar ser enterrada en un indret amb una potent càrrega sagrada.⁵⁵

Els béns que distribueix Sibil·la es poden dividir en materials (a) i en monetaris; alhora, aquests es poden subdividir en els que es donen directament a un beneficiari (b) i els que es destinen (c) per a proveir accions de beneficència o per a dotar oficis religiosos: beneficis, aniversaris, almoines, etc.

- a) A Margarita, un curta peu⁵⁶ i una túnica, de color verd (*unum curtapeu et unam tunicam totum coloris viridi*); a Francesca, un curta peu (*unum curtapeu*

⁵¹ «Cuius natura humana non habeat quid pro meritis suis respondeat altissimo creatori ...»

⁵² Intuïm que aquest fill devia morir essent albat, si considerem que Antoni, l'hereu casat amb Antònia de Vilalba segons el testament de Sança de Vilanova (vg. nota núm. 89), pren el mateix nom que l'infant perdut.

⁵³ Recordem que el seu fill, Antoni, estava casat amb una neboda de l'abat Arnau de Vilalba.

⁵⁴ Recordem que Sibil·la era filla de Bernat d'Estamariu, canonge i senescal del monestir.

⁵⁵ El cementiri del monestir era al claustre de Sant Mateu; va ser enderrocat a mitjan segle XVII per a construir l'actual cos d'edifici que acull l'arxiu monàstic. Actualment, només en resta una de les ales d'aquella construcció, la qual conserva algunes làpides sepulcraus d'estil gòtic, com la dels abats Ramon de la Bisbal, Francesc Roig i Pere de Soler.

⁵⁶ Peça de vestit, amb mànegues o sense, que duïen homes i dones (DCVB).

de [baqnim]); a Sibil·la el vel més bo, de seda (*unum vel de ceda scilicet meliorem*); a Margarita, una gandalla⁵⁷ i un vel (*unam gandaya e un vel*); a Margarita, un vel de seda (*unum vel de ceda*).

- b) Als canonges i clergues que assisteixin a la difunta durant l'enterrament, 12 diners; a l'església parroquial de Sant Pol, el que és costum; a l'hospital dels pobres (*hospitali pauperum dicte ville pro lecto*), 20 sous; a Pere, 20 sous; a Francesca i Esclarmonda, 20 sous; a les dues filles de Margarita, 20 sous; a Antònia, 20 sous; als oratoris acostumats, 6 diners; a les confraries del Sant Esperit i Santa Maria de l'església parroquial de Sant Pol, 15 sous; a l'Almoina general, 15 sous; a Bernat, el seu pare, 10 lliures; a Joan, 15 sous.
- c) Per proveir un aniversari perpetu fundat al monestir de Sant Joan de les Abadesses, 40 lliures provinents d'un censal de 80 lliures de valor; per proveir un aniversari major fundat a l'església parroquial de Sant Pol, 4 sous i 6 diners; perquè es distribueixi una almoina general el dia del seu òbit, a la porta de casa seva (*quod die obitus mei fiat una generalis elemosina pro anima mea parentum meorum et omnium fidelium deffunctorum in janua hospicii mei*), 2 diners per persona; perquè es distribueixi una almoina general, passat el dia del seu òbit, a la porta de l'església parroquial de Sant Pol, 6 diners per persona; per a la celebració d'un *trigenari*, 30 sous.

Abans de la subscripció dels testimonis de l'acte testamentari, que clou el document, Sibil·la institueix hereu universal de tots els seus béns en la persona d'Antoni, fill seu i de Guillem Masó; això no obstant, també preveu que, en cas que el seu fill Antoni mori sense descendència, aquesta designació recaurà en el seu marit.

5.2 PERGAMINS SOLTS

Hem continuat la recerca entre els documents en suport de pergamí del període cronològic que abasta el manual notarial extraordinari o particular de Guillem Masó; l'arxiu monàstic santjoaní conserva, entre 1376 i 1400, seixanta-cinc unitats documentals. Bàsicament s'han extret, a més de la datació, les mides del document i les referències topogràfiques antigues, els topònims i els antropònims que s'inclouen en cadascun d'ells, amb la finalitat de poder localitzar la presència de Guillem Masó en algun dels nombrosos actes i transaccions patrimonials en qualitat de comprador o venedor, o simplement com a testimoni. Només en dos d'aquests documents consignen la presència del mercader Masó. En el primer, del 14 de setembre de 1387, Guillem Masó actua de testimoni, juntament amb Pere Folcrà i Ramon Font, en una transacció de béns a la quadra de Grats, de la parròquia de Sant Llorenç de Campdevànol; precisament, Guillem Masó actua de marmessor testamentari de l'esmentat Ramon segons consta en el seu testament redactat el 9 de març de 1390. L'altre document, del 22 de desembre de 1400, que molt bé podria tractar-se d'una

⁵⁷ Lligadura de malla de seda o d'altre teixit fi, i a vegades de fil d'or, amb què antigament portaven recollits els cabells les dones (DCVB).

resolució capitular, l'abat del monestir, Arnau de Vilalba, transfereix el domini alodial d'uns censos al sacrista del monestir; un d'aquests censos, insignificant quant al valor (una gallina), és el que realitzava el mercader Guillem Masó. Considerem interessant difondre el seu contingut, més que res perquè, com hem apuntat, emana d'una sessió capitular i, per aquest motiu, incorporem la seva transcripció a l'annex documental.

5.3 LA CÚRIA SECULAR DEL MONESTIR DE SANT JOAN DE LES ABADESSES

Segons Miquel dels S. Gros (Gros 1974, p. 90), paral·lelament a la creació de la notaria pública de la vila de Sant Joan de les Abadesses, instituïda per Jaume I l'any 1250 i instal·lada al Palau de l'Abadia (Ferrer 2014, p. 11), s'organitza la Cúria de l'Abat compartint el mateix local, l'administració de la qual comporta la redacció dels llibres corresponents per registrar l'exercici de la jurisdicció civil, eclesiàstica i criminal de l'abat. Dues sèries d'aquest fons han estat estudiades amb resultats, com veurem, ben diferents: la dels registres o llibres de cort de la Cúria Secular i la de la seva correspondència, des del darrer quart del segle XIV fins als primers decennis del segle següent.

Quant als registres continguts en els llibres de cort no hem sabut localitzar cap referència al mercader Guillem Masó; probablement caldria ampliar l'abast cronològic de la recerca perquè tan solament hem resseguit el volum dels anys 1408 al 1410.⁵⁸ Tanmateix, d'aquesta sèrie és de notable interès la crida o ban publicat l'any 1413 pel batlle de l'abat Arnau de Vilalba, referit a un seguit d'aspectes sobre la producció i comercialització de draps fabricats a Sant Joan de les Abadesses i que afecten a diversos oficis vinculats a aquesta producció: drapers, tintorers, paraires, abaixadors,⁵⁹ sastres, lligadors, moliners i, també, mercaders. La crida està feta en nom de Pere d'Estamariu, que és qui, en nom de l'abat, disposa de l'arrendament d'un dret senyorial, el de segellar les peces de drap i posar-los-hi una marca de plom, la «bolla del plom e sagell de cera»,⁶⁰ identificant-les com a fabricades a la vila de Sant Joan i, d'aquesta manera, disposar de la preceptiva autorització per incorporar-se als circuits comercials. El ban especifica la multa que haurà de pagar cadascun dels oficis que no compleixin allò que estipula cada capítol del document i, sobretot, qui serà el beneficiari de l'import. Considerem que, pel seu notable interès, val la pena de transcriure aquest ban a l'apèndix documental.

Procedent, probablement, d'aquests llibres de cort, disposem d'uns estatuts del gremi de paraires de la vila, aprovats i publicats l'any 1406, que consten de trenta-nou capítols, ampliat els anys 1411 (del quaranta al quaranta-tres), 1412 (del quaranta-quatre al cinquanta) i 1414.⁶¹ De fet, més aviat són uns pactes o convinences entre aquest gremi i el dels mercaders —talment com si es tractés d'una concòrdia

⁵⁸ AMSJA, sig. top. I-5-1.

⁵⁹ El qui talla o iguala el pèl dels draps de llana.

⁶⁰ Hom pot veure'n exemples a Cardon (1999), p. 594-600.

⁶¹ Les especificacions tècniques dels teixits fabricats a Sant Joan de les Abadesses s'esmenten en diverses notes i quadres a Cardon (1999), p. 15, 298, 318, 337, 344 i 378.

entre els dos oficis— amb diverses referències als altres oficis complementaris a la producció dels draps, en especial al col·lectiu de tintorers.⁶² Es tracta d'un compendi de normes tècniques sobre la producció de draps, dictat per iniciativa o sota l'aixopluc de l'abat Arnau de Vilalba, qui sap si convingudes per posar pau entre paraires i mercaders a causa d'un conflicte d'interessos entre les dues corporacions del tint, divergències esmentades per Junyent,⁶³ o, probablement, per deixar ben clares les responsabilitats de cadascun dels col·lectius. Les motivacions d'aquesta redacció són, certament, hipòtesis de treball, que caldrà verificar amb estudis contextualitzats sobre aquests oficis, avui per avui, inexistents per a la vila de Sant Joan. En aquest text normatiu —o regulatiu— hi participa activament el mercader Guillem Masó, concretament en el capítol vint-i-u, quan proposa, juntament amb altres mercaders, la prohibició que cap persona estrangera pugui aparellar ni tenyir draps a la vila de Sant Joan. El mercader Masó també forma part, i així consta, del grup de socis que disposen d'un dels dos tints, concretament el situat dins la vila,⁶⁴ en contraposició de l'altre grup de socis que també en disposaven d'un,⁶⁵ aquest situat al peu del pont de pedra, al costat del riu Ter.⁶⁶ A l'ensem que l'anterior, transcrivim aquests estatuts a l'apèndix.

Finalment, quant a la correspondència de la cúria secular, hem resseguit prop de 450 cartes rebudes per aquesta institució entre els anys 1350 i 1420, aproximadament. El resultat ha estat plenament satisfactori perquè, en una del 17 de juliol de 1370, hi consta el mercader Guillem Masó com a síndic de la Universitat de Sant Joan de les Abadesses, cosa que demostra, com era de preveure, la connexió del nostre mercader amb l'estament governatiu civil de la vila.

5.4 INVENTARIS DE L'ARXIU DEL MONESTIR

A més dels inventaris esmentats anteriorment, redactats per l'arxiver Masdeu i que descriuen sumàriament els testaments i els capítols matrimonials, l'Arxiu del Monestir disposa d'altres instruments de descripció que resumeixen algunes sèries documentals de l'arxiu. Normalment, sabem de l'autoria d'aquests instruments —abat Miquel Isalguer, abat Miquel d'Agullana, per exemple— perquè, en la seva majoria, van ser escrits amb motiu de reclamacions —o defensa— de drets, béns o rendes per part de l'abat, en època monàstica, o de l'arxipreste, en la col·legial. Els instruments

⁶² Disposem de dos volums sobre l'administració del gremi dels tintorers de la vila de Sant Joan, encara inèdits, corresponents als anys 1386-1397 i 1398-1423, que es conserven a l'Arxiu Comarcal del Ripollès (Sig. top ACRI 1437) i a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses (Sig. top AMSJA C.2.1). Segons Junyent (1976, p. 132), que pren la referència dels Canalars de l'abat Isalguer, aquest col·lectiu va iniciar la seva activitat en comú l'any 1348.

⁶³ Junyent (1976), p. 132.

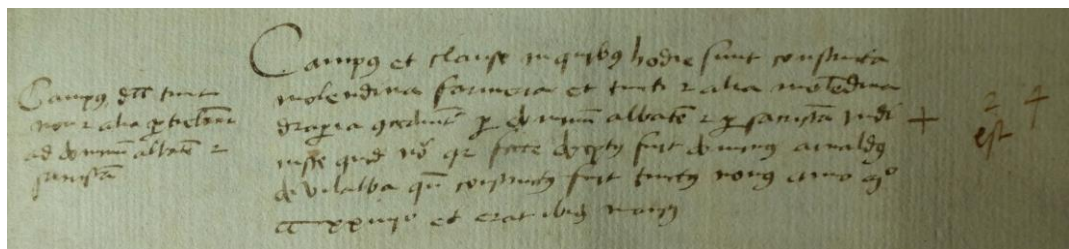
⁶⁴ Pere Bolós, Guillem Masó, Joan Torró, Joan de Fàbrega, Joan Collell, Pere Vinyet i Andreu de Cros «omnes socii tincti constructi in dicta villa Sancti Iohannis.»

⁶⁵ Arnau Gener, Guillem Fuster, Mateu Fuster, Guillem Martí i Guillem Isalguer «omnes socii tincti constructi in pede pontis de lapidei constructi in rivo Ticeris, omnesque mercatores prefate ville Sancti Iohannis.»

⁶⁶ Establert l'any 1400 a Arnau Gener i a altres, segons Junyent (1976), p. 132.

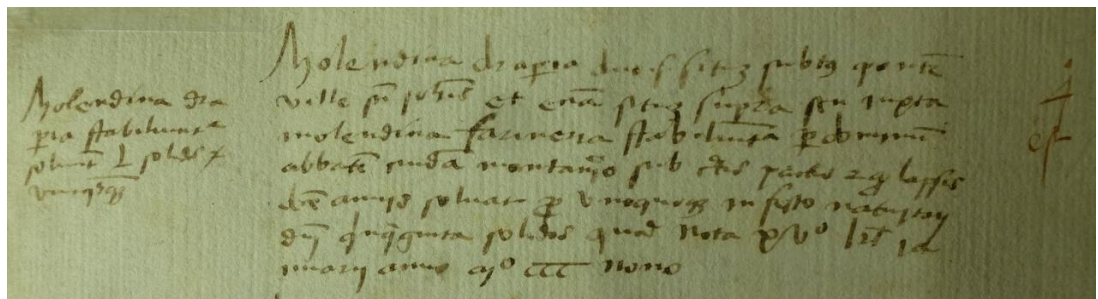
més importants, i en part encara inèdits, són els Canalars de l'Abat Miquel Isalguer, escrits de la seva pròpia mà durant la dècada dels anys seixanta del segle XV, els quals recullen, de forma resumida o extractada, el contingut dels pergamins i dels volums notariais fins aleshores conservats a l'arxiu monàstic. La organització de les notícies que hi consten segueix, depenent del volum, l'ordre cronològic, o el geogràfic, o el de disposició física de la documentació dins l'arxiu (sacs). Aquests volums compleixen la funció d'un cartulari que, probablement, el monestir no va pas disposar.⁶⁷

Per al present treball hem utilitzat el primer volum, del qual hem extret les notícies que podien tenir alguna relació amb Guillem Masó; són les referides a molins drapers i a la societat del tint.

Campus dell tinct nou et alia pertinebant ad dominum abbatem et sacristam.

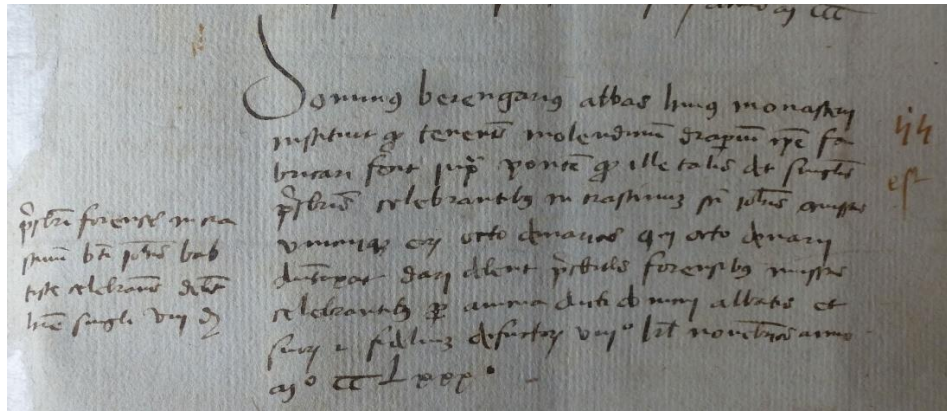
Campus et clauso in quibus hodie sunt constructa molendina farinera et tincti et alia molendina draperia conceduntur per dominum abbatem et per sacristam indivisse quod [nove qui face deceptis] fuit dominus Arnaldus de Vilalba que constructus fuit tinctus novus anno MCCXXIII et erat ibid mansus.

Molendina draperia stabiliuntur solvunt L solidos et uniusquisque

Molendina draperia due sunt situs subtus pontem ville Sancti Iohannis et etiam situs supra seu iuxta molendina farinaria stabiliuntur per dominum abbatem cuidam monasterio sub certis pactis et per lapsis decem annis solvat pro unoquoque in festo nativitate Domini quinquaginta solidos quod nota XV kalendas ianuarii anno M CCC nono.

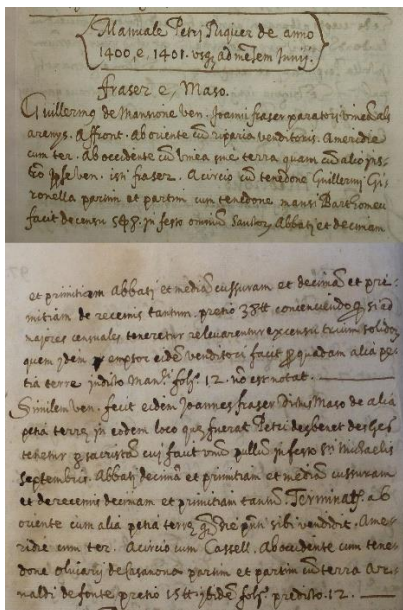
⁶⁷ Una descripció sumària, incompleta i amb algun error, pot llegir-se a: Gros 1974, p. 91-92.

Presbiteri forense
in nasciturum
beate Iohannis
baptiste
celebrante debet
[...] singuli VIII
denarios.

Dominus Berengarius abbas huius monasterii instituit quod tenentis molendinum draperius ipse fabricari fecit iuxta pontem quod ille talis debet singulis presbiteris celebrentibus in nasciturum Sancti Iohannis missas [u...] eorum octo denarios qui octo denarii [dumtaxat] dari debent presbiteris forensibus missas celebratibus per anima dicti domini abbatis et suorum et fidelium defunctorum VII kalendas novembris anno M CC LXXX.

Un altre instrument de descripció que hem consultat, amb la mateixa finalitat i objectius dels descrits anteriorment, ha estat l'anomenat «Llibre de les coses notables»,⁶⁸ escrit pel notari Joan Isalguer entre 1497 i 1509. De moment, a manca d'un treball de descripció arxivística més aprofundit, sembla que aquest instrument recull, d'una forma poc sistemàtica, diverses notícies d'una certa importància per al notari contingudes en diversos manuals sense que, pel que sembla, segueixi cap criteri, ni temàtic ni cronològic. El «Llibre» conté alguna notícia tangencial al nostre principal propòsit referida als molins drapers i als tints de la vila; sobre Guillem Masó la més destacada és la següent:

Manuale Petri Riquer de anno 1400 e 1401 usque ad mensem junii.

Fraser e Maso.

Guillelmus de Mansionne vendidit Joanni Fraser paratori vinea als Arenys affrontat ab oriente cum riparia venditoris a meridie cum Ter ab occidente cum vinea sive terra quam cum alio instrumento ipse vendidit isti Fraser a circio cum tenedone Guillelmi Gironella partim et partim cum tenedone mansi Barholomeu facit de censu 5 s.d. in festo Omnium Sanctorum abbati et decimam et primitiam abbatu et mediam cussuram et decimam et primitiam de recemis tantum pretio 38 ll. Convenienduo quod si ad majores censuales teneretur relevarentur ex censu trium solidos quem idem emptor eidem venditori facit pro quadam alia petia terre in dicto mansi. Folio 12 non est notat.

Similem venditit fecit eidem Joannes Fraser dictus Maso de alia petia terra in eodem loco que fuerat Petri Desberet des Ges tenetur pro sacristam cui facit unum

⁶⁸ AMSJA, sig. top. C-2-9.

pullum in festo Sancti Michaelis septembris abbati decimam et primitiam et mediam cussuram et de recemis decimam et primitiam tantum. Terminatus ab oriente cum alia petia terra que die presenti vendidit a meridie cum Ter a circio cum Cassell ab occidente cum tenedone Olivarii de Casanova partim et partim cum terra Arnaldi de Fonte. Pretio 15 ll. Ibidem foleo predicto 12.

5.5 EL CAPBREU DE L'ABAT ARNAU DE VILALBA DE 1397

Finalment, la font documental que ha reportat més informació sobre el mercader Guillem Masó ha estat el capbreu realitzat a instància de l'abat Arnau de Vilalba, iniciat el dimecres 9 de maig de l'any 1397, amb el qual es relacionen les declaracions dels obtentors o titulars de béns i drets, amb especificació de les característiques d'aquests, la renda dels quals corresponia al monestir santjoaní en aplicació de la seva jurisdicció.⁶⁹ L'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses conserva l'exemplar original, en suport paper, però amb la relligadura totalment desfeta, amb pèrdues considerables del suport i de molt difícil manipulació a causa de l'estat delicat de conservació; per aquest motiu ha estat més efectiu l'ús de la còpia del document.

Evidentment, la voluntat de la confecció d'un capbreu només pot respondre a la necessitat de posar ordre al cobrament de les rendes i a la regulació de la percepció dels drets de l'abadia, els quals, en paraules de l'abat, havien quedat reduïts o perduts. Notem que un dels testimonis és Anton Masó, molt probablement el fill de Guillem i Sibil·la i, per tant, nebot de l'abat. La introducció del capbreu és la següent:

Nos Arnaldus, Dei gratia, abbas monasterii Sancti Iohannis de Abbatissis, ordinis Sancti Agustini, Vicensis diocesis, ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentes. Atudentes quod plures redditus, census et partes expletorum et alia iura dictæ nostræ abatiæ, propter diversas alienationes et trasportationes ab antiquo factas de mansis, terris et possessionibus qui et quæ sub directo dominio et alodio nostro et dictæ nostræ abatiæ tenentur fuerunt diminuti et perdit. Et volentes in quantum possimus omnia iura dictæ nostræ abatiæ defendere et conservare, et ad statum properum reducere et ne per negligentia diminuantur, seu perdantur. Id circo, confientes de fide industria et legalitate vestra Petri de Colle, villa nostra Sancti Iohannis de Abbatissis, constituimus et ordinamus vos, dictum Petrum de Colle, priorem nostrum, certum et spetialem ad petendum et requirendum omnes et singulas personas, uiscumque conditionis et status exhistant, quæ per nobis et dicta nostra abbatia habeant et teneant mansos, vineas, devesias tum partes et alias terras et possessiones, et hospitia ubicumque, vel census et partes expletorum, et alia iura quod ipsos vel ipsas recognoscant et capibrevient nobis et dictæ abatiæ, et ipsas personas medio iuramento per eas præstando interrogandum super omnibus et singulis censibus, partibus, expletorum, et aliis quibuscumque iuribus et possessionibus etc. et ad protestandum et emparas regales et alias quascumque

⁶⁹ Per al present treball hem utilitzat la còpia realitzada l'any 1792 per Marià Isalguer, notari reial, substituït de Josep Isalguer, notari reial i públic de la vila de Sant Joan de les Abadesses. Marià Isalguer va realitzar aquesta còpia per encàrrec del capítol de la col·legiata de Sant Joan de les Abadesses, i el seu cost va ser de 125 lliures, segons consta en la resolució capitular del dia 16 de maig de 1793 (Ferrer 2013a, p. 636).

faciendum etc. et absolvendum etc. et instrumenta præcaria firmandu etc. et examindadum et discutiendum quascumque venditiones, alienationes et transportationes etc. et de prædictis recognitis fieri faciendum capibrebia et publica instrumenta etc. Testes venerabiles Ambertus et Gilabertus de Vilanova, domicelli de Callesio, Bernardus de Campo, monacus et prior monasterii, Franciscus Naspleda, et Antonius Maso villæ Sancti Iohannis.

Pel volum de propietats i drets declarats, hom pot fer-se una idea força aproximada de la dimensió econòmica i patrimonial del mercader Masó. Considerem convenient detallar-la amb més precisió a l'apartat 7 d'aquest treball.

5.6 NOTÍCIES EXTRETES DELS VOLUMS NOTARIALS

El desgranat de l'activitat i la trajectòria del mercader Guillem Masó de ben segur que ha deixat diversos rastres en els volums notariais conservats a l'Arxiu del Monestir; per aquest treball, no ens ha estat possible d'emprendre la feina, certament laboriosa i prolongada en el temps, que permetria disposar de més dades que podrien enriquir el nostre anàlisi.⁷⁰ Hem treballat, això sí, amb les declaracions de propietats i béns de Guillem Masó consignades al capbreu anteriorment esmentat, que remetent a títols, actes i escriptures notariais que hem localitzat per aquest treball. De totes elles, i atenent a la seva importància dins l'òrbita comercial del nostre mercader, considerem essencial centrar-nos en una d'elles, la de l'establiment del molí draper fet amb Arnau Gener, probablement amb qui estava associat, l'any 1392, contingut en l'onzè manual del notari Pere Riquer.⁷¹

La constància escrita de l'activitat de tots els oficis menestrals relacionats amb els processos de fabricació de draps en una vila com Sant Joan de les Abadesses⁷² i de la seva importància en el teixit econòmic i productiu de la població⁷³ fa del tot evident la presència de les estructures bàsiques per al desenvolupament d'aquesta indústria: a més del mercat, des d'on es comercialitzava el producte, les taules corresponents, els obradors i els patis o cases dels tints,⁷⁴ el molí draper és una de les infraestructures més importants. La presència de molins a la vall de Sant Joan ja es consigna en els documents

El molí Gros al costat del Pont Vell de Sant Joan de les Abadesses. Procedència: AMSJA.

⁷⁰ A manca d'una necessària revisió completa i exhaustiva dels volums conservats a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses referits a l'activitat dels notaris des del 1251, si prenem el període d'activitat del mercader Guillem Masó entre els anys 1355 i 1406, l'estudi hagués comportat el treball amb 32 volums notariais (divuit de notaris anònims o no identificats i catorze del notari Pere Riquer), alguns en un estat molt deficient de conservació (vg. Bosom 1983, p. 265-266).

⁷¹ AMSJA, sig. top. I-2-6. Notaria. Pere Riquer (1390-1393). Vg. transcripció a l'apèndix documental.

⁷² D'un total de 89 oficis registrats al capbreu de l'abat Arnau de Vilalba de 1397, 32 corresponen a paraires, 15 a teixidors, 9 a mercaders, 5 a pellaires i 5 a sastres. (Junyent 1976, p. 130).

⁷³ «La producció de draps era una de les millors fonts de riquesa de la vila.» (Junyent 1976, p. 132).

⁷⁴ «patium dictorum sociorum tingti», segons consta al capbreu de l'abat Arnau de Vilalba (Ferrer 1997, p. 17).

de finals del segle X i següents; havien de ser, molt probablement, molins fariners, dedicats exclusivament a la mòlta dels cereals.⁷⁵

A finals del segle XIII i a mesura que l'activitat manufacturera vinculada a la producció de draps s'introdueix a la vila i pren embranzida, l'aprofitament «alimentari» d'aquestes instal·lacions hidràuliques —principalment al riu Ter però, també, amb constància d'establiments a la riera de Malatosca— formades per rescloses que condueixen l'aigua per mitjà de recs o canals fins als molins, és compartida per l'aprofitament «industrial».⁷⁶ El cas del molí Gros de Sant Joan de les Abadesses —fariner primer i després, també, draper— és exemplar. El primer esment a aquesta funcionalitat compartida és de l'any 1280, quan l'abat Berenguer de Blanes promou la construcció —o una adaptació tècnica— del molí draper, just al costat del fariner, prop del pont de la vila; en 1309 ja s'estableix a Muntaner de Miralles a canvi del pagament d'un cens de 50 sous.⁷⁷

L'any 1392, l'abat Ramon de Valmanya estableix, a parts iguals, perpètuament i en directe domini i franc alou,⁷⁸ dos molins drapers a favor d'Arnau Gener i Guillem Masó. Aquesta concessió és motivada per evitar certs conflictes que l'abat tenia amb l'actual (o actuals) arrendataris.⁷⁹ Si tenim en compte que, a més dels dos molins drapers —que es podien ampliar⁸⁰ amb una nova roda,⁸¹ si els nous beneficiaris ho consideren convenient— hi havia el fariner, es tracta, doncs, d'un sector estratègic de la vila, on l'abat hi té un interès manifest i notable perquè funcioni amb pau i a ple rendiment,⁸² sotmès a un aprofitament intensiu del recurs hidràulic. L'establiment a favor de Masó

El molí Gros, parcialment derruït, al costat del Pont Vell de Sant Joan de les Abadesses. Procedència: AMSJA.

⁷⁵ La presència de molins drapers no es documenta fins al segle XII a la Vall de Ribes (Bisson 1998, p. 43) i a Ripoll (Catalunya Romànica 1987, p. 60). A la veïna Cerdanya el primer esment de molí draper correspon a l'any 1249 (Rendu 1991, p. 99).

⁷⁶ L'increment de la producció tèxtil repercuteix positivament en els molins drapers, tal i com esmenta Antoni Riera pel cas de Barcelona amb la transformació l'any 1264, per llicència reial, de quatre molins fariners en batans (Riera 2005, p. 837).

⁷⁷ Canalars de l'abat Miquel Isalguer, reproduïts i transcrits a l'apartat 5.3.

⁷⁸ «... habeatis teneatis et possideatis, sub nostris et succesoribus nostrorum in abbatia predicta, directo dominio et franco alodio ...»

⁷⁹ «... malam curam molendinarii seu regentis eadem ob quod (quandoque) sepe et plures questiones (controversias) et querelas plurimas ... contra nobis adveniebat.»

⁸⁰ «... quodcumque volueritis possitis et liceat [ut] (per crexer e axemplar la casa) pro melioramento dictorum molendinorum draperiorum ...»

⁸¹ «... facere aliam rotam ...»

⁸² De fet, l'establiment fet a favor de Guillem Masó i Arnau Gener, incorporat al manual de Pere Riquer, és la transcripció d'una resolució capitular: l'abat actua al costat de tota la comunitat canonical, que aprova la concessió i, amb la firma de tots els seus membres, li concedeix la màxima solemnitat. La forma, l'escenari i els actors també expressen l'interès abacial vers els sectors productius de la vila

i Gener és un indicador fefaent de la bonança inversora dels sectors productius de la vila a finals del segle XIV, conseqüència lògica d'un moment econòmicament favorable als negocis vinculats a la producció de draps. Si aquestes consideracions les relacionem amb la promulgació dels reglaments tècnics i l'establiment de concòrdies entre els oficis que intervenen en la manufactura de draps, podem considerar que la indústria drapera de Sant Joan de les Abadesses es consolida, guanya en qualitat i es posiciona dins el context català entre els anys 1390 i 1410.

6. LA FAMÍLIA

Malauradament, no hem localitzat prou informació relacionada amb el mercader Guillem Masó que ens permeti acotar amb precisió les seves dates vitals bàsiques. Bernat Masó era el seu pare, i en desconeixem, a l'ensem que pel fill, qualsevol dada de la seva vida. Guillem es casa amb Sibil·la d'Estamariu pels volts de l'any 1355, que és la data dels capítols matrimonials; tenen, com a mínim, dos fills, el primer dels quals, segons consta al testament de Sibil·la, mor abans de 1387. El llibre particular de Guillem acaba l'any 1397. I la darrera intervenció documentada és la participació en la redacció de la concòrdia amb el gremi de paraires, l'any 1406. És plausible, doncs, que la prolongada vida del mercader Guillem Masó s'iniciés pels vols de la dècada dels anys 30 del segle XIV i finalitzés prop de la darrera data indicada: pel cap baix, 70 anys de vida.

En compensació d'aquestes mancances, les dades que disposem de l'entorn conjugal de Guillem Masó són notables. En efecte, Sibil·la d'Estamariu és filla de Bernat i Margarita Coll;⁸³ el seu pare és un mercader del qual també disposem d'un llibre particular, inèdit encara, que abasta els anys 1339 fins al 1349.⁸⁴ Bernat, abans de 1355 i, probablement a causa del seu enviudament, ingressa al monestir de Sant Joan de les Abadesses i exerceix l'ofici de senescal.⁸⁵ El canonge Bernat d'Estamariu és el responsable, per exemple, d'importantes actuacions del monestir en l'àmbit de l'administració de les rendes del cenobi.⁸⁶ I es deu a la seva influència, sens dubte, la

⁸³ Contracte matrimonial a: AMSJA. Regència de notari no identificat. Llibre de capítols matrimonials, 1330-1332. Paper. Foli. Conservació deficient, sense foliar. *Olim*: Inventari antic núm. 52. Sig. top. C-1-7. Rf. Inventaris de Josep Masdeu, núm. 51, p. 42.

⁸⁴ Arxiu Comarcal del Ripollès. Fons Joan Solé i Pla. Sig. top. ACRI 1449.

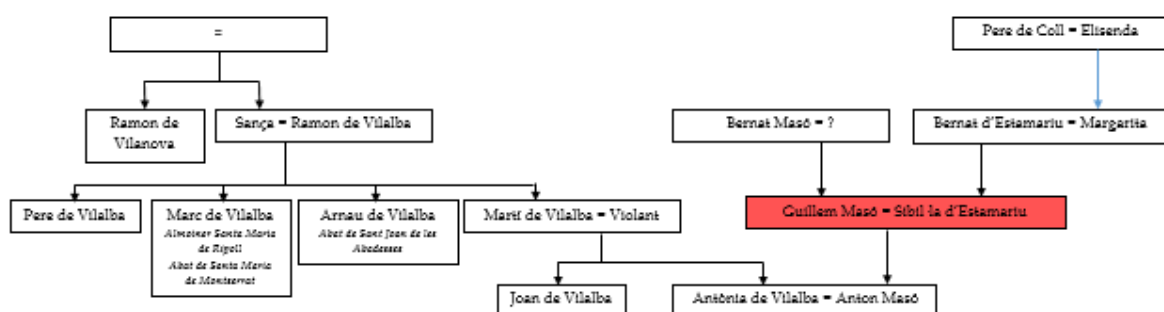
⁸⁵ L'abat i bisbe Ponç de Monells va crear aquest ofici l'any 1179 (Junyent 1976, p. 64). El «Llibre de la Pabordia Major», conservat a l'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses (sig. top. C-2-0), va ser redactat a partir del decret de l'abat Guillem de Sant Joan Pladecorts de 1303 per tal d'organitzar tots els càrrecs i els oficis que servien al cenobi. Segons aquesta norma, el senescal, o majordom del monestir, havia d'atendre directament el menjador de la comunitat i assegurar-se que cada canonge rebia els aliments i la beguda preceptius; en compensació per aquest servei, el senescal podia participar dels mateixos aliments que els canonges (Gros 2007, p. 35).

⁸⁶ «Pro ista [es refereix a Berenguera d'Estamariu, familiar de Bernat?] debet dare dominus abbas decem et septem solidos inter ipsum dictum abbatem et conventum ac omnes clericos in monasterio nunc stabilitos dividendos, prout in instrumento ipsius stabilimenti ac emptionis quorundam redditum honoris de Mataplana per fratrem Bernardum de Stamariuo, canonicum dicti monasterii, factorum V^a die mensis aprilis anno Domini M CCC septuagesimo nono per notarium Sancti Iohannis confecto, nec et alia lacius continentur.» (Junyent 1951, p. 170).

singular i extraordinària inclusió al Necrologi del monestir de les defuncions de la seva esposa i filla; la seva, també hi consta.⁸⁷

Sibil·la és part activa en la gestió de les activitats de Guillem Masó, a més de participar a parts iguals en els negocis del seu marit —és en aquests termes que s'estipula en el contracte matrimonial de 1355.⁸⁸ Per exemple, quan el 26 de setembre de 1379, amb el teixidor Pere Tolosa i la seva esposa Agnès, Sibil·la formalitza una societat amb l'aportació de 25 lliures, o quan el 12 de desembre de 1383, absent el seu marit de la vila, Sibil·la efectua el pagament de 9 lliures i 10 sous a Pere Martí, procurador del monestir de Ripoll, en concepte de l'arrendament dels béns de l'ofici de la camareria de l'esmentat cenobi. Més enllà d'aquestes actuacions, els aspectes més personals de Sibil·la, així com del seu cercle de parentiu, ja han estat tractats al punt 5.1 d'aquest treball, quan hem desgranat els documents del seu capítol matrimonial amb Guillem Masó i el seu testament.

Finalment, hem localitzat el testament de Sança de Vilanova,⁸⁹ esposa de Ramon de Vilalba, la descendència dels quals,⁹⁰ com es pot comprovar en l'esquema reproduït a continuació, s'emparenta amb l'únic fill que hem trobat del matrimoni Masó-Estamariu, Antoni. És molt clar, per tant, la pertinença del personatge estudiat en l'elit dominant o preminent de la segona meitat del segle XIV a Sant Joan de les Abadesses.

⁸⁷ L'estructura dispositiva de la informació continguda en el necrologi santjoaní no permet, en la majoria de les anotacions, determinar l'any de l'efemèride; només es consigna el dia i el mes, per fer-ne, com es preveu, l'aniversari corresponent. Així, Margarita va morir un 28 de juliol, Sibil·la «uxor condam Guilelmi de Mansione» un 15 de gener, i Bernat d'Estamariu, canonge i senescal, un 26 de setembre. (Junyent 1951, p. 163, 145 i 170, respectivament). Guillem Masó no hi consta.

⁸⁸ «Et dono [Guillem] tibi [Sibil·la] partem et societatem in omnibus et singulis bonis meis mobilibus et in mobilibus ubique sint presentibus et futuris.»

⁸⁹ Redactat el dia 7 d'abril de 1403. Testament a: – AMSJA. Regència del notari Pere Riquer. Llibre de testaments, [1400-1410]. «Llibre de testaments dels anys 1400 fins 1410 y algun de anys antes» [títol formal]. Paper. Foli. Enquadernat en pergamí documental, conservació molt deficient, foliat, índex. *Olim*: Inventari antic núm. 363. Sig. top. I-3-8. Rf. Inventaris de Josep Masdeu, vol. 1, núm. 31, p. 15.

⁹⁰ Arnau de Vilalba, abat del monestir de Sant Joan de les Abadesses entre els anys 1393 i 1427; Marc de Vilalba, almoixer i abat (1408-1409) del monestir de Santa Maria de Ripoll, abat de Santa Maria de Montserrat entre els anys 1409 i 1439, i president de la Diputació del General en dues ocasions.

7. EL PATRIMONI

Considerem oportú i sistemàtic dividir les propietats que declara Guillem Masó en el capbreu de l'abat Arnau de Vilalba de 1397 segons els punts següents:

7.1 PROPIETATS IMMOBILIÀRIES

Incloem en aquest apartat les quatre cases i habitatges que es declaren, totes situades dins el casc urbà de la vila de Sant Joan de les Abadesses, això és un *hospitium meum, cum suis operatoriiis, tabulis et porticiis* pel qual paga 9 diners, un altre *hospitium meum, cum suo operatorio et tabulario* pel qual paga 10 diners i, finalment, tres *domos*, per les quals paga 4 diners i 2 diners, respectivament.⁹¹ L'activitat manufacturera de Guillem Masó queda apuntada en els dos primers assentaments: els obradors i les taules per a exposar i vendre els productes —draps— amb els quals comercialitzava.

7.2 PROPIETATS AGRÍCOLES

En el capbreu, Guillem Masó declara disposar de nombroses propietats relacionades amb l'activitat agrícola (masos, horts, terres, riberes, deveses) les quals, molt probablement, estaven sotmeses a un règim d'explotació indirecte per mitjà de tercers i regulats per contractes específics, ja fossin sotsestabliments o arrendaments i que, també, devien formar part de la xarxa productiva vinculada a la seva activitat mercantil.

Destaca la propietat del mas Casadevall de Ges,⁹² una gran explotació agrícola, si fem cas dels elements que la integren:

... et quodam aliæ domus sibi contiguas et terræ ibi sunt constitutæ ... cum omnibus et singulis domibus, casis, casalibus, curtalis, barqueriis, ortis, ortalibus, canamario, vineis, trilleis, areis, campis, pratis, devesiis, pastures, pasturis, roviriiis, rippariis et arboribus diversorum generum, fontibus, torrentibus et aliis aquis fluentibus et non fluentibus, et cum artiguis de calcivis, et montibus, planis, saxis, ruppibus, farritiis, baveis et balacis, et aliis terris honoribus et possessionibus cultis et incultis sive eremis, introitibus et exitibus ...

Guillem Masó la disposava en alou per l'abadia i per la qual abonava al monestir un cens de 3 sous, dos pollastres i un porc, més un altre porc destinat al prepòsit major, abonava el delme i la primícia dels esplets cultivats en la major part de les terres del mas⁹³ i, finalment, reconeixia el dret de lluisme o foriscapi en el supòsit de transmissió o alienació de qualsevol de les propietats immobiliàries que formaven part de l'explotació. També hi consten certs drets de verema. Aquesta propietat estava situada a la parròquia de Sant Joan i Pau de Sant Joan de les Abadesses i ...

⁹¹ Del cens de la tercera casa no es declara l'import o la prestació.

⁹² El topònim original és «Gisso», i surt esmentat en els primers documents conservats del poblament de la vall de Sant Joan. Actualment, la seva situació és molt difícil de determinar a causa, segurament, del canvi de nom del mas. Vegeu l'aproximació geogràfica al gràfic núm. 1 dins l'apartat 8.

⁹³ Dues peces de terra i una devesa pròpies del mas Casadevall, una situada al pla «Estramer», un altre que fou d'en Romeu (aquesta propietat liquida el cens al paborde major en forma d'un moltó, un pernill i un parell de gallines), una ribera i un cortal.

Et terminantur domus dicti mansi ... ab oriente in torrente nominato de Mataromeus⁹⁴ usque ad columbarium Petri Tolosa à meridie cum via nominata de Ginabrosa quæ est inter ipsum mansum et terram dicti Petri Tolosa ab occidente in via seu carraria dicti mansi de Ginabrosa quæ est inter ipsum mansum de Casadevall et terras mansorum del Quinta et den Cadell et à cirtio in dicto manso den Quinta.

El declarant disposava de tres masos més: mas Ginebrosa, mas Guanter i mas Sagner. Guillem Masó els disposava en feu per a l'abadia i, per aquest establiment, pagava al monestir la primícia del blat i del vi i reconeixia el dret de lluíisme o foriscapi d'aquests masos. I, també, tenia per a l'abadia una ribera i una devesa situades prop del molí de Ges: aquestes terres havien pertangut anteriorment al mas Riera i per les quals pagava de cens 8 diners i, a la pabordia major del monestir, un moltó.

A més, Guillem Masó disposava de terres, horts i feixes prop del nucli urbà de Sant Joan, propietats situades a les actuals coromines del Bac i del Solà i a l'horta de Sant Joan, just a tocar l'església parroquial de Sant Pol; declara, també, un hort que li prové del dot de Sibilla, la seva esposa. Finalment, també disposa d'una ribera i una devesa.⁹⁵ Per tots aquests béns, Masó abona al monestir de Sant Joan de les Abadesses certes quantitats de diners —des dels 2 als 7 sous—, a més del delme i la primícia corresponent als fruits recollits. Per exemple:

... quandam petiam terre meam cum iuribus et pertinentiis suis ... in parrochia beatorum Joannis et Pauli loco vocato conamines de Bacho ... septem solidos et sex denarios monetæ Barchinonæ de terno in festo sancti Michaelis mensis septembris. Et decimam et primitiam expletorum ibi crescentium.

És especialment interessant la declaració de tres horts contigus situats a l'horta de Sant Joan, en els quals Guillem Masó confessa dos tiradors per estirar els draps de llana; per aquests tres horts i tiradors, Masó paga de cens a l'abadia 13 sous i 4 diners:

... tres ortos meos contiguos quos habeo in horta Sancti Joannis in quibus habeo duos tiradors ... Et terminatur ab oriente in reliquario sanctorum Joannis et Pauli ...

7.3 PROPIETATS INDUSTRIALS

A més dels immobles descrits anteriorment en els quals —en el cas dels tiradors és evident— es desenvolupaven diverses activitats de manufactura i comercial, cal afegir la declaració d'una bassa (safareig o dipòsit d'aigua) per la qual Guillem Masó paga, tan solament, un diner de cens: aquest element de ben segur cal relacionar-lo amb les activitats productives del mercader.⁹⁶ El que ja esdevé indiscutible de la capacitat productiva de Guillem Masó és la declaració d'un molí draper, gestionat conjuntament amb el pare Arnau Giner.⁹⁷ Aquest molí estava situat al costat del

⁹⁴ Aquest torrent, actualment, se'l coneix com a «Riera de la Pudor».

⁹⁵ Vegeu l'aproximació geogràfica al gràfic núm. 2 dins l'apartat 8.

⁹⁶ Vegeu la referència a Carrère (1977) indicada a la nota 16.

⁹⁷ Eduard Junyent dona notícia de l'establiment d'aquest molí draper, però s'equivoca en el cognom del nostre protagonista (Marsà) i el nom del seu soci (Andreu) (Junyent 1976, p. 133). Mimèticament, l'errada la reproduceix Montserrat Pagès (Catalunya Romànica 1987, p. 60).

molí fariner —de sempre denominat el molí Gros—⁹⁸ que era propietat del monestir de Sant Joan.

... est prope [casale] molendinorum vestrorum farineriorum in ripparia vestra Ticeris iuxta pontem Santi [sic] Joannis.

De fet, però, eren dos molins dins del casal o edifici, amb una roda, dos nocs⁹⁹ i quatre maces, amb possibilitats, a més, d'ampliar-se aprofitant la capacitat i potència del canal o rec que feia funcionar els mecanismes. Masó i Giner declaren que el disposen en alou per l'abadia santjoanina i, en concepte de cens, abonen anualment la quantitat gens menyspreable de 55 sous. Alguns aspectes sobre l'establiment d'aquest molí ja els hem tractats al punt 5.6.

7.4 PROPIETATS RENDALS I JURISDICCIONALS

L'extensa relació de béns de Guillem Masó declarats al capbreu de l'abat Arnau de Vilalba de 1397 inclou el rendiment del capital (censals) i el derivat de la seva activitat com a obtentor de drets senyorials (batllies).¹⁰⁰ Així, Guillem Masó declara disposar per a l'abadia, en qualitat d'alou, un censal d'11 sous que rep d'un cens que va adquirir a Guillem Martí, cens que abonen 7 i 4 sous Berenguer Graell i Joan Fraser, respectivament. I, també, un altre cens que va adquirir a Arnau Capellà, escripturat poc abans de la capbrevació, pel qual Masó rep una llarga quantitat de fruits i drets: sous, diners (en total, 1 lliura, 2 sous i 5 diners), gallines, ous, pernils, primícies i delmes del blat i del raïm. I, finalment, dos altres censos, un per un import de 2 sous pagadors per Pere Guillamet per una vinya situada a Boixader, i l'altre que abona un tal Urgell amb dues gallines.

Són especialment interessants les declaracions corresponents als drets senyorials o batllies perquè descriuen, amb força detall, certs mètodes de recaptació de la renda senyorial per part dels detentors del dret.

... quod debeo et teneor congregare, ad utilitatem vestram et dicti monasterii, omnes et singulas decimas et taschas, bladi et aliorum assuetorum vallis Sancti Joannis, cum uno animali bono et suficiente, quod ad hoc oportet me habere, cum saccis et soguis ê samals ê bots et aliis apamentis ad hoc necessariis pro congregando quolibet anno decimas, taschas et omnes alias partes bladi et vindemiæ, et de vino, et carnatico, et aliarum rerum quas infra dictam vallem recipere debetis.

Guillem Masó disposava, pel monestir de Sant Joan de les Abadesses, de dues batllies que, transportades a la geografia actual, correspondrien a la vall de Sant Joan

⁹⁸ Vegeu l'aproximació geogràfica al gràfic núm. 3 dins l'apartat «La geografia de Guillem Masó».

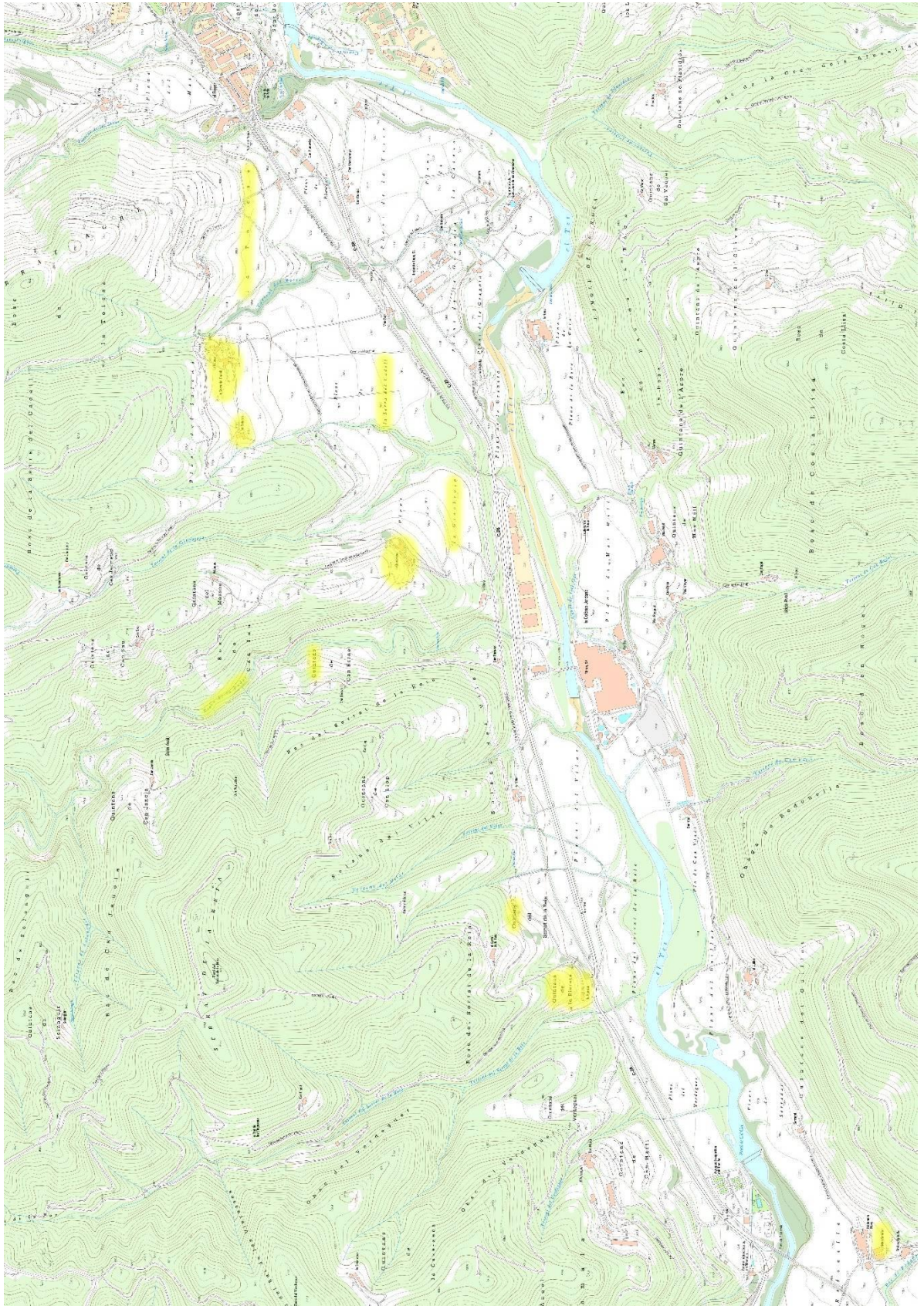
⁹⁹ En el molí draper, joc de dues grans maces que, mogudes per la força hidràulica, baten les teles per donar-los consistència. En castellà *noque, batán*. (DCVB)

¹⁰⁰ En el capbreu estudiat, al costat de la denominació de batllia, trobem el mot «diumaria», qui sap si derivat o relacionat amb «domenjaduria», utilitzat per designar unes terres que depenien directament del senyor jurisdiccional, en aquest cas, el monestir de Sant Joan. També podria respondre al fet de pagar les servituds: «pagar la diumaria», com hem vist a l'apartat j) del punt 4: «... cum diumeriis scilicet quod solvatis de eadem decimam et primiciam ...»

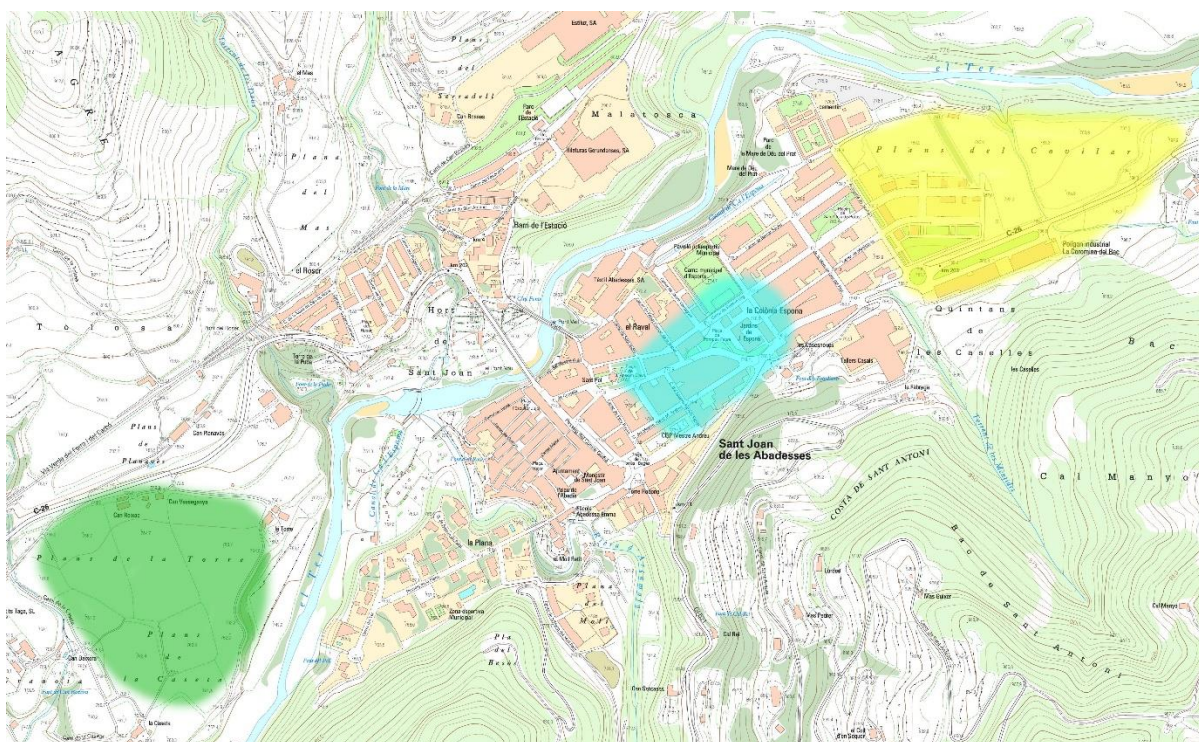
de les Abadesses i el terme de la vila veïna de Sant Pau de Segúries.¹⁰¹ Per a l'exercici d'aquestes batllies, Guillem Masó ha de retre els corresponents homenatges de fidelitat a l'abat del monestir i percep, lògicament, els redelmes i els braçatges corresponents a aquest ofici. En el cas de la batllia de Sant Joan, la declaració especifica que la disposa a perpetuïtat segons l'establiment emfitèutic concedit pel monestir, amb la facultat de concedir-la en herència.

¹⁰¹ Dins d'aquest terme s'inclourien, segons el capbreu, la batllia de la capellania, la del bosc o forest de l'església, la del molí, la del mas *Podialibus*, i la de la llum de l'església de Sant Pau de Segúries.

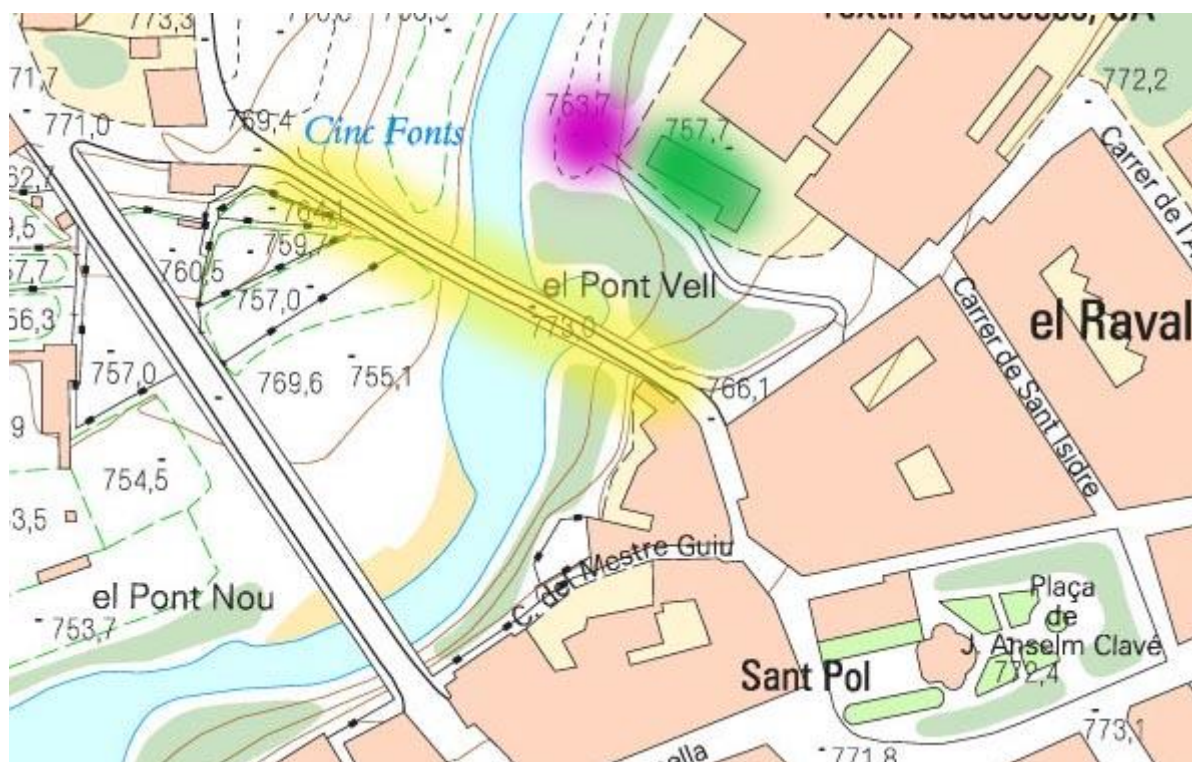
8. LA GEOGRAFIA DE GUILLEM MASÓ

Gràfic núm. 1. L'àrea d'influència del mas Casadevall

Gràfic núm. 2. Les coromines del Bac (groc) i del Solà (verd), i l'horta de Sant Joan (blau)

Gràfic núm. 3. Els molins draper (rosa) i fariner (verd), al costat del Pont Vell (groc)

9. CONCLUSIONS

Els cent quinze folis del llibre particular o extraordinari del mercader Guillem Masó, juntament amb la documentació complementària que hem aportat, és una aproximació al món dels mercaders de muntanya, persones amb una actitud proactiva per al negoci en els àmbits o sectors comercials propis de la terra on viuen. La preeminència de les operacions amb bestiar fa suposar que, malgrat intitular-se com a mercader, podem considerar a Guillem Masó com l'equivalent a un tractant de bestiar, si més no durant un primer període d'activitat. També, en el nostre cas, s'exemplifica molt probablement l'ascens, l'evolució o adaptació i la millora de la posició socioeconòmica del protagonista, és clar, per l'aprofitament de les eines juridicoadministratives establertes a Sant Joan des de mitjan segle XIII, però sedimentades i a ple rendiment en el següent. Com es demostra en aquest treball, la seva implicació en les institucions de govern —la Universitat del comú de la vila— i en les de control de la producció —gremis i confraries— dibuixen un perfil públic i professional perfectament assimilable al de qualsevol altre cas estudiat per la nombrosa i variada historiografia dels mercaders catalans d'època baix medieval.

Als inicis, com hem apuntat, Guillem Masó actuava com un tractant de bestiar. No actuava sol; li calia el concurs de socis per a iniciar els seus negocis. Malauradament no ens és possible fer cap apunt sobre els seus antecedents familiars directes ni, tampoc, de quina població, mas o contrada procedia; això potser aclariria l'aspecte més essencial que, avui per a avui, encara no podem escatir, això és, l'origen del seu patrimoni. El matrimoni amb Sibil·la d'Estamariu, filla del mercader Bernat d'Estamariu, és l'origen o la consolidació dels seus negocis? No podem pas saber-ho. Caldrà resseguir la documentació conservada per a poder donar veracitat a la nostra sospita, o negar-la. Sí que sabem, no obstant, que Sibil·la no és una dona ni una esposa qualsevol; actua en nom del seu marit en més d'una ocasió i, fins i tot, sola. Intuïm que ha estat educada, potser només bàsicament, però de ben segur que coneix els procediments mercantils i les variants contractuals: nogensmenys, ha viscut de sempre amb un mercader, el seu pare, que una vegada enviudat, ingressa al monestir de Sant Joan de les Abadesses com a canonge i senescal, un dels càrrecs que, lligat estretament amb el proveïment de productes, precisa de més dots i preparació organitzativa de la comunitat. Bernat d'Estamariu, segons els inventaris de documents consultats, és qualificat de «noble». Suposem que no ho era, efectivament, segons la consideració més pura del qualificatiu, però, malgrat això, podem suposar que era un prohoms, un membre de l'elit de les viles i petites ciutats de la muntanya pirinenca. Qui sap si Guillem Masó, amb el matrimoni amb Sibil·la, aconsegueix introduir-se en aquest cercle de persones, que controlen les decisions i moderen els ressorts del poder, econòmic i polític, s'entén. O qui sap si, abans del casament, Masó ja en formava part i, amb el contracte nupcial, senzillament s'enforteix el lligam d'unes nissagues locals molt proclius a l'endogàmia social.

La vessant de Guillem Masó com a mercader cal aplicar-la a la de la producció i comercialització de draps de llana. Aprofita la seva experiència en els tractes de bestiar per a formalitzar la comanda-parceria i disposar, així, de primeres matèries per a la seva «indústria». Aquesta forma, però, no devia ser pas l'única per a proveir-se: devia comprar-ne al comptat, que no ha quedat registrada en el llibre que se'ns ha conservat. Com ja s'ha apuntat, potser Guillem Masó disposava d'altres volums que, regentats pels notaris, s'hi anotaven les operacions dels altres negocis. Actua com a prestatari o inversor, facilitant moneda als petits pagesos que la necessiten per adquirir certs béns, i, a canvi o com a garantia, participa dels beneficis de disposar el bestiar del pagès a parts iguals: és el reconeixement d'un deute i l'establiment d'una comanda-parceria, tot junt en un sol document, qui sap si un model de contracte comercial sorgit de l'ingeni d'un notari, qui sap si un crèdit encobert, qui sap si, finalment, l'expressió de la voluntat inversora del nostre personatge. Com s'ha advertit, la lògica comptable actual ha de tendir a allunyar-se dels mecanismes utilitzats per un mercader d'època baix medieval.

Guillem Masó disposa de les eines i de les estructures bàsiques per a desenvolupar la producció de draps a Sant Joan de les Abadesses i participa directament en la majoria de la seqüència de la seva fabricació. Els contractes de compravenda o les comandes-parceria li proporcionen la llana necessària per a la producció. Disposa d'un hort prop de Sant Pol on hi col·loca els tiradors per a estendre els draps. En un dels seus hospicis hi té una bassa per a tenyir-los i, també, uns obradors per a teixir-los. Amb un altre mercader, Arnau Gener, adquireix dos molins drapers, una infraestructura essencial i estratègica, el funcionament dels quals és motiu de preocupació per part de l'abat del monestir.

En darrer terme, Guillem Masó, al llarg de la seva vida, acumula un patrimoni immobiliari gens menyspreable, amb incursions també en propietats rústiques d'una dimensió considerable que li proporcionen rendes i productes. Una de les característiques de l'activitat d'un mercader —l'arrendament de drets senyorials— també hi és ben present.

Arribat en aquest punt, hom té la sensació, potser agredolça, que el resultat aconseguit amb el treball, l'anàlisi i l'explotació de la informació continguda en el llibre particular del mercader Guillem Masó és comparable a la d'haver arribat a un oasi al mig d'un desert, perquè el context socioeconòmic de la vila de Sant Joan de les Abadesses, durant els anys d'activitat del nostre protagonista, és desconegut per a nosaltres. I aquest desconeixement impedeix contextualitzar, com correspon i seria convenient, l'acció del mercader Masó. És cert que alguns documents treballats deixen entreveure alguna d'aquestes «característiques» més genèriques, fan suposar certs conflictes, dinàmiques o fets —les divergències entre els oficis implicats en la fabricació de draps, per exemple—, permeten bastir alguna hipòtesi sobre la radiografia socioeconòmica de la vila i els seus principals actors —a més de la comunitat abacial. Amb les notícies que disposem a l'actualitat, totes aquestes lectures

cal prendre-les amb extrema cautela i prevenció. L'avantatge, tanmateix, és que els fons documentals de l'Arxiu del Monestir, tard o d'hora, permetran omplir els buits que tenim sobre els decennis baix medievals a la vila de Sant Joan de les Abadesses.

Per acabar, agraeixo a les persones que m'han expressat la seva opinió en resposta als meus dubtes; en especial, al Dr. Lluís To i Figueras, que m'ha guiat i animat durant aquesta recerca.

10. APÈNDIX DOCUMENTAL¹⁰²

1355, juny, 7

Contracte matrimonial o carta nupcial o donació per noces. Sibil·la d'Estamariu aporta al matrimoni amb Guillem Masó 70 lliures barceloneses de tern, 9 lliures i 10 sous destinats exclusivament al pagament del seu vestit de noces, una vinya situada a Dauceja i un hort situat a Sant Joan, just a tocar el pont. L'escreix o millorament per al marit l'assigna en 10 sous. A més, Sibil·la disposa que, en cas de morir sense testament o sense descendència, 40 sous i l'import del seu vestit de núvia es destinin a la fundació d'un aniversari en benefici del seu pare, Bernat, el qual ha ingressat a la comunitat de canonges del monestir de Sant Joan com a senescal. Guillem Masó, en concepte d'escreix, fa donació a Sibil·la de 70 lliures i la meitat dels seus béns mobles i immobles, presents i esdevenidors, així com del corresponent millorament amb l'assignació de 10 lliures.

— AMSJA. Regència de notari no identificat. Llibre de capítols matrimonials, 1355-138[8]. Paper. Foli. Enquadernat en pergami documental (1475), conservació deficient, sense foliar. *Olim*: Inventari antic núm. 483. Sig. top. I-4-3. Rf. Inventaris de Josep Masdeu, núm. 2, p. 22.

*f. Ar. XXIX die marcii*¹⁰³

Alia instrumenta nupcialia fuerunt inter infrascripto confecto die¹⁰⁴ anno a nativitate Domini M CCC [LV] in quibus de hoc instrumento fic mentio et ideo [presens] non sonatur in forma sed [stet] non cancellatum.¹⁰⁵

Ego Sibilia filia Bernardi Destameriu (olim habitatores ville Sancti Iohannis de Abbatissis nunc) canonici et senescalli monasterii Sancti Iohannis de Abbatissis predicti et domine Margarite eius uxoris defuncte ville Sancti Iohannis de Abbatissis de consilio et voluntate dicti domini patris mei (presentis et [nu...] hiis omnibus consentientis) et quorumdam aliorum amicorum meorum nubo tibi Guilelmo de Mansione filio Bernardi Guilelmi de Mansione condam dicte ville Et modo tempore nuptias [nostrorum] dono et constituo in dotem tibi dicto Guilelmo viro meo septuaginta libras barchinonensis de terno (et novem libras et IX solidos dicte monete racione et pro vestibus nuptie nostris) et quandam vineam meam quam habeo teneo et posideo in loco vocato Dauçega Et affrontat ab oriente in terra Guilelmi Cerveri a meridie in terra que fuit Petri Ferrari Bernardi de Fabricha ab occidente ~~in~~ similiter Et a circio in alia terra Bernardi de Fabricha predicti Et unum ortum quem habeo et [...] teneo in ~~loco~~ [---] orta iuxta pontem Sancti Iohannis Et affrontat ab oriente in via publica a meridie in orto Bernardi Zabaterii ab occidente in terra sacriste monasterii Sancti Iohannis dicti monasterii mediante quadam ~~carrera~~ (reguo) a circio in orto que fuit (Petri Gonterii)¹⁰⁶ Ita [ut] omnia et singula supradicta habeamus teneamus et possideamus ego a te simul dum [vixerimus] prout decet virum et uxorem et post nos infantes nostris ex nobis [ambobus] pariter procreati et nati et eorum posteritas etc [Si] vero quod absit infantes nobis [defuerint] et ego prior te obiero cum infante vel sine infante dono tibi pro tuo sponsalio et melioramiento in donatione propter nuptias *f. Av.* ad omnes tuas voluntates faciendas decem libras barchinonensis de terno Et ego possim testari et meas facere voluntates de ~~predictos~~ quadringentis solidos (et novem libras et X

¹⁰² La seqüència dels documents transcrits segueix la lògica cronològica. Convencions gràfiques de les transcripcions: [] dins dels signes, indiquem les paraules de dubtosa lectura. [...] indica que la lectura de les paraules ens ha estat impossible de realitzar. [---] indica que el suport s'ha perdut (a causa de forats o estrips, principalment). () adverteix que els mots, sempre i quan no s'hagin transcrit en cursiva, se situen fora de la caixa d'escriptura del document, normalment al damunt; o sigui, entre línies.

¹⁰³ Text ressaltat amb dues línies.

¹⁰⁴ Segueix un espai deixat en blanc.

¹⁰⁵ Text ressaltat dins d'un requadre.

¹⁰⁶ Text ressaltat amb dues línies, a la part inferior de la caixa.

solidos quas et quos vobis pro vestibus [confero]¹⁰⁷ vinea et orto predictis Residuum vero dicte dotis mee (in casu predicto videlicet [si sine] infante ~~decede~~ decessero [quandocumque]) detur et convertatur in quodam aniversario per dictum dominum patrem meum ordinato et stabilito quando intravit religionem prout in ordinationem sua continetur (quodquidem residuum ego omnes prout ex tunc dicto aniversario ~~done et~~ [in dicto casu] dono tibi et assigno in posse notario infrascripto nomine omnium etc a me legitime stipulante) Est [tamen] intelligendum quod dictum augmentum sive sponsalium (tibi) dicto viro meo datum et concessum sub forma predicta debet levare de dictis quadringentis solidos orto et vinea predictis mihi superius retentis Veruntamen in casu quod ego [decederem] intestata et absque aliqua ordinatione [bonorum] meorum predictorum et sine infante vel cum infante qui non venirent ad etatem perfectam ac decederet et quacumque sine liberis legitimis vel sine testamento dictus pater meus si tunc vixerit (ex [patrem] quam nomine ut tunc dicto [causa] sibi attribuo) possit ordinare de predictis quadringentis solidos (et novem libras et X solidos dicti vestibus) orto et vinea predictis mihi retentis ac (de) residuo eorum et si ipsem decederet ante quam ego ~~vel~~ etiam postea quandocumque dictos quadringentis solidos ortus et vinea predictis (predicte IX libras X solidos [dictus] vestium) seu [residuarum] eorum revertatur [proximioribus] meis ex donationem quam nunc et tunc [eis] in dicto casu facio in posse dicti notario a me ut supra stipulantis [pari] forma et modo.

Ego dictus Guilelmus de Mansionem de consilio et voluntate quorum de amicorum meorum duco in legalem uxorem te dictam Sibilia Et modo tempore nuptie nostrarum dono et constituo in dotem tibi dicte Sibilie uxori mee alias septuaginta libras Et dono tibi partem et societatem in omnibus et singulis bonis meis mobilibus et in mobilibus ubique sint presentibus et futuris Que omnia supradicta tam [mobilia] quam immobilia habeas teneamus et possideamus ego et te simul dum vixerimus prout decet virum et uxorem et post nos infantes nostri ex nobis ambobus [pariter] procreati et nati et eorum posteritas in perpetuum Si vero quod absit infantes [etc] dono tibi etc alias X libras Pro quibus quidem (X libras) libras quas tibi dono [ex pacto de lucrando] et pro dictis septuaginta libras (et dictis IX libras X solidos per dictis vestibus et) orto et vinea predictis que omnia a te confiteor habuisse et [recepisse] renunciando pecunie non numerate et non recepte [etc] obligo et [astringo] tibi et tuis omnia bona mea predicta mobilia et immobilia ubique sint presentia et futura Que omnia bona tua per te mihi superius in dotem aportata [Redantur] et [restituuntur] tibi et tuis infra unum annum et dimidium sine contradictione etc Alias deinde liceat tibi et tuis omnia predicta bona mea tibi superius obligata tenere [etc] tantum etc fructus parte [...] etc Immo eos bonis etc pro honore matrimonii [subsi].

Testes venerabilis Gualcerandus de ~~Montecurvo~~ Podioperdinarium canonicus Sancti Iohannis et prepositus de Tregurano et frater Petrus Calveti monachus et infirmarius monasterii Campirotundi et Guilelmus Techo clericus beneficiatus in dicto monasterio Sancti Iohannis.

¹⁰⁷ Text ressaltat amb dues línies, a la part inferior de la caixa.

1355, juny, 7

Debitori o reconeixement del deute. *Sibil·la d'Estamariu, per a fer front a l'import monetari del dot que aporta al matrimoni amb Guillem Masó, formalitza una cessió a favor d'Agneta, de Ripoll, i de Bernat de Vidabona, de Sant Joan, fiadors o avaladors a instància del seu pare —el canonge Bernat d'Estamariu— de la quantitat aportada en concepte de dot i de les pensions (drets) que rep de dos censals —un de Bernat Via, tintorer de Ripoll i l'altre de Ramon Rama, notari de Cervera, i Bernat d'Àrea, de Sant Joan. Guillem Masó aprova aquesta cessió.*

—AMSJA. Regència de notari no identificat. Llibre de capítols matrimonials, 1355-138[8]. Paper. Foli. Enquadernat en pergami documental (1475), conservació deficient, sense foliar. *Olim*: Inventari antic núm. 483. Sig. top. I-4-3. Rf. Inventaris de Josep Masdeu, núm. 2, p. 22.

f. Br. Noverint universi quod ego Sibilia filia Bernardi Destameriu olim habitatoris ville Sancti Iohannis de Abbatissis nunc vero canonici monasterii Sancti Iohannis predicti et domine Margarite uxori eius uxorque Guilelmi de Mansione dicte ville. Attendentes vos domina Agnete uxorem Petri de Pinto condam villa Rivipulli et Bernardum de Vitabona dicte ville Sancti Iohannis pro servandis pactis et conventionibus nuper in contractu matrimonii inter me et dictum virum meum per [verba] de presenti celebrati [in hitis] precibus et amore mei et ad instantia dicti patris mei dicto viro meo tradidisse et de vestro proprio persolvisse sexaginta quinque libras et decem solidos Barchinone de terno insolutum pro rata dotis per (me) dicto viro meo tunc consitute et que in instrumentis nupcialibus inter me et dictum virum meum adhuc hodie confectis continetur [spe tamen] et animo recuperandi eadem [scilicet] vos domina Agnes¹⁰⁸ libras et vos dictus Bernardus de Vitabona residuas¹⁰⁹ libras et¹¹⁰ solidos.

Ideo ego dicti Sibilia volens et cupiens ut vobis satisfiant in predictis et non deceat vos pari dispendium unde premium meruistis Ex certa sciencia voluntate et assensu dicti viri meo (presens) insolutum et satisfactio nem quantitatum predictarum per vos dicto viro meo pro me ut predicatur solutarum dono et titulo vendicionis cedo vobis dictis domine Agneti et Berengario de Vitabona licet absentibus et vestris et quibus volueritis et cuiuslibet vestrum et vestrorum iuxta ratam quantitatis per quemlibet vestrum ut pretangitur solute totum locum meum et ius in omnibus illis sexaginta libras et decem solidos dicte monete quas Bernardus Via tinctor Rivipulli et Sibilia eius uxor a me confesse fuerunt habere et tenere et recipisse in puro deposito seu comanda cum instrumento inde in notaria Rivipulli confecto VII die mensis iunii anno a nativitate Domini M CCC L quinto quod vobis per notario eiusdem tradi mando cum presenti vicem [epistolae] in hac (parte) gerenti ~~plenius continetur~~ ut in eo plenius continetur Item titulo et ex causa predictis dono et cedo vobis predictis Agneti et Bernardi totum locum meum et ius in omnibus illis centum solidos dicte monete quos Raimundus Rama notarius Cervarie et Bernardi de Area dicte villa Sancti Iohannis a me confessi fuerunt habere et tenere ac recepisse in comanda et deposito puro prout in instrumento inde in dicta notaria Rivipulli confecto XVI die augusti anno a nativitate Domini M CCC L quarto quod vobis per notario eiusdem similem tradi mando plenius continetur Et hanc cessione ex causa et titulo predictis et alia pro ut melius de iure valeat vobis et vestris et quibus volueritis per modum qua superius continetur (facto de predictis) sicut melius et utilius dicti et intelligi potest ad vestrum vestrorumque bonum et sanum intellectum et commodum bona fide dando et cedendo vobis et vestris in eisdem totum locum meum et ius et omnes [voces] rationes et acciones meas reales et personales (utiles mixtas atque [...]) michi in eisdem *f. Bv.* competentes et competituras ffaciens inde vos veros dominos et procuratoris in rem vestram Et confiteor ea vestro nomine possidere donec inde possessionem recipiendo peccuniam vel alia acceperitis corporalem quam liceant vobis et cuiuslibet vestrum iuxta ratam quantitatis per quemlibet (vestrum) persolute

¹⁰⁸ Segueix un espai deixat en blanc.

¹⁰⁹ Segueix un espai deixat en blanc.

¹¹⁰ Segueix un espai deixat en blanc.

accipere et ipsam vobiscum licite [retinte] promittentes vobis et vestris predictas quantitates ~~vobis~~ iuxta ratam predictam vos et vestras et quos volueritis facere habere percipere et vobis facere delibrare et tradere in pace et [secure] contra cunctos et teneri semper vobis et vestris de omni eviccionem et interesse eorum Obligando pro inde vobis et vestris omnia bona mea ubique habita et habenda Volumus [nichilomibus] et mandamus cum presenti publico instrumento vicem gerenti [eple] in hac parte omnibus illis que de predictis michi tenetur et obligatur seu in posterum tenebuntur [contra a modo] vobis et vestris de ipsis ~~vobis et vestris~~ respondant et satisfaciant plenarie prout michi respondere et satisfacere tenebantur ante huiusmodi cessionem. Et pro hac cessionem confiteor et recognosco dictum virum meum a vobis et a quolibet vestrum per modum qui continetur superius quantitates predictas recepisse [ex causa] superius designata Renunciando exceptioni ~~per me~~ predicti contractus per modum et [ex causas] predictis non habiti et non feci et omni exceptioni doli et omni iuri [in contrarium] venienti Et sic promitto vobis et vestris et etiam iuro per Deum et eius sancta quatuor evangelia corporaliter tacta predictam cessionem et omnia et singula supradicta semper rata et firma habere et non contravenire aliqua ratione

Et ego dictus Guilelmus de Mansione vir dicte Sibilie consentiens predictis laudo et firmo omnia et singula supradicta Confitens et recognoscens predicta omnia et singula vera esse ut superius continetur Et ideo renunciando exceptioni non numerate peccunie et non recepte et omni exceptioni doli. Iuro per Deum et eius Sancta III^{or} evangelia corporaliter tacta predicta omnia et singula rata et firma habere et nunquam contravenire aliqua ratione virtute cuius iuramenti renuntio iura minoris etatis et omni alii iuri quo contravenire possem aliqua ratione Hoc igitur omnia et singula ~~tam ego de~~ nos dicti coniuges et quilibet [nostrum] faciamus promittimus et [paciscimur] in posse notarii infrascripti nomine vestro et cuiuslibet vestrum et omnium [quarum] interesse vel poterit [interesse] a nobis legitime stipulantis et recipientis.

Testes predicti.

1355, juny, 7

Àpoca i promesa. *Sibil la d'Estamariu reconeix haver aportat en concepte de dot la quantitat i els béns estipulats en el contracte matrimonial, això és, 70 lliures, una vinya i un hort, i les 10 lliures corresponents al millorament, altrament denominat benefici nupcial. Segueix el jurament de Guillem Masó compromettent-se a no jugar als daus.*

— AMSJA. Regència de notari no identificat. Llibre de capítols matrimonials, 1355-138[8]. Paper. Foli. Enquadernat en pergami documental (1475), conservació deficient, sense foliar. *Olim*: Inventari antic núm. 483. Sig. top. I-4-3. Rf. Inventaris de Josep Masdeu, núm. 2, p. 22.

Abans de f. Ar, full solt cosit a la relligadura del quadern. Ego Sibilila filia Bernardi Destameriu et Margaritha eius uxoris ~~de~~ (tibi donet) in dote [Guillelmus de] Mansione (quem deo dantus nubere debet) septuaginta libras Barchinone et quandam vineam et unum ortum quam omnia habeat et teneat simul dum [vixerint] pro ut decet virum et uxorem Et post eos infantes eorum si vero infantes eis defuerint etc dono tibi ~~de~~ pro tuo sponsalio et melioramento in donatione propter nuptias ad suas voluntates faciendas IX libras Barchinone ~~et ego possim~~ ~~fa~~ residuum vero dicte dote convertatur in quodam aniversario per dictum patrem meum ordinato et stabilito ~~in ecclesia sanctorum Iohannis et Pauli pro anima sua et dicte domine~~ ~~matris mee~~ Quando dicti pater meus intravit religionem salvis (quadringentis solidos et orto et vinea predictis) solidos de quibus ego possim testari et facere meas voluntates [pari forma etc.] Est tamen intelligendum quod dictum auumentum debet levare de dictis quadringentis solidos et orto et vinea predictis.

Guilelmus de Mansione promisit etc quod ipse non ludet (nec ludi faciet) ad ullum ludum de daus nec etiam travessabit cum aliquo dicto ludo sub pena L solidos pro qualibet vice et ille qui denunciabit dictum ludi habeat de ipsis L solidos decem solidos et hoc iuravit etc.

1360, maig, 21

Modificació del contracte matrimonial. *Guillem Masó i Sibilla d'Estamariu, a causa de no haver advertit certes condicions, modifiquen el contracte signat l'any 1355.*

– AMSJA. Regència de notari no identificat. Llibre de capítols matrimonials, 1355-138[8]. Paper. Foli. Enquadernat en pergami documental (1475), conservació deficient, sense foliar. *Olim*: Inventari antic núm. 483. Sig. top. I-4-3. Rf. Inventaris de Josep Masdeu, núm. 83, p. 31.

f. Ar. Noverint universi. Quod nos Sibilla Guilelmus de Mansione filius Bernardi de Mansione condam villa Sancti Iohannis (de Abbatissis) et Sibilla uxor eius filiaque Bernardi de Stamerivo olim habitatoris ville predictae nunc canonici monasterii Sancti Iohannis predicti Attendentes inter nos tempore nupciarum nostrarum confacta fuisse nuptialia instrumenta in quibus propter nostri inadvertetiam dos et [constitutionis] dotis conditionesque ipsius vere ut nostre et amicorum nostrorum intentionis erat et est apportem non fuerunt volentesque alter alteri super hiis agnoscere et servare bona fidem et veritatem eorum cum realiter eorum veritas [scit] se [habuerit] et [sit] ut inferius continetur [propter] et ipsa instrumenta et pacta nuptialia declarando ego dicta Sibilla de voluntate et assensu dicti patris mei presentis confiteor et recognosco vobis dicto Guilelmo viro meo presenti quod ego intentionis mee seu dicti patris mei nunquam extitit vobis in dotem meam constituisse [preterque] millem quingentos solidos barchinonensis de terno in quibus intelliguntur et includuntur vestes nuptiales et vinea et ortus quas et quam vobis in dictis instrumentis nuptiales (inde in presenti notarie confectis XXIX de marcii anno a nativitate Domini M CCC LV [--- in eis plenius continetur]) sit quod aplicatis et adiutos predictis vestibus vinea et orto (seu [extimatione] eorum) quantitate pecunie quam vobis in [denariis] constitui sunt inter omnia ea que vobis in dotem tunc realiter in iuxta [mementum] nostrarum intentionem (constitui) mille quingenti solidos Barchinone et non ultra. Quos nunc ad cautelam et pro declaratione condicionum et pactorum infrascriptorum vobis eidem viro meo constituo et dono in dotem (propter nuptias) sub pactis et conditionibus infrascriptis videlicet quod ipsos quingentos solidos mille quingentos solidos simile cum bonis nostris habeamus teneamus et possideamus ambo in simul dum vixerimus prout decet virum et uxorem et post nos infantes nostri imperpetuum Et si ego prior vobis obiero cum infanem vel sine infante habeatis et [lucremini] de predicta dote mea pro nostro lucro dotali sive sponsalio ad vestras voluntates faciendas ducentos solidos Barchinone de terno. Et de residuo dicte dotis si ego sine prole legitimam et naturali decessero quandocumque vel [cum] prole legitima (que) ad etatem perfectam non pervenerit in quolibet istorum [causum] (incontinenti) emanatur redditus perpetui et alodiales per dictum patrem meum si tunc vixerit et si non vixerit per manumissores meos [quos] in mea ultima voluntate elegero et in defectu eorum per eum vel eos qui michi heredet universales ex testamento vel abintestati fuerint qui quidem redditus cum empti fuerint incontinenti assignentur et ego in presenti ut ex tunc et [econvertero] eos assigno et dono in posse notario infrascripti hoc et [sequentia] nomine omnium quorum interest vel intererit a me legitime stipulanti monasterio Sancti Iohannis predicto sue contentui eiusdem ratione et pro quodam aniversario in ecclesia ipsius monasterii perpetuo anno quolibet simili die qua ego migravero ab seculo per omnibus perentum meorum et mei et omnium fidelium [defunctorum] celebrando [cuius] aniversarii institutionem illi seu illis per quam vel quos ipsi redditus ex causa eiusdem aniversario emeretur dicto casu ex [nostro] *f. Av.* ut ex tunc et ex tunc ut ex nunc confero et assigno et eorum discretioni comito salvo tamen michi retento quod casu quo ego sine prole legitima decederem possim de quingentis solidos dicte monete testari et meas facere voluntates. Si vero quod absit ego intestata sine prole legitima (vel cum prole legitima ad etatem perfectam non pervenienti) decederem et in vita mea de predictis quingentis solidos quod michi pro meis voluntatibus faciendis retineo non ordinavero eis [ta...] [~~volere et concedere~~] et quolibet eorum quod deductis de ipsis D solidos sumptibus funerariis corporis mei totum id quod de ipsis D solidos [supererit] detur et distribuatur [amore Dei] per dictum patrem meum [si tunc] vixerit ad pias causas

pro animabus mei et ipsius patris mei et domine matris mee et omnium fidelium defunctorum Si vero idem pater meus tunc non vixerit volo et [ordino] et mando ex nunc pro tunc et econverso quod id quo de toto eo quod supererit deductis de ipsis D solidos deductis sumptibus funerariis supradictis emantur redditus perpetuo et alodiales ad opus et ex tam causa aniversarii supradicti et per modum et illos qui superius continentur.

Pari forma ego dictus Guilelmus de Mansionem dono et constituo vobis dicte Sibilie uxori mee in donatione propter nuptias alios mille quingentos solidos dicte monete quos ambo simul una cum dicta dote vestra et aliis bonis meis habeamus teneamus et possideamus dum vixerimus et post nos infantes nostri imperpetuum Et si ego prior vobis cum infantem vel sine infante obiero habeatis et lucreamini de predicta donatione mea pro vestro aumento dotali sive sponsalicio alios ducentos solidos dicte monete pro quibus et pro hiis que vobiscum in dote recepi Que omnia summa dictorum millesime quingentorum solidorum ascendunt ~~quos [...] predictis~~ ut superius continetur et que a vobis pro quia ipsis MD solidos confiteor recepisse Renunciando excepcioni non numerate pecunie et de eisdem plene satisfaccionis non habite et non recepte obligo et astringo vobis et vestris omnia bona mea ubique habita et habenda Ita ut ipsa bona habeatis et teneatis penes vos et vestros obligata tantum et tandiu donec de predictis mille quingentis solidos et sponsalicio [suo] causa lucrando vobis et vestris fuerint integritate satisfactum Fructus vero quos inde [perceperitis] vobis in fortem minime computentur immo ipsos fructus habeatis et percipiatis ex meo puro dono quod nunc ut tunc inde vobis facio cum presenti.

Et ego dictus Bernardo de Stamerivio consentiens predictis laudo et firmo omnia supradicta Hoc igitur omnia et singula nos [dicti] coniuges ex causis predictis faciamus et firmamus et rata et firma semper ~~habere volumus~~ per nos et nostris ~~in po~~ [hanc volumus] et promittimus in posse notarii infrascripti hoc omnia et singula ~~a nobis legitime~~ nomine omnium quorum interest vel intererit aut poterit interesse a nobis legitime stipulantibus et re[---] ~~Actum~~ Renunciantes super hiis iura dicenti contentus inter coniuges [in hitis] constare matrimonio non valere et omni alii iuri incontrarium venienti.

Actum etc.

Testes.

1360, maig, 21

Àpoca. *Guillem Masó reconeix haver rebut de Sibil·la d'Estamariu 1500 sous, una vinya i un hort en concepte d'aportació dotal.*

—AMSJA. Regència de notari no identificat. Llibre de capítols matrimonials, 1355-138[8]. Paper. Foli. Enquadernat en pergami documental (1475), conservació deficient, sense foliar. *Olim:* Inventari antic núm. 483. Sig. top. I-4-3. Rf. Inventaris de Josep Masdeu, núm. 83, p. 31.

f. Br. Noverint universi. Quod ego Guilelmus de Mansionem filius Bernardi de Mansionem condam villa Sancti Iohannis de Abbatissis. Ex certa sciencia confiteor et recognosco vobis Sibilie uxori mee que est michi per vos plenarie satisfactum in omnibus illis mille quingentis solidos quos hodie michi in dotem constituistis in quibus tamen vestes nupciarum et quendam vinea et quadam ortus ~~includuntur~~ quas et quem michi ~~constituitis~~ ~~pro~~ cum dicta dote ~~constitui~~ constituistis seu valor eorum includuntur et intelliguntur unde ~~renunciando excepcionem~~ prout ~~habeo~~ in instrumento constitutionis dicte dotis ~~habeo~~ ~~plenus expressi~~ inde hodie in presenti notaria confecto hoc et alia plenarie expressantur Unde renunciado excepcionis non numerate pecunie et plene satisfaccionis de predictis non habite et non recepte [...] de predictis mille quingentis solidos nos et bona nostra ubique absolvo facientes inde vobis et vestris bonum et perpetuum finem et pactum [de..terius] non petendo.

Actum etc.

Testes.

1387, febrer, 22

Testament de Sibil·la d'Estamariu.

—AMSJA. Regència del notari Pere Riquer. Llibre de testaments, [1400-1410]. «Llibre de testaments dels anys 1400 fins 1410 y algun de anys antes» [títol formal]. Paper. Foli. Enquadernat en pergami documental, conservació molt deficient, foliat, índex. *Olim*: Inventari antic núm. 363. Sig. top. I-3-8. Rf. Inventaris de Josep Masdeu, vol. 1, núm. 30, p. 15.

f. 57r. In nomine Domini nostri Ihesu Xristi amen. Cuius natura humana non habeat quid pro meritis suis respondeat altissimo creatori et homo semper ad finem suum properet nichil continuos in se stabile sive firmum hoc de causa sapientis est cogitare futura et super preteritis presentibus et futuris salubritus ordinare ut cum altissimus Dei filius humane fragilitatis ~~hostis~~ hostium duxerit propulsadum paratam inveniatur creaturam animam sibi reddere comendatam ne de falsa villicacione aleat reprehendi.

Id circo Ego Sibil·la uxor venerabilis Guilelmi de Mansione mercatoris ville Sancti Iohannis de Abbatissis infirmitatur detenta de qua mori timeo in meo tamen pleno sensu sana et integra memoria cum firma loquela meum facio et ordino testamentum in quo pono et eligo manumissores meos et huius mei testamenti exeutores videlicet Raymundum de Fonte Petrum de Colle et discretos Petrum Martini Guilelmum Tachoni prebiteros et dictum Guilelmum de Mansione virum meum. Quos sicut carius possum depretores eis que dono en confero plenam potestatem quod si me mori contigerit antequam aliud faciam seu ordinem testum ipsi omnes quinque quatuor tres duo aut unus eorum casus quo omnes quinque quatuor tres duo aut unus eorum esse nollent aut non possent exequantur sive exequatur hoc meum ultimum testamentum seu ultimam meam voluntatem prout inferius scriptum invenerint sive invenerit et per me ordinatum.

Primo et ante omnia volo et mando omnia debita que debeamus persolvi et iniurias ad restitutionem quarum tenar restitutio breviter simpliciter summarie et de plano sive strepitu et figura indicii. Et dimitto animam meam altissimo larguori et gloriose virgini Marie eius matri et toti curie triumphantis.

Et eligo sepulturam corpori meo in cimiterio sito intus monasterio Sancti Iohannis predicti videlicet in tumulo Anthonii filii mei quondam quam sepulturam fieri volo bene et honori site ad cognicionem dictorum meorum manumissorum. Et lego venerabilibus canonicis et clericis beneficiatis in eodem monasterii cuilibet duodecim denarios et aliis clericis qui [persequenti] fuerunt corpus meum ad sepulturam cuilibet duodecim denarios et quod fundant partes Domino (nostro Ihesu Xristi) pro anima mea parentum meorum et omnium fidelium *f. 57v.* defunctorum.

Item lego ecclesie parrochiali sanctorum Iohannis et Pauli sua iura assueta. Item lego hospitali pauperum dicte ville pro lecto viginti solidos. Item volo iubeo et mando quod incontinenti post obitum meum ut citius [inventarii] et fieri poterit [sincercentur] ad cognicionem dictorum meorum manumissorum de bonis meis octuaginta libras monete Barchinone de terno de quibus emantur quadraginta solidos censuales annuales rendales et perpetuales in alodio in loco tuto et securo ad opus cuiusdam aniversarii maiore quolibet anno perpetuo fiendi tali vel simili die qua me ab hac nupciabili vita migrari contingerit in ecclesia monasterii supradicti per reverendum dominum abbatem qui nunc est vel pro tempore fuerit et per venerabiles canonicos et clericos eiusdem monasterii ob remedium anime mee parentum meorum et omnium fidelium defunctorum (dividendos equis particibus inter omnes canonicos et clericos qui interfuerant celebracioni ipsius aniversarii) et quod dicti meum manumissores non possint cogi heredem meum infrascriptum ad solvendas dictas octuaginta libras quousque dicti quadraginta solidos empti fuerint in loco tuto et alodiali ut dictum est Sed quod interim heres meus infrascriptus teneatur solvere dicto reverendo domino abbati et conventui ac clericis predictis dictos quadraginta solidos pro dicto aniversario fiendo tali vel simili die qua ego obiero ut dictam est Et cum dicti quadraginta solidos emptis fuerint dicti mei manumissores habeant eos assignare dicto monasterio predicto aniversario Et quod canonici et clerici beneficiati in dicto monasterii teneantur celebrare missas et alia divina officia pro anima mea parentum meorum et omnium fidelium defunctorum et post celebrationem missarum facere absolutionem supra tumulum meum prout est assuetum.

Item volo dico et mando quod incontinenti post dictum obitum meum ut citis [inventarii] et fieri poterit [sincercentur] ad cognitionem dictorum meorum manumissorum de bonis meis octo libras et ~~dec~~ decem solidos dicte monete de quibus emantur quatuor solidos et sex denarios censuales annuales et rendales et perpetuales in alodio in loco tuto et securo ad opus cuiusdam aniversarii maioris quolibet anno perpetuo fiendi termino iamdicto in ecclesia parrochiali sanctorum Iohannis et Pauli per venerabilem rectorem et alios clericos beneficiatos in dicta ecclesia dividendos inter ipsos equis partibus de quibus habeat monachus dicte ecclesie pro [curabalis] pulsandis sex denarios Et quod teneantur celebrare missas et alia divina officia ob remedium anime mee parentum meorum et omnium fidelium ^{f. 58r.} defunctorum Et quod post celebrationem dictarum missarum dicti preberi teneantur exire ad absolvendum supra tumulum meum ut dictum ~~dictum~~ est superius Et (quod) dictis meis manumissores non possint cogi heredem meum infrascriptum ad solvendum dictas octo libras et decem solidos quousque dicti quatuor solidos et sex denarios empti fuerint ut dictum est Sed quod interim heres meus infrascriptus teneatur solvere dictis preberis dictos quatuor solidos et sex denarios per dicto aniversario fiendo termino iamdicto ut dictum est Et cum dictis quatuor solidos et sex denarios empti fuerint dictis meis manumissores habeant eos assignare dictis preberis ut dictum est pro dicto aniversario.

Item volo dico et mando quod die obitus mei fiat una generalis elemosina pro anima mea parentum meorum et omnium fidelium defunctorum in janua hospicii mei et lego cuilibet persone ibi elemosina accipere volenti duos denarios

Et etiam volo dico et mando quod post dictum obitum meum ~~quamcici~~ quamcici fieri poterit siat per dictos meos manumissores alia generalis elemosina in jannus ecclesie parrochialis sanctorum Iohannis et Pauli ob remedium anime mee parentum meorum et omnium fidelium defunctorum et reliquo cuilibet persone ibi elemosina accipere volenti sex denarios. [A] tamen volo dico et mando per quod per unam diem dominicam antequam dicta elemosina siat denunciatur per ecclesie sanctorum Iohannis et Pauli per rectorem eiusdem ecclesia.

Item ~~relinquo~~ lego Margarite exori Petri de Serrato dicte ville unum curtapeu et unam tunicam totum coloris viridi.

Item lego Petro filio dicti Petri de Serrato filiolo meo viginti solidos.

Item lego Ffrancisce et Sclarmunde filiabus Petri Gonterii quondam dicte ville cuilibet earum viginti solidos.

Item ~~relinquo~~ (lego) duabus filiabus Margarite uxore Guilelemi Capellani piscatoris dicte ville cuilibet earum viginti solidos.

Item ~~relinquo~~ (lego) Anthonie filie Petri Spanya dicte ville filirole mee viginti solidos.

Item lego Ffransisce uxori Bernardi Cervera dicte ville unum curtapeu de [baqnim].

Item ~~relinquo~~ (lego) oratoris assuetis cuilibet eorum sex denarios. Item volo celebrari tria trigenia trigenaria missarum beati Amatoris pro anima mea parentum ^{f. 58v.} meorum et omnium fidelium defunctorum unum videlicet per Petrum Martini et Aliud per Petrum Fusterii et aliud per Guilelmum Tachoni preberos dicte (ville) et relinquo pro celebratione ipsorum cuilibet triginta solidos et si aliquis ipsorum noluerint celebrare dictum trigenarium eo [ta...] quod volo quod celebretur per aliquem alium preberum ad cognitionem meorum manumissorum.

Item lego beneficio confrarie Sancti Spiritus et Sancte Marie instituto in dicta ecclesia beatorum Iohannis et Pauli pro augmentando redditus eiusdem quinquaginta solidos.

Item lego elemosine generali institute et ordinate in dicta villa pro augmentando redditus eiusdem alios quinquaginta solidos.

Item lego domino fratri Bernardo de Stameriu patri meo iure institutionis et pro omni alio quocumque iure sibi in bonis meis competenti et competere debenti decem libras in quibus ipsum michi heredem instituo.

Item lego Iohanni filio Petri de Colle dicte ville quinquaginta solidos.

Item lego domine Sibilie uxori dicti Petri de Colle unum vel de ceda scilicet meliorem.

Item lego Margarite filie Guilelmi Falcucii dicte ville unam gandaya e un vel.

Item Margarite uxori Guilelmi de Manso maiori dierum unum vel de ceda.

Omnia vero alia bona mea mobilia et immobilia iura et acciones meas etiam universas solutis tamen primitus legatis predictis et iniuriis restitutis domitto Anthonio filio meo et dicti viri mei instituens dicum Anthonium mihi heredem meum universalem si michi supervixerit [Veruntamen] si dictus Anthonius filius meus mihi non supervixerit vel supervixerit et heres meus non erit vel erit eo quia noluerit aut non potuerit ~~aut~~ (et) decederit infra pupillarem etatem in quolibet istorum casum substituo sibi et michi heredem meum universalem instituo dictum Guilelmum de Mansione viri meum pro suis voluntatibus perpetuo faciendis.

Et hoc est ultima voluntas mea quam laudo *f. 59r.* et firmo et quam volo valere iure testamenti et si non valet aut valere non poterit iure testamenti [saltim] volo eam valere iure codicillorum vel alterius cuiuslibet ultime voluntatis quo melius de iure valere possit et tenere [Cassans] et annullans cum presenti omnia testamenta codicillos et donationes causa mortis per me [hucusque] facta factos et factas presenti in suo robore permanente Et volo quod de hoc meo testamenti siant et tradantur personis quibus intersit tot publica originalia instrumenta quod petita fuerunt et requisita per notarium infrascriptum.

Actum est hoc in domo habitationis dicte testatrix situs in Sancto Iohanne de Abbatissis vicesima secunda die mensis februarii anno a nativitate Domini millesimo trescentesimo octuagesimo septimo. Sig+num Sibilie testatrix predicte que hoc meum testamentum laudo et firmo.

Testes vocati et a dicta testatrice rogati huius testamenti sunt Jacobus Taxoni Petrus Fusterii preberi Arnaldus Parerii Petrus de Solerio Petrus Vinçet ville Sancti Iohannis predicti Guilelmus Bernardi de Bosch et Guilelmus de Sesquer vallis de Hostolesio.

1392, març, 2

Establiment. *Ramon de Valmanya, abat del monestir de Sant Joan de les Abadesses, amb el consentiment de la comunitat, estableix i concedeix a favor dels mercaders Arnau Gener i Guillem Masó, a parts iguals i en lliure i franc alou, dos molins drapers situats al costat del fariner, situats a tocar del pont de la vila, a canvi d'un cens anual de 55 sous.*

—AMSJA. Regència del notari Pere Riquer. Llibre onzè de l'abat Ramon de Valmanya, 1390-1393. Paper. Foli. Enquadernat en pergami documental (1374), conservació molt deficient, foliat. Sig. top. I-2-6.

f. 73r. Noverint universi. Quod nos Raimundus Dei gratia abbas monasterii Sancti Iohannis de Abbatissis ordinis Sancti Augustini Vicensis diocesis Attendentes nos ratione abbacie nostre tenere et habere duo molendina draperia iuxta molendina nostra farineria constituta iuxta pontem Sancti Iohannis ipsis molendinis farineriis anexa mediante quadam pariete scilicet ab II nochis e IIII maces e una roda e ab I perol et quibusdam aliis utensilibus sive aynitis sibi pertinentibus Que siquidem molendina quandoque [remanebant] in directa (et in [p...a]) propter malam curam molendinarii seu regentis eadem ob quod (quandoque) sepe et pluros questiones (controversias) et querelas plurimas (per eos qui molendinare volebit et molendiam ipsa prompta non per [remebare]) contra nobis adveniebat [p...] de fectibus qua in eisdem ([reci...tur] molendis) [inc...quibus versimiler...] nobis plurius et varios sumptus fieri incumbabant ob quod (ad evitanda scandala et sumptus) reputanda utilius feret ipsa molendina stabilire sub [fe..] subscripta (et annua censu) quam si ~~nos~~ ea teneamus sicut terminus.

Id circo habitis super hiis (per nos acordio) consideracione et (tractato) et cum nostro venerabili conventu per nos (propterea hiis attendentis et considerantis) et omnes nostros in abbatia nostra in perpetuum successores cum hoc presenti publico instrumento firmiter et cunctis temporibus valituro utilitate nostra et de dicta abbacie nostre ~~prescripta~~

(inspecta) et indempnitate servata gratis et ex certa sciencia et consulare cum voluntate et consensu venerabile nostri conventus in capitulo (dicti nostro monasterio) propterea ad sonum campane prout morte est solito convocati et congregari prout inferius continetur damus concedemus et stabilimus ad inperpetuum vobis Arnaldo Ginerii et Guilelmo de Mansione mercatoribus ville antedictae (Santi Iohannis de Abbatissis simile et pro indiviso) et vestris et quibuscumque dare concedere vendere et alienare volueritis [propter] ad (inperpetuum) predicta duo molendina draperia in uno eodem (casali constituta) cum predictis duobus nochs et quatuor maces una roda ab lur parol et aliis utensilibus sibi pertinentibus et pertinere debentibus quoquomodo ita ut (vos et vestris in hiis [successorum] ipsa molendina draperia sub nostro (et directo dominio) et abbacie nostre successorumque nostrorum habeatis teneatis et possideatis) in quibus quidem molendinis possitis et licitum vobis sic si vobis placuerint in eodem [...] facere aliam rotam (cum) canal e rech taliter quod quilibet noch habeat et habere possit (si vobis utilius vadeatur) unam rotam (ab maces) cum ad vestros sumptus et expensas hoc [f...] habeant cum hoc facere volueritis ita quod dicti duos nochs ducant quatuor maces cum una vel duabus rotis ((si et pro... vobis utilius ... et)).

f. 73v. Item volumus et cum presenti vobis concedentes quod quandocumque volueritis possitis et liceat [ut] (per crexer e axemplar la casa) pro melioramento dictorum molendinorum draperiorum predictam parietem medianam constitutam et constructam inter supredicta molendina draperia et farineria [dragaç] et illam empenyer (si opus [facerate]) ad versus dicta molendina (meam) farineria sic et prout vobis et vestris expenses videber [...] (comodum et) utilitate dictorum molendinorum draperiorum vestrorum ad sumptus [t...] (ea)omnia predicta (fiacit) quandocumque facere [...] licencis ut presentum absquam in nomine (et sucursu) nostro et successore nostrorum in abbatia nostra predicta Et cum ista facta fuerunt per vos vel vestros in hiis successores debeatis et debeat semper ipsa molendina tenere bene condirecta in omnibus eorum necessariis Nos vero debeatur et teneamur dare et tradere aquam tantam [quantan et cerciore] habueritis pro dictis monedinis draperiis drapaiandis et debeandis quam siquidem quam possitis et liceat vobis et vestris in hiis successoribus accipere ad libitum voluntatis absquam voluntates et licencia nostra et nostrorum in abbatia (nostra) successores perpetuo quandocumque et quantocumque eam habere et recipere volueritis vos et vestra (in his successores) pro dictis molendinis drapaiandis et truitare vechum (ubi magis melius [...]) et ab [tar...] pro supradicta aqua acapienda a (dicto) recho molendiorum (nostrorum) farineriorum quam siquidem aquam nos et omnes nostri successoris in dicta abbatia debeamus semper dare et tradere (L [...]) quiete et ab solite et habere nobis et abbatia nostre sumptibus et expensis [per...] et servicio (sine difficultate et accione) absquam vestri et vestorum (in hiis successores) [iunione sumptus et ...] Ita quod si resclausa vel rechum casualler [dirveretur (vel alia quoquomodo)] in totum vel parte nos [...] nostros successores debemus et teneamus tornare et reparare [ab... (ac etiam)] et reficere (ad sumptus nostros et successorm meos in abbatia predicta) sine vestri et vestorum iunione et sucursu tocians quantitates necessarium fuerit [Item ...] (vestri et hiis successores) aquam semper francham et liberam quitiam et absoltam habeatis et recipiatis [...¹¹¹] quinquaginta et quinque solidos Barchinone de terno.

Item volumus et nobis [expressemus retinemus] quod si vos vel vestri in hiis successores velletis nobis vel successoribus nostris in abbatia predicta redere vel restituere ad difinere (ipsa molendina draperia) hoc facere [n...] possitis nisi ipsa tunc [tenere (vel ...)] parata prompta *f. 74r.* condirecta drapaianda et operanda [...banda] et in meliori statu [perpanda abtam ...] drapaianda quo fuerint aut esse possint alio reddere seu difinire non possitis etiam eo [...] debeatis solvere tradere et pacare totum censu usque tunc debitum et cessatum alio reddere seu diffinite nunc possite aut posse ullomodo Et hiis servatis vos dicti Arnallus et Guillelmus et vestri (in hiis successores) et quos volueritis predicta molendina draperia (que nobis [concedemus]) habeatis teneatis et possideatis sub (nostris et succesores nostrorum in abbatia predicta directo dominio et franco alodio ut [...]) cum

¹¹¹ L'interlineat és tant dens que dificulta la seqüència de transcripció.

intratibus et exitibus suis et cum omnibus proprietatibus integrantibus iuribus et pertinentiis suis et cum ~~omnibus~~ [dentibus] constructis et construendis (atque obtinendis et reparandis et cum [t... supra posito lig... trabibus cabi...tegelis et tegularte et) cum omnibus etiam se habentibus et habere debentibus [sa...que] pertinentibus et pertinere debentibus et cum melioramentis et aut [...tis al...] factis et decetero faciendis (Sicut melius ad nos pertinent et [sp...] et pertinere possunt et debent Et prout melius firmius et utilius ad omne vestram vestrorumque bonum et sanum intellectum et comodum bona fide plus intelligi atque dici Et confitemur nos predicta molendina (draperia) ~~quod vobis concedimus donamus et stabilimus~~ [...] nomine precario possidere vobis quarum docec inde corporalem [apprehenderetis] possessione quam liceat vobis et vestris apprehendere quancumque vobis placuerit et testes [ubicum] perpetuo licite retinere contra omnes personas Et ex tam huius Et ex tam huius concessionis donacionis et stabilimenti damus cedimus et transferimus in vos aut quos volueritis omnia [...] et iura nostra et omnes etiam voces vices cessiones [raciones] et acciones nostras reales et personales utiles mixtas atque directas ordinaciones et alias quascumque que vobis competunt et competere (possunt) debent in predictis (quam vobis concedimus et stabilimus) ~~molendinis draperis~~ et contra quoscumque personas et res ratione vel accione eorum Quibus iuribus et accionibus (nostris) predictis possitis vos et omnes (vestri) in hiis successores [...] experiri (excipere) defendere replicare [...] (et conqueri) [...] in iudicio et extra agendo deffendendo et in cunctis aliis modis prout nos poterimus ante pertinet donaciones concessionis et stabilimento ffaciendo et constituendo vestris inde et vestros ~~in hiis successores vestros~~ tanquam in rem vestram propriam [d...] et procuratores [c...] cunctos ad omnes vestra vestrorumque voluntates inde libere faciendas Et pro intrata habuimus [...ssiones] donaciones et stabilimento confitemur nos et nobis habuisse et recepisse quinquaginta solidos monete Barchinona de terno de quibus a nobis sumus bene pacati unde renundiando excepcioni non numerate peccunie et no habite vel recepte et excepcioni doli *f. 74^v* et in factum accioni et integrum restitutioni et legi qua solverit deceptis ultra dimidia iusti precii vel [rec...are] Et si plus inde a vobis habere debemus totum illud plus vobis et vestris [...] donacione pura perfecta ac irrevocabili quam [...] inter vivos promittendes vobis et vestris predicta qua vobis concedimus damus et stabilimus vos et vestros in hiis successores et quos volueritis facere habere tenere in pace contra cunctos et teneri inde vobis et vestris in hiis succesores de omni evincione dampno sumptus et interese habet et extra Et pro predictis accione et complendis et servandis obligamus vobis et vestris in hiis successoribus omnia (et [sp...]) bona nostra et abbatie nostre habita et habenda usque.

Item sic promittimus vobis et vestris predictam concessionem donacionem et stabilimentum et omnia alia et singula supradicta rata et firma (tenere) habere tenere (et attendere servare et complere) et non contravenire aliqua ratione in super nos Berengarius de Planis priore Guilelmus Oliba sacrista Guilelmus Isalguerii prepositus maiorem Iohannes de Planis elemosinarius Bernardus Calveti prepositus de Tregurano Bernardus de Camporotundi piaterius Arnaldus Vilalba senescallus Poncius Calveti precentorum et Petrus des Rech canonicus omnes officiales et canonici dicti monasterii convocati et congregato hac de tam in comuni capitulo dicti monasterii ad sonum campane prout [motus] et ([in...]) pro similibus accionibus et negociis (dicti monasterii) conventum in dicto capitulo (dicti monasterii) teneamus congregato conventuantes et conventum facientes celebrantes et representantes [h... de ...] Attendentes predictam concessionem donacionem et stabilimentum ad comodum et utilitatem monasterio (et dicte) abbatie [f... f...] considerantes nos in predictis [fui...] esse una duabus et pluribus vitibus consultos et predicta omnia (et singula) vitate [fulcu...] habetis mercibus ad predicta (forma utilitate abbatie et [monasterio predicto]) propeterea habetis diversis colloquiis prout in similibus accionibus (et negociis) [...] consuetutum [p...ur] idea eam prius [ta...ta] (et ac [...]) predictis omnibus et singulis consuetis et [...] laudamus (aut [...]) et firmamus eo meliori modo quo de iure [societates] deinde Nos Arnaldus Gineri et Guilelmus de Mansione mercatores predicti recipientes gratis (predictas) concessionem et stabilimentum (a vobis dicto domino abbas [sub...]) laudantes et confidentes promittimus [...] et convenimus in nostra bona fide vobis domino abbati et omnibus (vestris) successoribus in abbatia predicta quod nos et

omnes nostri ~~in hiis~~ successores dabimus et solventus (vobis et omnibus successoris vestris in abbacia predicta) annuati semper in dicto terminio sive [festo] censuler pro censu dictorum molendinorum dictis quinquaginta et quinque solidos et omnia alia et singula faciemus attendemus et complentibus qua per (vos) supra dicta sunt retenta et specificata obligando pro predictis servandis et complendis vobis et abbacie vestre omnia et singula bona nostra et cuiuslibet nostram (in solidum et pro toto) habita et habenda usque. Et pro maiori firmitate et robore predictorum iuramus per dominum Deum et eius sancta quatuor evangelia [...] (a vobis et quolibet [...]) tacta predicta omnia et singula (que a nos [...]) habere tenere et attendere servare et complere et non contravenire aliqua ratione premissa et gitero (rata omnia et singula) facimus promittimus et [satis...mus] tam nos abbas memoratus et conventus eiusdem (monasterii) quod nos dicti Arnaldus et Guilelmus (in libere [ac...]) in manu et posse notario publico infrascripti tanquam [...] nomine omnium quorum interest et intererit aut interest [...] et poterit [pacis...] et legitem recipientem et stipulante.

Actum est hoc in dicto monasterio capitulo predictae II die mensis marci anno a nativitate Domini M CCC XCII.

Sig+num Raimundi Dei gratia abbatis predicti. Sig+++++++na Berengarii de Planis, prioris, Guilelmi Oliva, sacriste, Guilelmi Isalgueri, prepositi maiori, Iohannis de Planis, elemosinarii, Bernardi Calveti, prepositi de Tregurano, Bernardi de Camporotundi, piaterii, Arnaldi Vilalba, senescalli, Poncii Calveti, precentori, Petri des Rech, canonici, officialum et canonicorum dicti monasterii in dicto capitulo conventorum et congregatorum qui in predictis [confectus et ea ... et limidarus].

Sig+na Arnaldi Ginerii et Guilelmi de Mansione (mercatores) predictorum qui (predicta) firmamus et laudamus atque iuramus.

Testes huius rei sunt discretus Pascal ça Sala presbiter Raimundus de Campis carnicerius ville predictae et Petrus Catelli (dez Ges) vallis Sancti Iohannis predicti.

1397, maig, 9.

Capbreu de l'abat Arnau de Vilalba. Declaració dels bens del mercader Guillem Masó, consignada l'any 1400.

—AMSJA. Capbreu de l'abat Arnau de Vilalba, 1397-[1400]. Paper. Foli. Enquadernat en pergami documental, foliat, conservació molt deficient, foliat. Sig. top. J-3-6.

f. 38r.—al marge: Mas de Casadevall

Guillermus Masó mercator villæ Santi Joannis de Abbatissis iuravit et interrogatus et dixit quod tenet sub dominio et alodio dictæ abbatiæ et domini abbatis sui nomine eiusdem mansum suum de Casadevall cum pertinentiis constitutum in *f. 38v.* baiulia de Veçagaña et in paroquia [sic] beatorum Joannis et Pauli et dixit quod pro igne et foco et personis dicti mansi tenetur solvere quolibet anno perpetuo dicto domino abbati et successoribus suis in festa sancti Michaelis septembris tres solidos monete Barchinone de terno. Item pro censu in mense augusti unum par pullorum.

Item dictus Guillermus Masó dixit quod pro dicto manso de Casadevall tenetur solvere quolibet anno perpetuo preposito maioris dicti monasterii unum porcum reetal [sic].

Testes prædicti.

f. 136v. Die sabbati vicesima secunda die madii anno prædicto à nativitate Domini millesimo quadringentesimo.

Ego Guillermus Masó mercator villæ Sancti Joannis de Abbatissis ex certa scientia confiteor et recognosco vobis reverendo in Christo patri et domino meo domino Arnaldo Dei gratia abbati monasterii Sancti Joannis de Abbatissis præsentis stipulanti et interroganti quod teneo pro vobis et dicta vestra abbacia et sub directo dominio et alodio eiusdem quoddam hospitium meum cum suis operatoriiis tabulis et porticiis

et omnibus aliis iuribus et pertinentiis *f. 137r.* suis quod erant antiquitus quatuor staria domorum quod ego *egø* emi à diversis personis cum publicis instrumentis inde factis. Et habeo et possideo in dicta villa Sancti Joannis iuxta portale antiquitus nominatum den Raurers. Et terminatur dictum hospitium ab oriente in muro dictæ villæ à meridie et occidente in vicis publicis et à circio in hospicio Petri Coch prædictæ villæ pro quo quidem hospitio consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris in dicta abbatia quolibet anno perpetuo in festo nativitatis Domini pro censu novem denarios monetæ Barchinonæ de terno.

Item. Ego dictus Guillelmus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia quoddam hospitium meum cum suo operatorio et tabulario et omnibus iuribus et pertinentiis suis quod ego emi partim à Bernardo de Fabrica et Francisca eius uxore et Raÿmundo filio ipsorum conjugum parrochiæ beatorum Joannis et Pauli et partim à Petro de Raurers in poverio cive Barchinonæ oriundo dictæ villæ Sancti Joannis habeo et possideo in prædicta villa Sancti Joannes. Et terminatur ab oriente meridie in hospicio de na Casala et ab occidente in domibus Guillelmi Cervera majoris dierum pro quo quidem hospitio consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris quolibet anno perpetuo in festo nativitatis Domini pro censu inter totum decem denarios dictæ monetæ.

f. 137v. Item. Ego dictus Guillelmus Masó confiteor et recognosco vobis dicto domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia totas illas domos meas cum iuribus et pertinentiis suis quas titulo venditionis inde mihi faciæ per Guillelmum de Ginebrosa rectorem Sancti Salvatoris et Pontium Guitardi presbiterum Rivipulli manumissores ultimi testamenti Jacobi Taxó quondam dictæ villæ habeo et possideo in dicta villa. Et terminantur ab oriente in muro dictæ villæ à meridie in quadam bassia mea et ab occidente in via publica et à circio in hospicio Antonii Giamar pro quibus domibus consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris quolibet anno perpetuo in festo nativitate Domini pro censu quatuor denarios monetæ predictæ.

Item. Ego dictus Guillelmus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia quandam bassiam meam cum iuribus et pertinentiis suis quam habeo et possideo in dicta villa Et terminatur ab oriente in muro à meridie in horto officii senescalia dicti monasterii ab occidente in vico publico et à circio in domibus meis pro qua bassia consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris unum denarium monetæ Barchinonæ de terno pro censo in festo nativitatis Domini.

Item. Ego dictus Guillelmus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia quasdam domos meas cum iuribus et pertinentiis suis quas titulo venditionis inde mihi factæ per Raÿmundum de Ginabrosa [quondam] dictæ villæ habeo et possideo in dicta villa. Et ter *f. 138r.* terminatur ab oriente in domibus Raÿmundi de Campis à meridie et circio in vicis publicis et ab occidente in aliis domibus meis pro quibus domibus quæ fuerunt dicti Raÿmundi de Ginebrosa consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris quolibet anno perpetuo in festo nativitatis Domini duos denarios dictæ monetæ.

Item. Ego dictus Guillelmus Masó confiteor et recognosco vobis dicto domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia quasdam alias domos meas cum iuribus et pertinentiis suis quas titulo venditione indemihi facta per Joannem de la Dona habeo et possideo in dicta villa. Et terminatur ab oriente in aliis domibus meis à meridie et circio in vicis publicis et ab occidente in domibus Thomæ de Rourabell pro quibus consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris quolibet anno perpetuo in festo nativitatis Domini.

- Item. Ego ditus Guillelmus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia et sub dominio et alodio eiusdem quandam petiam terre meam cum iuribus et pertinentiis suis quam titulo venditionis inde mihi factæ per dictos Bernardum de Fabrica et Franciscam eius uxorem et Raymundum eorum filium cum instrumento publico inde facta quinta die octobris anno à nativitate Domini millesimo trescentesimo octuagesimo secundo habeo et possideo in parrochia beatorum Joannis et Pauli loco vocato conamines de Bacho. Et terminatur ab oriente in terra Guillermi Mas à meridie in terra heredum Sibiliae *f. 138v.* quondam uxoris Petri Folcrandi à meridie in terra rectoris ecclesie beatorum Joannes et Pauli et à cirtio in terra Guillermi Martini pro qua petia terræ consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris quolibet anno perpetuo septem solidos et sex denarios monetæ Barchinonæ de terno in festo sancti Michaelis mensis septembris. Et decimam et primitiam expletorum ibi crecentium.
- Item. Ego dictus Guillelmus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia unam petiam terræ meam cum iuribus et pertinentiis suis quam titulo venditionis inde mihi factæ per Brunissendem Rocha quondam dictæ villæ habeo et possideo in dicto loco conamines den Bach. Et terminantur ab oriente in terra alia mea à meridie in terra Barengarii [*sic*] Riera ab occidente in alia terra mea et à cirtio in terra Guillermi Mas pro qua consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris quolibet anno perpetuo duos solidos et sex denarios monetæ Barchinonæ de terno in festo sancti Michaelis mensis septembris et decimam et primitiam expletorum ibi crescentium.
- Item. Ego dictus Guillelmus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia et sub alodio eiusdem quandam fexiam terræ meam cum iuribus et pertinenciis suis quam titulo venditionis inde mihi factæ per Franciscum Rivipulli rec *f. 139r.* torem ecclesie sanctorum Joannis et Pauli et Bernardum Martini manumissores ultime estamenti Sclarmondæ de Colldoria habeo et possideo in dicto loco vocato conamines den Bacho. Et terminatur ab oriente in tenedone Petri Tolosa à meridie in tenedone Jacobi Rocha ab occidente in via ortalana et à cirtio in terra Petri Gonterii pro quibus consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris quolibet anno perpetuo in festo sancti Michaelis mensis septembris duos solidos et sex denarios monetæ Barchinonæ de terno et decimam et primitiam expletorum ibi crescentium.
- Item. Ego dictus Guillelmus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia unam petiam terræ meam cum introitibus et exitibus et omnibus iuribus et pertinentiis suis quam habeo a les conamines den Solá titulo venditionis inde mihi factæ per Guillelmum Martini quondam dictæ villæ curatorem bonorum Petri Vineti quondam dictæ villæ cum instrumento dictæ venditionis facto tertia decima die madii anno à nativitate Domini millesimo tercentesimo quinquagesimo quinto. Et terminatur dicta petia terræ ab oriente in terra uxoris Petri Viñet filie et heredis Petri Solá quondam à meridie in tenedone Francici Viñes ab occidente in terra Antonii Giamar et à cirtio in terra Barengarii [*sic*] Giamar pro qua petia terræ quæ fuit de pertinentiis mansi Riera den Ges consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris quolibet anno perpetuo quadra *f. 139v.* ginta punerias frumenti ad mensuram Sancti Joannis in festo sanctæ Mariæ augusti pro censu et decimam et primiciam vindemiæ tantum.
- Item. Ego dictus Guillelmus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia et sub alodio eiusdem illos undecim solidos monetæ Barchinonæ de terno censuales quos habeo et recipio annuatim de illis terdecim solidos censualibus quos dictus Guillelmus Martini curator cum dicto instrum mihi vendidit de quibus terdecim solidis propter defectum possessirum terrarum infrascriptarum sub quibus ipsos recipiebam remissi duos solidos annuales eorum detentoribus sic quod ipsos undecim solidos pro nunc tantum recipio à personis infrascriptis videlicet à Berengario Graell septem

solidos barchinonenses pro quibusdam petiis terræ quæ fuerunt Raymundi Arquimbau quarum una habui à Pontio Thomasii monacho quondam Rivipulli et alia à Brunissende uxore Petri Coch. Et terminatur dicta terra Barengarii [sic] Graell ab oriente in terra Joannis Fraser à meridie in via ortolanorum quæ est inter ipsam terram et terram mansi Bartholomei ab occidente in terra Bernardi Sagner mediante via ortolanorum et à cirtio in terra Guillermi Stamart. Et quatuor solidos à Joanne Fraser prædicto de illis sex solidis quos tenebatur solvere pro duabus petiis terræ suis quos habet in dicto loco quarum una fuit Elizendis Falçuça et alia Sibilie de Condamina uxoris Petri Queroni quondam dictæ villæ quoniam dictos residuos duos solidos sibi remissi perpetuo ut ipsas terras in me *f. 140r.* liori laboratione teneret.

Item. Ego dictus Guillermus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia et sub alodio eiusdem tres ortos meos contiguos quos habeo in horta Sancti Joannis in quibus habeo duos tiradors quorum unus dicatorum ortorum fuit den Fraser alius Bernardi Planella alius uxoris den Capella Pescador. Et terminatur ab oriente in reliquario sanctorum Joannis et Pauli et in via publica à meridie in horto Guillermi Sala presbiteri ab occidente in orto dictæ uxoris den Capella Piscatoris et à cirtio in orto Arnaldi Gener et den Oliver pelliparii pro quibus tribus ortis consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris quolibet anno perpetuo tresdecim solidos et quatuor denarios monetæ Barchinonæ de terno.

—*al marge:* Mas de Casadevall

Item. Ego dictus Guillermus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia et sub directo dominio et alodio eiusdem totum mansum meum de Casadevall den Ges cum omnibus et singulis domibus casibus curtali barqueriis ortis ortalibus canamario vineis trilleis areis campis pratis devesiis pastures pasturis roviris rippariis et arboribus diversorum generum fontibus torrentibus et aliis aquis fluentibus et non fluentibus et cum artiguis de calcivis et montibus planis saxis ruppibus farritiis baveis et balacis et aliis terris honoribus et possessionibus cultis et incultis sive eremis introitibus et exitibus et omnibus aliis peribus et pertinenciis suis quem et quæ titulo vendi *f. 140v.* tionis inde mihi factæ per Petrum Folcrandi paratorem pannorum dictæ villæ et Sibiliam eius uxorem filiam et heredem Petri Martini quondam carnificis dictæ villæ cum instrumento publico facto in dicta villa Santi Joannis septima die mensis novembris anno à nativitate Domini millesimo trescentesimo nonagesimo habeo et possideo in parochia [sic] beatorum Joannis et Pauli Et terminatur domus dicti mansi et quondam aliæ domus sibi contiguas et terræ ibi sunt constitutæ ab oriente in torrente nominato de Mataromeus usque ad columbarium Petri Tolosa à meridie cum via nominata de Ginabrosa quæ est inter ipsum mansum et terram dicti Petri Tolosa ab occidente in via seu carraria dicti mansi de Ginabrosa quæ est inter ipsum mansum de Casadevall et terras mansorum del Quinta et den Cadell et à cirtio in dicto manso den Quinta. Item quondam petia terræ de pertinentiis dicti mansi quæ fuit den Planella et vocatur Plan Rodon. Et terminatur ab oriente in carraria de la Casadevall à meridie in via de Ginabrosa ab occidente in quadam dexia terræ mansi Olm et à cirtio in varraria quæ est inter ipsam et terras dicti mansi de Casadevall. Item alia petia terræ terminatur ab oriente in dicta fexia den Olm à meridie in dicta carraria de Ginabrosa ab occidente in plano Stamer et à cirtio in proxime infrascripta quæ terra benefitii Sanctæ Mariæ instituti in capella abbatie dicti monasterii. Item dicta petia terræ vocata Pla Stramer terminatur ab oriente in proxime dicta petia terræ a meridie in dicta via de Ginabrosa ab occidente in vinea *f. 141r.* Francisci Rocha et in terris mansi Salamo et à cirtio in petia terræ proxime infrascripta quæ fuit den Romeu. Item dicta petia terræ quæ fuit den Romeu terminatur ab oriente in via de la Casadevall et de Ginabrosa à meridie in dicto plano Stramer ab occidente in terris mansi Salamo et mansi Cadell et à cirtio in carrario de Ginabrosa. Item quadam alia petia terræ cum sua polleta arborum et ripparia terminatur ab oriente in terra

heredis Guillermi Sola quondam à meridie cum ripariis molendinorum den Ges que sunt mansi del Cadell ab occidente in terris mansi de Riaria qui est meus et à cirtio in terris columbarii dicti heredis Guillermi Sola. Devesia autem dicti mansi de Casadevall terminatur ab oriente in quadam terra quæ fuit Pontii ça Colomera à meridie in quadam via quæ est inter ipsa devesiam et devesiam den Cadell ab occidente in dicta carraria et devesia den Cadell et à cirtio in Podio Agra qui est mansi den Casal. Et dictum cortale cum suis casis terminatur ab oriente in cumba den Quinta à meridie in devesia mansi Olm ab occidente in terra mansorum Casal et de Ulmo et à cirtio in terra den Coll de Font Llabrera pro quibus quidem terris et possessionibus quæ fuerunt dicti baiuli de Batet succedentis in locum den Romeu consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris in dicta abbatia decimam et primitiam omnium expletorum ibi crescentium. Sed non teneor facere focum nec personas nec aliquas servitutes personales pro dicto manso de Casadevall imo possum vindemiare sine licentia alicuius in terris dicti mansi in continenti cum ali ^{f. 141v.} quis et aliqui incipiet vel incipient vindemiare in dicta parochia [sic] beatorum Joannis et Pauli. Et habere debetis vos et dicti vestri successores tertia laudimia et alia foriscapia et iure directum dominum tangentia de venditionibus permutationibus et aliis alienationibus quæ fient de dictis hospitiis domibus vineis ortis campis et aliis possessionibus meis prædictis.

—*al marge*: Pabordia

Item. Pro manso de Casadevall venerabili præposito majori teneor solvere quolibet anno unum porchum reatal. Item pro terris den Racho sive den Romeu unum mutonem in mense madii et unam pernam porchi et unum par gallinarum.

Item. Ego dictus Guillermo Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia et sub alodio eiusdem quendam hortum qui est Sibilie exoris meæ quem inter alia mihi in dotem constituhit. Et terminatur ab oriente in via publica à meridie in horto Raymundo de Manigosta ab occidente in terra officii sacristie dicti monasterii et à cirtio in orto Petri Gonterii pro quo orto nullum censum teneor solvere nech decimam nech primitiam expletorum ibi crecentium.

—*al marge*: Batllia de Sant Pau de Segurias dels molins y altres.

Item. Ego dictus Guillermus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia et sub alodio eiusdem totas illas meas baiulias cum iuribus et pertinentiis earum quas titulo venditionis inde mihi factæ per dominam Catherinam uxorem Barengarii [sic] de Sorrech Marcerii minoris dierum quondam villæ Rivipulli filiam et heredem ^{f. 142r.} domina Elisendis quondam uxoris venerabilis Joannis de Sancto Leone cum instrumento dictæ venditionis facto in villa Rivipulli vicesima tertia die mensis septembris anno à nativitate Domini millesimo trescentesimo nonagesimo quinto habeo et possideo cum censibus partibus expletorum redditibus exitis emolumentis et omnibus aliis iuribus et pertinentiis suis in villa et parochia [sic] de Segurillis videlicet [sic] baiulia quæ nominatur baiulia capellanie Sancti Pauli de Sagurillis et alteram nominatam baiuliam sive foresteriam nemorum et aliam baiuliam molendinorum et baiuliam mansi de Podialibus et baiulia luminarie ecclesie dicta parochie [sic] Sancti Pauli pro quibus quidem baiuliis et ratione ipsarum teneor facere et suportare onera¹¹² infrascripta. Et pro eisdem oneribus habere et recipere retrodecima et alia iura prout inferius declaratur videlicet [sic] quod teneor congregare blada et alios redditus dictarum baiuliarum et facere et subire omnia lia servitia et onera pro dictis baiuliis fieri et subiri consueta pro quibus recipio et recipere debeo et mei etiam successores debent recipere iure retrodecimæ seu alio iure pro laboribus et industria eis et ipsorum scilicet decimam mensuram omnium bladorum pro retrodecimo de illis

¹¹² Càrrega.

scilicet bladis quæ congregantur et congregabuntur ac congregari debent in dictis baiuliis et de tracturis etiam mortuorum prout consuetum est. Item pro solatico et braciatico de frumento ordeo sigâl et cibbatæ de quolibet istorum bladum duos sextarios unu videlicet [sic] pro solatico et alium pro bratiatico. Item pro victu dum congre. *f. 142v.* gabo et lenabo bladum dictarum baiuliaru unam migeriam frumenti et unam migeram ordeï ad mensuram Rivipullensis. Et iumentæ sive bestię defferenti bladum duas punerias cibariæ per singulas noctes dum lenaveritis dictum bladum. Item pro camisia et brachis unam migeriam sigalis ad mensuram Rivipullensem. Item duas migerias ordeï de blado luminariæ. Item retrodecimam de ovis quem lenabuntur de decima et foresteria et aqua benedicta. Item retrodecimam de carnatico et de omnibus aliis quæ congregantur et ongregabuntur ac congregari debent prætextu et occasione dictarum baiuliarum et cuiuslibet ipsarum. Item recipio et recipere debeo per omnia nemora quibus dicta baiulia forestariæ se extendit omnes arbores et fustes vento projectas et destructas adque evulsas et ligna omnium fagorum et arborum quocumque modo cisorum ac fractorum deducto tamen iure vestro et successorum vestrorum scilicet in arboribus et fustibus et lignis pro vestris necessariis usibus tantum veruntamen quandocumque et quotiescumque dictæ baiuliæ transportabuntur seu pervenient ad aliquem vel aliquos alios tam titulo vel causa universalis hereditamenti institutionis substitutionis vel vinculi aut donationis vel aliter cuiuscumque transportationis vel alienationis quam alias [quovis] iure titulo sive causa ille et illi ad quem seu quos perviniet teneatur et habeatur tunc in ipsis casibus acaptare dictas baiulias â vobis et successoribus vestris prout actenus ab aliis. *f. 143r.* baiulis monasterii fiunt et est de similibus fieri adsuetum. Et pro ipsis baiulis et ratione ipsarum ego et mei et eis successores teneor et tenebuntur facere et prestare vobis et successoribus vestris in dicta abatia homagium et iuramentum fidelitatis prout hoc latius continentur in dicto venditionis instrumento mihi facto.

—*al marge*: mas Ginebrosa mas Gontreu mas Saguer.

Item. Ego dictus Guillermus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et in feudum vestrum et dictæ vestra abbatia et successorum vestrorum in eadem omnes illos tres manso meos constitutos in valle Sancti Joannis de Abbatissis in parrochia beatorum Joannis et Pauli scilicet mansum de Ginabrosa mansum Gontreu et mansum de Saguer et omnes etiam domos et habitationes ipsorum mansorum cum omnibus casis casalibus ortis ortalibus areis vineis campis trileis fimatis barqueriis pratis pastuis erbis devesiis pasturis adempribiis aquis fontibus torrentibus rippariis silvis garritis nemoribus venationibus montibus et planis et aliis terris et possessionibus ipsorum mansorum tam cultis quam eremis ubique sint longe vel prope et omnibus aliis iuribus et pertinentiis ipsorum nec non omnes census partes expletorum agraria terræ merita et alios quoscumque redditus quos quoas et quæ titulo venditionis per honorabilem Raÿmundum de Pagaria militem dūm castri de Oloto situati in Luçanesio diocesis Vicensi mihi factæ cum instrumento publico inde facto in villa Rivipulli sexta die mensis aprilis an. *f. 143v.* no â nativitate Domini millesimo [sic] nonagesimo primo¹¹³ clausum per Petrum de Area notarium substitutum â discreto Petro Stephani olim notario publico Rivipullensis habeo et recipere et teneo et habere et recipere debeo. Et habetis et habere debetis de expletis bladi et vini primitiam de illis qui ibi crecent. Et de venditionibus.

—*al marge*: batllias de Diumarías de la parroquia de Sant Joan las Abadeses.

Item. Ego dictus Guillermus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia totam illam diumariam sive baiuliam meam cum redditibus partibus censibus portionibus iuribus et pertinentiis ipsarum videlicet [sic] illam quæ fuit Joannis de Sancto Leone

¹¹³ Manca trescentesimo.

quondam quod quidem offitium decimariæ sive baiuliæ cum iuribus et pertinentiis suis vos cum concessu et firma venerabilis conventus dicti monasterii dedistis concessistis et in emphiteosim stailistis mihi toto tempore vitæ meæ naturalis et heredis mei seu alterius personæ quam super hiis verbo vel testamento aut [alter] duxero eligendam et alterius mei et ipsius superviventis pro quo quidem officio baiuliæ seu decimariæ consuevi et tenero facere et subire onera infrascripta bene et legaliter videliscet [sic] quod debeo et teneor congregare ad utilitatem vestram et dicti moansterii omnes et singulas decimas et taschas bladi et aliorum assuetorum vallis Sancti Joannis cum uno animali bono et suficianti quod ad hoc oportet me habere cum saccis et soguis ê samals ê bots et aliis apamentis ad hoc necessariis pro congregando quolibet anno decimas taschas et omnes alias partes bladi et vinde *f. 144r.* miæ et de vino et carnatico et aliarum rerum quas infra dictam villam recipere debetis. Quæ omnia meis propriis sumtibus cum dicto animali debeo et teneor congregare et portare seu congregari et portari facere ad dictum vestrum monasterium quolibet anno per totum dictum tempus dicti stabilimenti excepto manso de Ferriola et mansoveria vocata den Vaguer constitutis in parochia [sic] beatorum Joannis et Pauli qui et quæ tenentur pro officio elemosinariæ dicti monasterii. Item teneor dare et solvere vobis et successoribus vestris pro censu dictæ diumariæ quolibet anno tresdecim solidos et quatuor denarios monetæ Barchinonæ de terno et sex canadellos vini. Item pro ipsa baiulia sive diumaria teneor solvere quolibet anno de censu venerabili præposito majori dicti monasterii unum porchum de ret et medium porchum pro tascharia. Et piaterio [*—al marge: piateria*] dicti monasterii unum sesterium ras êpesol de forment et sex sesterios cibataê â ras. Ego enim pro dicta diumaria sive baiulia et successores mei in eadem debeo et onsuevi et devent recipere petere et habere pro laboraibus et expensis meis et ipsorum portiones census redditus et alia iura pro ipsa antiquitus dari assuetas et assueta predecessoribus meis in eadem videliscet [sic] de blado cuiuscumque generis sit retrodecimum scilicet ad decimam mensuram quando totum bladum erit congregatum et mensurabitur Et etiam quolibet anno eodem tempore octo sesterios ordeÿ. Item quatuor sesterios frumenti. Item *f. 144v.* duos sesterios sigalis. Item unum sesterium de fabbis. Item sex sesterios cibbataê. Item deveo et consuevi recipere â vobis quolibet anno pro porco de pasquarum unam migeriam ordeï ad mensuram antiquam. Item in octo mansis tasquals quolibet anno et in quolibet ipsorum manosrum unam gallinam et unam fogatiam panis de frumento et medium anadellum vini. Item in quolibet ipsorum mansorum taschaliu medietatem totius taschæ videliscet [sic] de milliis leguminibus napis lino de canabo. Item dum lenabo bladum vestrum pro dicta diumaria debeo recipere pro animali quod congregavit seu portavit dictum bladum unam migeriam cibbatiæ inter quinque vespere ad mensuram veterem et pro nunctio qui ducet dictum animal duos panes ordeï qualibet die tempore dictæ congregationis. Et pro sotularibus¹¹⁴ unum sesterium ordeï. Et tempore vindemiarum pro dicto nunctio dum congregabuntur vindemiæ quolibet die duas libras panis frumenti et mediam justam vini et cibbatam dicto animali inter quinque vespere unam migeriam cibbataê. Item pro camisia et brachis sicut alii baiuli dicti monasterii. Item pro dicta diumaria seu baiulia consuevi et debeo recipere in dicto vestro monasterio unam portionem panis et vini et aliarum rerum qualibet die et tot dicto tempore prout quilibet canonicus dicti monasterii consuevit et debet recipere excepto quod de preposito de Tragurano nichil debeo habere. Et est certum quod quolibet *f. 145r.* anno â festo Omnium Sanctorum usque ad festum nativitatis Domini debeo habere unum animal pro servitio dicti vestri monasterii et ratione dictæ diumariæ et qualibet die dicti temporis consevit et debeo recipere tres panes ordeï et mediam justitiam vini pro dicto nunctio. Item recipere debeo et conseubi pro dicto nunctio qualibet die intra dicti temporis unum quartonum panis de frumento set quando recipio dictum quartonum panis de frumento non recipio nec recipere deo dictos tres panes ordeï nec mediam justam

¹¹⁴ Sabates.

vini. Et si dictus nuntius meus cum dicto animali ibi pro dicto monasterio diebus diversis debeo recipere pro ipso quolibet die [dimicam] que ibit al tragi duas libras panis frumenti et mediam justam vini de tali vino quali aportavit per dictum tempus scilicet â festo Omnium Sanctorum usque ad festum nativitatis Domini. Item recipere debeo et consuevi pro conducto ê companatge per dictum tempus scilicet â festo Omnium Sanctourm usque ad festum nativitatis Domini unam pernam carnis salsa. Et die Omnium Sanctorum et die nativitatis Domini pro dicto nuntio canonicam portionem sicut alii nuntii et ultra quatuor denarios per [sol...] e â obs dicti animalis duos ferros de peu primer. Item debeo et consuevi recipere quando congregabo oba et cepe lanam agnos casseos millea canabos napos et caules inter quinque dies quinque libras panis de [sigal] scilicet quolibet die unam *f. 145v.* libram et etiam quinque tersons vini videliscet [sic] qualibet die unum tarço. Item recipio et petere et recipere debeo et consuevi quolibet anno de agnis decimum agnum et etiam de omnibus aliis rebus supra proxime in alio capitulo dictis et expressatis decimam partem sive decimam mensuram pro meo retrodecima et medietatem decimi de canabo¹¹⁵ quolibet anno pro sachis et soguis quos sacos et sogues ego teneor habere tot quo fuerint necessarii temporibus quo dictos redditus congregabo vel faciam seu fieri faciam dictas truginas et inquam tempore quo solvat dictum porchum de ret et meidium porchum de tasquaria dicto præposito majori recipio et recipere debeo unam [templam] et mediam dicti porchi et unam libram et mediam panis frumetni et mediam justam vini et medietatem mediæ justæ vini et unum panem ordeï et medium. Item ego dictus Guillelmus Masó et successores mei in dicta mea diumaria sive baiulia teneor et tenentur facere et prestare vobis et successoribus vestris in dicta abbacia juramentum et homagium fidelitatis pro ipsa diumaria sive [sic] baiulia.

Die martis viceima quinta die mensis madii anno prædicto â nativitate Domini millesimo quatuorcentesimo.

Item. Ego dictus Guillelmus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod infra unum mensem post obitum venerabilis Francici [sic] ça Naspleda dictæ villæ Sancti Joannis *f. 146r.* tenentis alteram diumariam sive baiuliam dicti vestri monasterii ego vel heres meus debeo vel debet nominare et eligere verbo vel testamento aut codicillo vel alias duas certas personas quibus ut prefertur nominatidis et eligendis vos etiam dedistis concessistis et stabilibistis mihi ad vitam ipsorum duarum personarum et alterius earum superviventis dictam diumariam sive baiuliam quam dictus Franciscus ça Naspleda habet et tenet ac tenere debet tempore vitæ sua tantum et post eius obitum debet esse ut prefertur dictarum duarum personarum per me vel heredem meum eligendarum et alterius earum superviventis pro qua quidem diumaria sive baiulia dicti Francici [sic] ça Naspleda post eius obitum illæ personæ quo ad hoc ut præfertur fuerint electæ tenebuntur facere et subire similia onera et recipere similes portiones quas et quæ facere debeo et consuevi habere et recipere pro dicta alia mea diumaria sive baiulia quæ fuerat dicti Joannis de Sancto Leone prout hoc et alia latius continentur in quodam publico instrumento facto de dicto stabilimento ipsarum diumariarum sibe [sic] baiuliarum in comuni capitulo dicti monasterii decima nona die mensis februarii anno â nativitate Domini millesimo trescentesimo nonagesimo quinto clauso per discretum Arnaldum Martini quondam notarium publicum Sancti Joannis.

Item ego dictus Guillelmus Masó confiteor *f. 146v.* et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbacia quandam rippariam et devesiam meam cum arboribus diversorum generum erbis et aqualexit et omnibus iuribus et pertinentiis suis quam titulo venditionis inde mihi factæ per dictum Guillelmum Martini curatorem habeo et possideo in valle Sancti Joannis coram molendina den Ges. Et terminatur dicta ripparia et devesia quæ fuit de pertinentiis

¹¹⁵ Cànem.

mansi de Riaria ab oriente in quodam torrente qui ibi est â meridie in terris mansi [Mañet/Manent] ab occidente in torrente den Fornis et â cirtio in flumine Ticeris pro quibus tipparia et devesia consuevi et teneor solvere vobis et successoribus vestris quolibet anno perpetuo pro censu octo denarios barchinonenses de terno. —*al marge*: pabordia. Et venerabili preposito majori dicti monasterii unum mutonem in mense madii quolibet anno perpetuo.

Item. Ego dictus Guillelmus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia et sub alodio eiusdem omnes illos census redditus et decimas primissias [sic] et medias cussuras et ova et alia quæ Arnaldus Capellani filius et hæres [sic] Guillelmi Capellani quodam dictæ villæ Sancti Joannis michi et quibus velim vendidit cum instrumento publico inde facto in posse discreti Petri Riquerii notarii publici Sancti Joannis in mense januarii proxime preterito et ego titulo dictæ venditionis recipio et recipere debeo anno quolibet â personis infrascriptis videlicet [sic] â Jacobo Rocha paratore quinque denarios monetæ Barchinone de terno pro censu *f. 147r.* cuiusdam petiæ terræ suæ quam habet loco vocato los Areñs et decimam et primitiam panis et vini. Item quatuor solidos et sex denarios dictæ monetæ quos heredes Guillelmi Castell quondam tenentur solvere pro censu unius petiæ quæ est in dicto loco de les Areñes et decimam et primitiam et mediam cussuram bladi et decimam et primitiam vindemiæ quam terram tenet nunch Raymundus de Rourabell. Item unam gallinam censulem quam Petrus Conill parrochiæ beatorum Joannis et Pauli tenetur solvere annuatim pro quadam petia terræ quæ est a les Fontanelles. Item duas gallinas censuales quas en Marques dictæ parrochiæ tenetur solvere annuatim pro quadam petia terræ vocata los Canamars. Item terdecim denarios et quatuor ova quos et quæ Raymundus [Hereu] tenetur solvere pro quadam petia terræ sua. Item decem denarios quos en Bellsola dictæ parrochiæ [sic] tenetur solvere pro quadam petia terræ quæ fuit mansi Torrent de Cuyalsech. Item decimam et primitiam panis et vini quas Franciscus Uguet de [Conangla] alias Uguet tenetur solvere mihi pro quadam petia terræ sua quæ est in dito loco vocato Arenys. Item duos solidos et octo denarios quos heres [sic] mansi Bartholomei den Ges tenetur solvere quolibet anno in festo Sancta Mariæ augusti pro censu cuiusdam campi. Item duos solidos quos en Mug de la parrochia [sic] beatorum Joannis et Pauli tenetur solvere mihi quolibet anno perpetuo in festo Sancti Michaelis mansi septembris pro censu cuiusdam cortalis vocati Torramilans. Item tres gallinas quas en Serrat de la *f. 147v.* Conamina parrochiæ [sic] de Aquatia tenere solvere quolibet anno perpetuo in festo Omnium Sanctorum pro tribus peciis terræ quarum una vocatur al Serradell alia la Closa et alia les Planes et pro alia petia terræ vocata la Espona. Item sexdecim denarios quos en Planes de Sorroca tenetur solvere quolibet anno in festo nativitate Domini et unam gallinam censulem pro manso videlicet [sic] de Croanes. Item duodecim denarios et unam perniam quos et quam en Calis de Clará tenetur solvere pro quadam petia terræ quæ fuit mansi Pages. Item decem denarios quos en Jonchar de Aquatia tenetur solvere in festo nativitate domini pro una petia terræ vocata Camp sobre la Casa. Item duodecim denarios quos dictus en Serrat de Conamina de Aquatia pro quadam petia terræ vocata la Espona. Item unum par gallinarum quas Guillelmus Sclades de Sorrocha tenetur solvere pro quodam cortali qui est loco vocato lo Port et mediam cussuram quam facit pro dicto curtali [sic]. Item unam gallinam quam tenetur solvere Sibilia Muntada Vallisfecundæ pro quadam petia terræ vocata Sorriba. Item aliam gallinam quam tenetur solvere en Ripoll Ferran Vallisfecundæ pro manso suo qui etiam tenetur solvere dictam gallinam quam dicta Sibilia Muntada tenebantur solvere ex eo quod ipse en Ripoll tenet terram ipsius Sibiliæ. Item decem denarios quos Barengarii [sic] Riera textor Sancti Joannis tenetur solvere pro quadam teia terræ quæ est subtus lo Serradell de Malatoscha. Item sexdecim denarios quos Guillelmus Soler de Sor *f. 148r.* rocha tenetur solvere in festo nativitate Domini pro quibusdam domibus et pro illa terra vocata lo Clos den Solet, quas domos et terram tenet nunch en Serradell dictæ parrochiæ [sic]. Item octo denarios quos heres mansi

de Nagons tenetur solvere pro una petia terræ quæ est supra dictum mansum. Item duos solidos quos Bernardus de Vilario dictæ parochiæ beatorum Joannis et Pauli tenetur solvere pro quadam petia terræ quæ est subtus mansum de Riba Veÿa. Item illos duos solidos dictæ monetæ quos Petrus Rocha de ses Planes pro quadam petia terræ quæ est inter mansos de Ferriol et den Pasqual.

Item. Ego dictus Guillermus Masó confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod teneo pro vobis et dicta vestra abbatia illos duos solidos monetæ Barchinonæ de terno quos Petrus [Guilla...] dictæ villæ tenetur solvere in quolibet anno de censu pro quadam petia terræ vinea plantata quam habet loco vocato Boxader.

Item teneo pro vobis illas duas gallinas censuales quas Nurgell parochiæ [sic] beatorum Joannis et Pauli tenetur solvere in quolibet anno perpetuo.

—*al marge*: moli Draper.

Nos Guillermus Maso mercator et Arnaldus Ginerii parator pannorum dictæ villæ Sancti Joannis de Abbatissis confiteor et recognosco vobis dicto reverendo domino abbati quod tenemos pro vobis et dicta vestra abbatia et sub alodio eiusdem totum illud casale nostrum molendinorum draporum cum duobus molendinis drapiis in eodem casali constitutis cum *f. 148r.* una rota et duobus nochis et quatuor massis in quibus molendinis possumus facere aliam rotam in canali et rech taliter quod quilibet noch habeat et habere possit si nobis utiliter videatur unam rotam. Et dictum casale est prope [casale] molendinorum vestrorum farinierorum in ripparia vestra Ticeris iuxta pontem Santi [sic] Joannis. Et vos et vestri successores tenemini vestris propriis sumptibus et expensis tantam aquam quantam habeamus necesse pro dictis molendinis. Et nos et successores nostri tenemur dare et solvere vobis et successoribus vestris quolibet anno perpetuo in festo Santi [sic] Jacobi mensis julii pro censu dictorum molendinorum quinquaginta et quinque solidos monetæ Barchinonæ de terno. Et non possumus vobis nech successoribus vestris reddere dicta molendina nisi ea tunch essent in bono statu et abta ad parandum pannos ut hoc et alia latius continentur in instrumento stabilimenti inde nobis facti per dictum Raÿmundum bonæ memoriæ prædecessorem vestrum. Acto in dicto monasterio secunda die mensis martii anno â nativitate Domini millesimo trescentesimo nonagesimo secundo.

Testis venerabilis Joannes sa Naspleda civis Maiori.

1400, desembre, 22.

Resolució capitular. *Per tal de facilitar i beneficiar a l'ofici de la sagristia, i estalviar-se certs inconvenients i molèsties, Arnau de Vilalba, abat del monestir de Sant Joan de les Abadesses, amb el consentiment i l'acord del capítol del monestir, transfereix a Guillem Aulina, canonge i sacrista d'aquest monestir, a canvi de 3 sous anuals, el domini alodial que l'abadia tenia sobre uns censos que recentment Guillem havia adquirit a Guillem Prat, paraire, en concret, un cens de 7 sous que rebia de Francesc Vives per una vinya, un altre de 7 sous que rebia de Bernat Sagner per una altra vinya, un altre de 3 sous, una gallina i dos pollastres que rebia dels hereus del mas Coll, un altre de 12 diners que rebia dels hereus del mas Malatosca i, finalment, un cens d'una gallina que rebia de Guillem Masó, mercader, per raó d'una venda convinguda en la mateixa sessió capitular i que consta més llargament en l'instrument notarial corresponent.*

— AMSJA. Pergamins solts, 1398-1400. Pergamí, conservació correcta, 400 x 310 mm. Sig. top. C-4-11.

Noverint universi. Quod nos Arnaldus, Dei gratia abbas monasterii Sancti Iohannis de Abbatissis, ordinis sancti Augustini, Vicensis diocesis, ad romanam ecclesiam nullo medio pertinentis.

Attendentes venerabilem et religiosum Guillelmum de Olina, canonicum et sacristam dicti monasterii, emisse noviter a Guillelmo de Prato, paratore ville Sancti Iohannis de Abbatissis, census infrascriptos: primo, videlicet, septem solidos Barchinona quos sibi faciebat Ffranciscus Vives, textor dicte ville, pro quadam vinea vocata la Yla. Item, illos septem solidos quos sibi faciebat Bernardus Sagner pro quadam alia vinea vocata la Yla, qui census predicti tenentur pro individuos per nos et venerabilem Elemosinarium dicti monasterii et sub directo dominio et alodio meo et ipsius. Item, illos tres solidos quos sibi faciebat et facere debebat heredes seu detentores mansi de Colle Daucege, parrochie sanctorum Iohannis et Pauli, et unam gallinam bonam et receptibilem et duas pullas. Item, illos duodecim denarios quos sibi faciebant heredes mansi de Malatosca. Item unam gallinam quam sibi faciebat Guillelmus de Mansione, mercator ville Sancti Iohannis predicti, prout de dicta venditione constat per publicum instrumentum inde actum in comuni capitulo dicti nostri monasterii vicesima secunda die mensis et anni infrascriptorum, clausumque per notarium infrascriptum ut in eo hec et alia latius continentur.

Considerantes igitur quod facta per vos huiusmodi emptione qui ut ecclesiastica persona ad opus dicte vestre sacristie et de peciam propria eiusdem predicta emistis et affertetis et aneletis quarum plurimum dicte vestre emptioni firmam nostram intervenire [meminentes] etiam vigore et iure dicti nostri alodialis domini nobis et dicte nostre abbacie a modo nullum foriscapium tercium seu laudimini exitus proventus aut amolumentum nec aliquod aliud comodum ex venditione alienatione seu alia transportatione de predictis fiende potest aut poterit in antea pertinere. Quoniam ex dicta vestra emptione, tanquam de re ad ecclesiasticam personam et manus mortuos devoluta dictum nostrum alodiale dominium, remanet infructiferorum et incomodosum nobis et dicte nostre abbacie in posterum. Predictis si quidem in omnibus aliis circa hec pensandis a nobis et a venerabili nostro conventu in comuni capitulo, quod ex hac causa celebramus convocato et congregato discussis, attentis et consideratis. Tandem fuit per nos et dictum venerabilem nostrum conventum determinatum quarum pro prestatione census infrascripti vobis et successoribus vestris in dicta sacristia dictum nostrum alodiale dominium vobis remittamus et omnes census supradictos vobis et dicte sacristie enfranquiamus et anoloemus. Quoniam comoda est dicti et infrascripti census prestatio nobis et abbatis nostre quarum retinere dictum alodiale dominium infructiferorum et sterile. Id circo, nos dictus abbas, in comuni capitulo dicti monasterii ut predicatur una cum dictis venerabilibus canonicis dicti monasterii existentes ac capitulum ex hac causa celebrantes, de consilio et voluntate dicti conventus quorum nomina et [firmaias] inferius annotantur, per nos et omnes successores nostros in dicta abbacia, absolvimus, remittimus et perpetuo

enfranchimus et anoloamus vobis dicto venerabili Guillermo de Olina, sacriste, omnes census supradictos pro ut melius et plenius dinoscitur pertinere perliberum et franchum alodium, liberamus et remittimus ac perpetuo relaxamus omneque nostrum alodialo dominium in vos transfferimus et integriter transportamus. Ita ut a modo vos nec successores vestri ex aliqua dictorum censum venditione, permutatione, donatione seu [quanis] alia transportatione ac aliendatione quod tenere incontinenti eventu videmus et aspitemus bene clare non possimus nec successores nostri possint ratione aut iure alodialis domini aliquod laudimium tercium foriscapium in aut aliquid aliud exigere consequi et habere nec in ipsis censibus [ullounquarum] tempore ipso alodiali dominio possimus nec sicti successores nostri possint a modo aliqualtier uti quoniam nos inperpetum alodiale dominium in vos dictum sacristam mitimus et transfferimus irevocabiliter pleno iure ad faciendum inde vestre libitum voluntatis, tanquam de re propria dicte sacristie. Predictum anoloaumentum et amortitzationis firmam facimus vobis dictis sacriste sub hiis pacto et conditione, videlicet, quod vos et successores vestri in dicta sacristia detis et dare et solvere teneamini nobis et successoribus nostris in dicta abbatia ad prestationem et solutionem dictorum trium solidorum perpetualium annualiter solvendorum. Totum illum censum quem michi et dicte mee sacristie faciunt et facere tenentur heredes seu detentores dicti mansi de Colle Daucege quam titulo dicte mee empcionis percipius et percipere debeo. Et promitto vobis, dicto reverendo domino abati, quod ego et successores mei in dicta sacristia dictos tres solidos vobis solvenius vel vos si volueritis et successores vestri in dicta abbatia eos petatis, exhigatis et recipiatis ab heredibus dicti mansi de Colle. Quoniam ego cum presenti laudo et approbo eis quascumque responsiones per ipsos vobis fiendas de predictis tribus solidos.

Et nos Bernardus de Camporotundi, prior claustralis, Poncius Calveti, prepositus maior, Bernardus Calveti, prepositus de Tregurano, Dalmatius de Columbario, precentor, Ffranciscus Giffreu, piaterius, Petrus de Recho, Guillelmus ça Naspleda et Iohannes de Cantalupis, omnes canonici et officiales dicti monasterii, convocati et congregati in comuni capitulo dicti monasterii ad sonum campane ut moris est, pro comunibus negociis dicti monasterii conventum convocari et congregari conventumque dicti monasterii facientes ac capitulum celebrantes, videntes predicta omnia et attentis, consideratis et discussis omnibus circa hec attendendis, discutiendis et considerandis utilia et expedientia fore abbatie et monasterio antedictis causis et rationibus predictis et aliis pluribus quas circa hec nostre memorie reduximus discutiendis. Gratis et ex certa scientia predicta omnia et singula laudamus, concedimus et firmamus eaque perpetui firmitatem roboris obtinere volumus tanquam factis de nostris dicti conventus expressis consilio et assensu.

Actum est hoc in dicto comuni capitulo predicti monasterii, vicesima secunda die mensis decembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo. Sig+num Arnaldi, Dei gratia, abbatis predicti, qui hoc laudamus et firmamus. Sig+num Guillelmi de Olina predicti, qui predictis consentio et ea laudo et firmo. Sig++++na Bernardi de Camporotundi, Poncii Calveti, Bernardi Calveti, Dalmacii de Columbario. Sig++++na Ffrancisci Giffreu, Petri de Recho, Guilelmi ça Naspleda et Iohannis de Cantalupis, canonicorum et officialium predictorum, qui predictis consentimus et ea laudamus et firmamus.

Testes huius rei sunt discreti Guillelmus Tachoni et Petrus de Castroveteri, presbiteri beneficiati in dicto monasterio.

Sig+num mei Petri de Riquerio, notarii publici Sancti Iohannis de Abbatissis, auctoritate reverendi domini abbati monasterii eiusdem qui hoc scribi, feci et clausi.

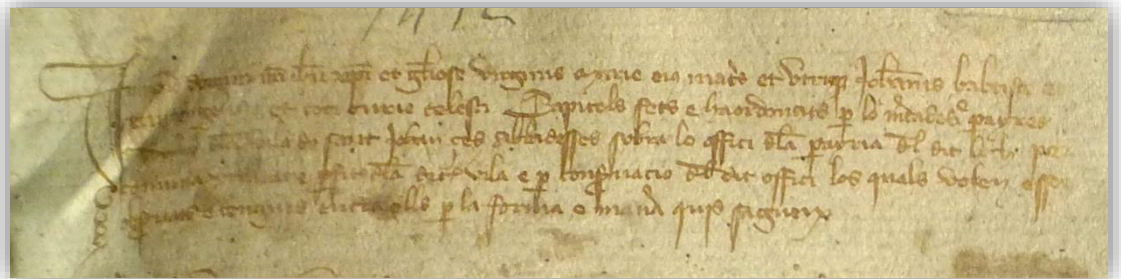
1406, febrer, 16 [amb addicions el 28 de setembre de 1411, 9 de setembre de 1412 i 3 de juliol de 1414].

Reglament tècnic per a la fabricació de draps convingut entre els mercaders i els paraires de la vila de Sant Joan de les Abadesses. Conté la intervenció del mercader Guillem Masó en la redacció del capítol vint-i-u.

– AMSJA. Gremi de paraires: fragment. Paper. Foli. Conservació correcta, foliat. Sig. top. C-1-7.

f. 1r.

In nomine Domini nostri Ihesu Xristi et gloriose virginis Marie eius matris et utriusque Iohannis babtisti et [evangelisti] et toti curie celesti. Capitols fets e haordinats per los mercades (e) parayres [units] en la vila de Sant Johan çes Abadesses sobra lo offici de la parayria del dit loch per comuna utilitat e profit de la dite vila e per conservacio del dit offici los quals volen esser observats e tenguts entra ells per la forma o manera quis sagueix.

- I. Primerament que nangun tixador no gos tenir pinter de tixer a nangun pinte qui sia de ma [...] de XVI ligadures sots pena de cinquante sous e de estar a conaguda dels sobraposats.
- II. Item. Que nangun tixador no gos menar lo [pinten] buyt de IIII puades avall sots pena de I sou e si [falien] pus avant de IIII puades que stiguen a conaguda dels dits sobreposats.
- III. Item. Que tot drap prim agie a pisar XXXV lliures e tot drap miga age a pesar XXXVII lliures sots pena de V sous e de estar a conaguda dels dits sobreposats E posat cas que pesen tot lo pes que los dits sobreposats ne pugue fer aquell [...] quels plaura en cas que los dits draps no sien talxebados.
- III. [sic] Item. Que tots los tixadors agen a ordir XVIII canes e mige sots pena de V sous e de estar a conaguda dels dits sobraposats.
- IIII. Item. Que nangun tixador no gos tornar lo drap en aquell de qui sera entro quel age portat sagellar en poder de un dels sobreposats e lo dit sobreposat age a ragonexer en lo drap si ha res que dit e quel age a sagellar ab cera gomade e que age un diner per drap [...] aquell de qui sera lo drap e que nangun sobraposat no gos sagellar drap qui sia seu sots pena de XX sous.
- V. Item que nangun tixador qui sia sobraposat no gos sagellar nangun drap que ell faça sotspena de V sous.
- VI. Item que nangun sobraposat no gos usar del offici del dia de pariti avant sots pena de XX sous sens licencia del offici.
- VII. Item que nangun tixador no gos metra de dues lanes en nangun drap mercader que tixara e en cas que age a metra de dues lanes que age a [metre] la pus [avol] al cap primer [duytant] o no [duytant] e que pigor

lana no gos metre en lo drap quan lo cap primer haura mesa sots pena de V sous per cascuna vegada e de estar a conaguda dels dits sobreposats.

f. 1v.

Item que nangun tixador ne parayre no gos fer aytal senyial un com altro hons cascun tixador e parayra age a fer seu senyial en lo drap e que los tixadors lo agen a fer en lo cap primer e cloyr lo drap de coton per la forma que han acostumat sots pena de X sous e de estar a conaguda dels sobreposats.

IX. Item que nangun qui aport draps cruus¹¹⁶ estranyis nols gos metra (en) sa casa fins que los dits sobreposats los agen ragonaguts e canats o ab licencia lur sots pena de V sous e de estar a conaguda dels sobreposats e que agen a tanir lo lonch e lo compte de XVI ligadures e aço puguen ragonexer dos sobreposats la un parayre e laltro tixador e quels agen a canar e sis voldran comptar siten la cisa e quel agen a sagellar e que agen per lur treball dos diners per drap.

X. Item. Que nangun no gos fer negun drap ample de borra ne de matxi ne mothona ne gratusa ne rabol ne de res on age nagune de aquestes coses dessus dites e qui contra fara que los sobreposats lo puguen fer cremar lo dit drap e fer aquella iusticia quels plaura.

XI. Item. Que nangun no gos fer drap ample de peçols e VII canas avant per cascuna vegade [*sic*] que fer no volra sots pena de perdre lo drap.

XII. Item. Que si los sobreposats hauran trobat drap o draps qui sagonus lus vigares no seran leyals e aquell o aquells sagellaran que com lo agen sagellat lo agen a denunciar en aquell de qui sera lo dit drap o draps (o) que aquell de qui sera no gos anantar en lo drap sens licencia dels dits sobreposats sots pena de X sous goanyiade axi com (desus se conte) dit es e de estar a conaguda dels dits sobreposats.

XIII. Item. Que aquell de qui sera lo dit drap o draps que com age anantat en lo dit drap o draps aytant com licencia li sera dade sen vage als dits sobreposats e quels diga que facen ço que vigares lus sera e en aço agen a donar acabament per espay de V jorns apres que [raquests] seran en altra manera que aquells de qui seran los dits draps ne puguen fer salves e quistis exi com a cosa lur.

XIII. Item. Que los sobreposats agen a cercar tots (mesos) los obrados dels parayres e dels tixados e los tints e los molins e lavados per cercar si nangun frau trobaran E encara sis volran puguen pujar per les cases per [mils] ragonexer e cercar si trobaran res qui sia contrari a conservacio del offici ab cort e sens cort sagonus quels sera vist fahedor.

XV. Item. Que si naguna filadora malmet lana o estam per mal filar que agen a estar a conaguda dels dits sobreposats.

f. 2r.

XVI. Item. Que si lo moliner fa nangun mal en los draps que age estar a conaguda dels sobreposats.

XVII. Item. Que tots aquestes capitols dessus dits agen a estar a conaguda dels sobreposats.

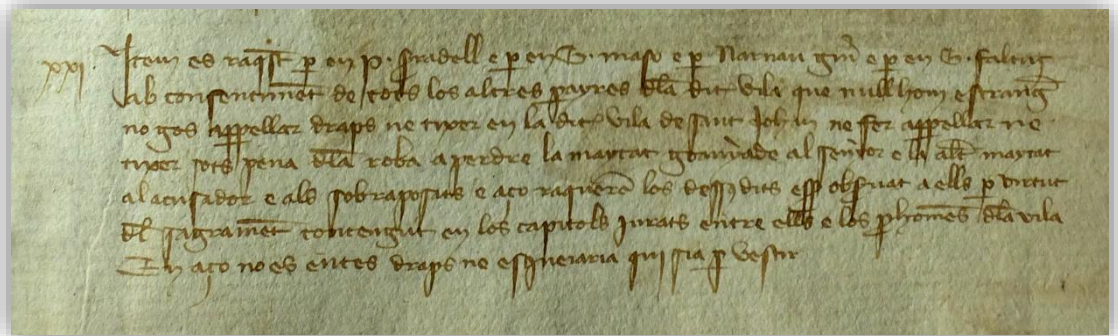
XVIII. Item. Que de totes aquestes penes dessus dites sien goanyiados la maytat al senyior e la altra meytat als dits sobreposats e aquestes dessus dits capitols son fets ab volentat del dit senyiar abbat e que los sobreposats noy

¹¹⁶ Drap cru: el que encara no ha estat rentat.

puxen fer iusticia sens official del dit senyior abbat e que en aquests capitols se puga afagir e tolra a profit commu.

-segueix un espai en blanc, d'aproximadament nou línies-

- XVIII. Item. Que nagun dels sobraposats no agen per lur salari entre tots sino IIII sous per cascun drap de que faran iusticia ço es cascun dels IIII sobreposats I sou o si iusticia no merex que non agen res per molt quey treballen.
- XX. Item. Quenagun parayre ne qui hus del offici de la parayria no gos tixer ne ordir sens drap sots pena de X sous e de estar a conaguda dels sobraposats per cascuna vegade que contrafara la maytat goanyiade al senyior o altre meytat als sobraposats.
- XXI. Item. Es raquest per en Pere Serradell e per en Guillem Maso e per Narnau Giner e per en Guillem Falcuç ab consentiment de tots los altres parayres de la dita vila que null hom estranger no gos apperellar draps ne tixer en la dita vila de Sant Iohan ne fer apperellar ne tixer sots pena de la roba a perdre la maytat goanyiade al senyior e la altre maytat al acusador e als sobraposats e aço raqueram los dessus dits esser observat a ells per virtut del sacrament contengut en los capitols jurats entre ells e los prohoms de la vila En aço no es entes draps ne [esgueraria] qui sia per vestir.

f. 2v.

- XXII. Item. Que nagun parayre o qualsevol altre persona no gos administrar naguda roba estranyia ço es roba mercadera per aperellar ne tixer ne fer apperellar ne tixer sots pena de V sous e de la roba a perda la meytat goanyade al senyior e laltra maytat al acusador e als sobraposats e en aço puxen donar licencia los sobraposats parayres ab volentat de la parayria.
- XXIII. Item. Que nagun tixador o qualsevol persona no gos ordir ne tixer en un drap pus avant de la cisa qui es aordonada a cascun drap sots pena de X sous la maytat goanyiade al senyior e laltre meutat als sobraposats e encara de estar a conaguda dels dits sobraposats.
- XXIII. Item. Que nagun quis meta en la companyiia [sic] del tint no puscha demanar nis puga [alog...] del quanyi del tint sino tyni per XXV lliures hans sia donat per obrer.
- XXV. Item. Que qualsevol tixador qui tixara drap seu propri que com lo haura taxit lo age a portar a un dels sobraposats parayres per segellar e ragonexer lo dit drap e que lo dit tixador age a dir al dit sobraposat que aquell drap es seu propri e que lo dit sobraposat parayra lo age ha canar e a pesar sots pena de X sous a cascun qui contra fara goanyadora axi com dit es e de estar a cog conaguda dels sobraposats.
- XXVI. Item. Que tot hom de la vila qui vulla esser de la companyiia del tint que per espai de IIII jorns comptados lo jorn que la companyiia comencera de

raferarse se sia mes en la companyiia en altre manera de tot lanyi noy sien acullets Es entes que si no eren en la vila com la dita companyiia los rafermera que per spay de V dies com seran venguts ni lo procurador lus ho honras dit del qual spay trahegut lo procurador de la dita companyiia per sa propria paraula sens testimonis E agen assegurar e fermar dins lo termen demont dit es sien obligats en la form aque los altres se son obligats en altre manera que no sien acullits axi com demont es ja dit.

- XXVII. Item. Que nagun parayre qui tinga obrador no gos appereyllar draps per vestir ne naguna esquararia la qual roba sis tinyira en lo tint se age escriure en lo libre del dit parayre qui la dita roba apereyllara e que tot guanyi e perdua qui si esdeindra sia pena de L sous goanyados la maytat al senyior e laltra maytat entre los sobraposats *f. 3r.* e lo acusador per ugals parts empero en aço no es entes que si algun companyio drap e draps o estaigs per son vestir que lo dit companyio puga fer apperellar la dita roba a qualsevolra parayra e que la puxa fer scriura en son libra matex e que naguna altra roba no puguen apropiar ne escriura en lur libra si donchs seu propri no es sots la dita pena.
- XXVIII. Item que nagun parayra ne qualsevol persona no gos aportar draps taxits de naguna part sino de Campradon e de Prats e de Arles e aquests agen a esser de roba prima de la terra a coneguda dels sobraposats e si per ventura qualsevol persones metran naguns draps qui no seran rahebados als dits sobraposats que per espay de ii dies los agen trets de la senyioria de mossen labat sots pena de perdra los dits draps e no tornar los en la dita senyioria sots la dita pena la maytat goanyats al senyior e la altra maytat als dits sobraposats e que qualsevol persones qui naguna ley de draps cruus hic metran que dins lo terma dessus dit agen raquests los sobraposats de ragonexer los dits draps que en lo dit loch metran sots la pena (dessus) contengude.
- XXVIII. Item que qualsevol persona del dit loch qui draps comprara en los dessus dits lochs que en X draps prims puga metre dos draps migans de montanyia texits en los dits lochs o si millor roba volra metre en esmena dels dits migans que ho puga fer empero esser conagut per los sobraposats si rahobados lus seran.
- XXX. Item que negun noych gos metra filates de Pugcerda ni de Berga ni de Solsona no contrestant que no sia leyal roba mas per tal com es roba gossera de pel o es acostumat que en tots lochs on se faça roba de viatge van comprar la dita roba en los dits lochs per tal com açi nos fa roba de viatge per tal que la roba prima qui açi es acostumade de fer per la qual lo loch es en bona forma no puga caura de aquella aordona lo offici que nagun no nich meta sots pena de la roba a perdra la maytat goanyade al senyior e laltre meytat als sobraposats.
- XXXI. Item que nagun parayra o qualsevol altre persona no gos metra ores o baqui sino texides en lo drap mateix ne ha brimetes sino ores vermeyies sots pena de XX sous per cascuna vegada que contrafara la maytat goanyade al senyior e laltre maytat als sobraposats.
- f. 3v.*
- XXXII. Item. Que en totes les altres colos pugan metra las ores acostumades sagons lurs bons vijares.
- XXXIII. Item. Que tots parayres e totes altres persones qui draps fera tinyier que a tot farret emoiat agen a donar blau per VIII sous o una lliure de brasil e a cascun morat agen a donar VII quortons de brasil sots pena de XXXX sous

la maytat goanyada al senyior e laltre maytat als sobraposats Empero que si sobra los dits colos mayorment pora esser fet que ho puguen fer.

XXXIII. Item. Que totes les penes dessus dites sien goanyados la maytat al senyior e la altre maytat als dits sobraposats axi com en la fin de cascun capitol se conte.

E tots los capitols dessus dits son fets ab volentat del dit senyior Abbat e loats e atorgats per tot lo dit offici e encara per tots aquells qui de les companyies dels tints son ne seran companyons.

-resta del full en blanc-

f. 4r.

Subsequentur autem die martis sextadecima mensis febroarii anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexto Petrus Bolos Guilelmus de Maso Iohannes Torroni Iohannes de Fabrica Iohannes Colelli Petrus Vinyiet et Andreas de Crosso omnes socii tincti constructi in dicta villa Sancti Iohannis Arnaldus Janerii Guilelmus Fusterii Matheus Fusterii Guilelmus Martini et Guilelmus Isalguerii omnes socii tincti constructi in pede pontis de lapidei construccti in rivo Ticeris omnesque mercatores prefate ville Sancti Iohannis omnes in simile in unum concordantes supplicarunt humiliter [verbo...] reverendo in Xristo Patre et Domino domino Arnaldo Dei gratia abbate monasterii eiusdem [guat... quod] pro utilitate rei publice et officii seu artis operatorie sive de la perayrie predictae ville firmaret laudaret ac approbaret omnia capitula supradicta [probanis] iam alia ipsa firmasset et laudasset Et etiam omnia capitula infrascripta que suprascriptis capitulis addere et adiungere voluerunt Tenores vero dictorum capitulorum seguntur sub hiis verbis.

XXXV. Item. Fou acordat e determenat per tots los mercades e companyons de endos los tints en les cases del tint de la vila on foren ajustats tots o la maior partida e encare en la cambre del senyior Abbat e aqui han haut plen consell sobra los capitols del offici e en spetial sobra lo XXIX capitol que expressa que naguns draps cruus no gosen venir en la dita vila si per a apperellar sino de certs lochs axi com en lo dit capitol se conten e per profit e utilitat de la cosa publique aytant com los dits mercades poden conexer ne entendre ffou determenat per los dessus anomenats que tots los mercades habitados de la vila de Sant Iohan puguen coprar tots bons draps prims que comprar volran en tot loch on na trobaran e aquells puguen portar e apperellar en lo dit loch si per los vaedos e sobraposats qui posats hi seran seran [*sic*] rahebados e en aço agen a esser tota vegade tres (quatre) vaedos ab dos sobraposats E en cas que tots los quatre vaedos noy poguessen esser quey agen a esser tota vegade tres vaedos ab dos sobraposats E si los drap o draps no seran rahebados que dins lo terme qui per los dits vaedos e sobraposats lus sera donat en aquell de qui los dits draps seran los age gitats de la senyioria sots pena de perdra la roba la maytat goanyiade al senyior e laltre maytat als dits vaedos e sobraposats E en la dita senyioria nols tornen sots les dites penes goanyadores axi com dit es.

f. 4v.

XXXVI. Item. Que cascun dels dits sobraposats age per cascun drap qui rahebador lus sera I diner e los vaedos cascun altres diners.

XXXVII. Item. Que negun no gos metra los dits draps en ço del lur sens licencia dels dits sobraposats sots pena de XX sous goanyadora axi com dessus es dit.

En aço empero es entes que los dits vaedos nos agen ajustar ab los sobraposats per roba de Campradon ne de Prats ne de Arles hans los sobraposats le puguen ragoneixer sens los vaedos axi com han acustumat.

XXXVIII. Item. Que si nagun mercader de la dita vila compra robe apperellade fora la vila en qual loch se volra que li pugue fer tots aquells milloraments que fer li volra Empero quel age a vendra ab que aquell sagell de plom del loch on apperellade los sera sots pena de perdra la roba goanyadora en la forma dessus dita E aquest capitol se posa per declaracion del XXIII capitol qui diu que nagun perayre ne qualsevol altre persona no gos apperellar ne tiner ne administrar neguna toba estranyia Donen per declarat los dits mercades que (no) donen per estranyia neguna toba sino de aquells qui no son habitados del dit loch.

XXXVIII. Item. Que tot mercader o perayre de la dita vila qui roba draps mercades apperellats metra en la dita vila los age a denuntiar als dits sobraposats com los metra en la dita vila abans quels meta en res del seu e puys com los treura de la vila sots pena de V sous per cascun drap goanyadora axi com dit es.

Quaquidem supplicatine per dictos socios et mercatores ditorum tinctorum dicto reverendo domino Abbati facta incontinenti dictus reverendo dominus Abbas pro utilitate rey publice et dicti officii paratorie laudavit aprobavit ratificavit et confirmavit omni capitula supradicta et omnia alia et singula in quolibet ditorum capitulorum contenta et expressata.

f. 5r.

Item. Die XXVIII mensis septembre anno a nativitate Domini millesimo CCCC undecimo [fimavi ... capituli] infrascripti per socios tinctorum ville Sancti Iohannis de voluntate reverendi [...] capitulis supradictis prout sequitur.

Primerament fou aordenat capitol per lo officii de la parayria de Sant Iohan çes Abbadeses segons ques sagueix.

XXXX. Item. Aordone lo dit officii que negun perayre ni tixedor ni qualsevol altre persona qui vulla esser companyion de les companyies dels tints nis vulla alegrar dels guanyis de aquells tints que no gos erdit ni tixer son drap ni fer ho fer a ses companyies ni en sa case ni fore case sots pena de LX sous per quesuna vegade.

XXXXI. Item. Que neguns perayres ni companyons no gosen donar dels guanyis dels tins a neguns sots pena de LX sous per quesuna begade [*sic*] pero la maytat goanyado al senyior e laltre maytat als dits sobraposats.

XXXXII. Item. Que aquests capitols se puxen adoba a coneguda del officii a profit del dit officii tota hora quels sia vist faedor ab volentat del dit senyior Abbat.

XXXXIII. Item. Que los sobraposats no puguen donar licencia dels capitols dessus anomenats sens los vaedos.

-segueix un espai en blanc, d'aproximadament cinc línies-

Item die veneris nona septembre anno a nativitate Domini M CCCC XII Guillelmus Fusterii Guilelmus Martini Arnaldus Janerii Matheus Fusterii Guilelmus Lavinia Iohannes Tolosa Iohannes de Fabrica omnes mercatores ville Sancti Iohannis personaliter existentes in camera abbatie monasterii Sancti Iohannis coram reverendo in Xristo Patre et Domino domino Arnaldo Dei gratia abbate monasterii eiusdem ad eorum instanciam consentione adiurixerunt capitula infrascripta capitules supradictis que peciorunt voce tubo publicari et denunciari in platea dicte ville Que fuerunt publicata et denunciata in dicta platea voce tubo per Guilelmum Cervera curritorem publicum dicte ville die sabbati decima dicti mensis septembre.

f. 5v.

- XXXXIII. Item. Primo que negun noych gos metra neguna roba mercadera de lana qui sia estade de Aragon ne Durgell sots pena de la roba a perdra la maytat goanyade al senyior e laltre als sobraposats.
- XXXXV. Item. Que tot(hom) qui compre filages de qualpart se volra lo age a mostrar abans que la meta en sa casa lo ag als sobraposats e als vaedos pero que ho puguen ragoneixer dos sobraposats e un vaedor o dos vaedos e un sobraposat E si per ells es axillade que le agen atrei fora la senyioria dins tres dies e no tornar le en aquella sots pena de la robe a perdra qoanyade axi com dit es.
- XXXXVI. Item. Que dos parayres aprenents no gosen cardar en una perxa si donchs la un no havia ardat un anyi sots la pena que los sobraposats con... pena de II sous per quescuna vegade.
- XXXXVII. Item. Que negun macip pera... macip perayre no gos levar obrador fins que age estat tres anys en lo offici sots pena de X lliures e de estar la conaguna dels sobraposats.
- XXXXVIII. Item. Que negun no tinyier a altre drap mercader en son libra sino que vage per espars sots pena de L sous pero que un companyon puxa prestar color de un tint a altre sens negun perill.
- XXXXVIII. Item. Que negun qui sia condempnat per los sobraposats no gos appellar sino al offici de la parayria sots pena de C florins goanyade axi com dit es E de esser depositat e privat de no usar del offici.
- L. Item. Que neguna filadora no gos metra oli ab la lana que filara sots pena de V sous per quescuna vegade que contrafera goanyadora axi com dit es.

f. 6r.

Omnes capituli supradicti fuerunt publicati voce tube in platea ville Sancti Iohannis ut moris est die per Guilelmum Cervera [procuratorem] publicum dicte ville die sabbati nona mensis septembre anno a nativitate Domini millesimo CCCC XII.

Die IIII iulii anno a nativitate Domini M CCC XIII fuit adiunctus capitulus infrascriptus capitulis predictis per mercade mercatores et socios tinctorum de consenti reverendi domini abbate.

- Item. Es instituit e aordenat per lo dit offici de la parayria ab consentiment del senyior Abbat que si null hom estranger per qualsevol art enginyi o manera volra apperellar roba sacretament e cautelosa en la dita vila de Sant Iohan o en la parroquia e de la dita roba fera venda fente a algun del dit loch o cautolosa la qual venda o cautela cendra e (no) apparra o provar nos pora que en aquest cas sens negunes proves lo offici ab los sobraposats puxen pendra la dita roba del dit loch e termen de lur propia auctoritat solament de aço agen alguna presumptio la qual sia arbitra dels dits sobraposats e del offici E de aquest capitol puxen usar axi com de los altres cosas soles penas qui son en lo capitol de la roba estranyia.

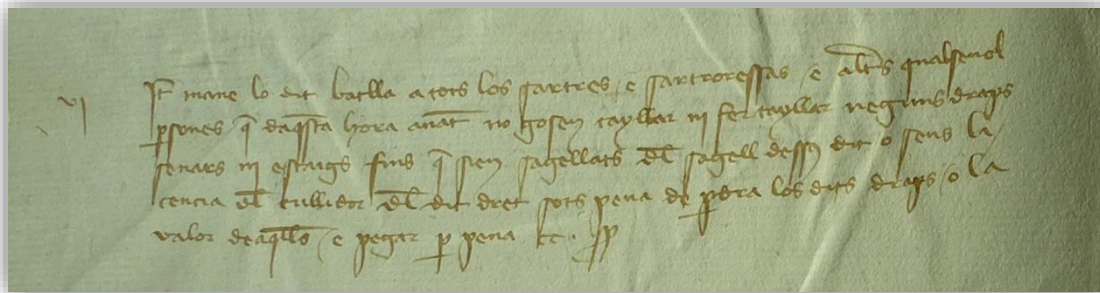
-resta del full en blanc-

Ban o crida del batlle d'Arnau de Vilalba, abat del monestir de Sant Joan de les Abadesses, a instància del procurador de Pere d'Estamariu, obtentor del dret de bolla de plom o segell de cera, segons el qual, es regula l'aplicació d'aquest dret en els productes tèxtils fabricats a la vila de Sant Joan de les Abadesses i se'n penalitza la seva omissió o frau.

—AMSJA. Registre de la Cúria Secular de Sant Joan de les Abadesses: fragment. Paper. Foli. Conservació correcte, foliat. Sig. top. C-1-7.

f. 1r.

- I. Ara oiats tot hom generalment queus mana lo batlle del reverent senyior Abbat de Sant Iohan çes Abbadesses axi als dins com als de fora a instancia e raquesta den Anthoni Miquel [Esteven] de la vila de Ripoll procurador den Pere Destameriu de la dita vila comprador de les generalitats de la bolla del plom e sagell de cera de la vila de Sant Iohan que noy age negun ne neguna per qui daquesta hora avant gos tayllar negun drapp ni draps senars ni escaygs sardils o escapolons estranyis o de la terra fustanis tints o no tints estamenyies drap dor dargent o de ceda axi brodats dor e dargent e daltres velluts o xamallots tafatans o cendats ffres sanastre per vestir o metra en obra o apperellaments a qualsevol hus fins que sien segellats del sagell de cera fet e aordenat per lo dit Pere Destameriu o per los cullidos dels dits drets o sens licencia daquells sots pena de perdra les coses dessus dites o la valor daquelles e pagar per pena CC sous.
- II. Item mana lo dit batlle que negun nin neguna qui daquesta hora avant [gos] vendra ni fer vendra façer sanastre trena dor fil daur ne dargent perles ni pedras preciosas encastrades o no encastrades que de les coses que venudes hauran nos gosen desaxir fins que agen pagat al dit cullidor lo dret a ell pertanyent sots pena de perdra les coses que venudes hauran e pagar per pena CC sous.
- III. Item mana lo dit batlla a tots baxadors e altres persones qui bexaran drap o draps senars o escaigs dins la vila o termen de Sant Iohan que daquesta hora vant nols gosen baxar tro que sien sagellats del dit sagell sots pena de perdra los dits draps o estaigs o la valor daquells e pagar per pena CC sous.
- IIII. Item. Mana lo dit batlle que noy age negun ni neguna que daquesta hora vant gos donar ni fer donar a negun clerga simple tonsurat o altre qualsevol negun drap p pertida daquell per tayllar ne per cosir si donchs no ha jurat de *f. 1v.* servir los capitols aordonats en la cort de Montso sots pena de perdra lo dit drap o pagar per pena CC sous.
- V. Item. Mana lo dit batlla a tots los baxadors perayres e altres qualsevol persones qui bexaran drap o draps senars o escaigs e a tots los sastres e saastroesses e altres qualsevol qui agen acostumat de tayllar que per spay de tres jorns sien venguts jurar en poder del dit batlla de servir los capitols presents sots pena de CC sous.
- VI. Item. Mana lo dit batlla a tots los sastres e saastroessas e altres qualsevol persones que daquesta hora avant no gosen tayllar ni fer tayllar neguns draps senars ni escaigs fins que sien sagellats del sagell dessus dit o sens licencia del cullidor del dit dret sots pena de perdra los dits draps o la valor de aquells e pagar per pena CC sous.

- VII. Item. Mana lo dit batlle que noy age negun baxador perayre ni altre persona qui gos baxar (ne) ~~de~~ façe baxar negun drap o draps o [per crida] daquells sino en los lochs publichs qui son aordonats en la dita vila e qui contra fera poguera per ban lo preu o valor del drap que bexat haura e ultra aço peguera per pena per quescuna vegade CC sous.
- VIII. Item. Mana lo dit batlle a tots los drapers e parayllers e altres qualsevol persones que vendran drap a menut o en gros o de les altres coses dessus anomenades que agen a venir jurar en poder del dit cullidos quant drap han venut ne a qui lan venut ne lo preu que haut ne hauran e axi [mateix] de les altres coses dessus anomenades e que del dit drap ne coses dessus dites que venudes hauran nos gosen desaxir fins que agen pagat lo dret pertanyent al dit comprador e cullidos e sia sagellat del sagell per ell ^{f. 2^r.} aordonat sots pena de perdra les coses de ques seran desaxits e pagar per pena CC sous.
- IX. Item. Mana lo dit batlle a tota persona de qualsevol condicio o estament sia qui metra draps o peças de draps o fustanis dins la dita vila o termen de Sant Johan que aquelles draps o peças de draps o fustanis agen e sien [venguts] de denunciar als dits cullidos dels dits drets per spay del dia o [del endema] sots pena de perdra los draps o fustanis o la valor de aquelles e pagar per pena CC sous.
- X. Item. Mane lo dit batlle a tots los parayres molines e altres persones que noy age negun qui daquesta hora avant gos liurar negun drap senar o escaig que apperellat haura en aquell o aquella de qui los dits draps senars o escaigs seran fins que sien bollats de la bolla e segellats del sagell de la cera fets e aordonats per lo comprador dessus dit sots pena de perdra los dits draps o la valor daquells e pagar per pena CC sous.
- XI. Item. Mane lo dit batlle que negun daquesta hora avant no gos [trer] drap o draps senars o escaigs ne altres coses dessus anomenades de la dita vila de Sant Johan sens licencia o alberan dels dits cullidors sots pena de perdra ço que trauran sens licencia e pagar per pena CC sous.
- XII. Item. Mane lo dit batlle a tots los ligadors e altres persones qui ligen ne fan ligar draps que noy age negun qui gos ligar ni fer ligar ni metra en bala negun drap fins que sien vists per los cullidos dels dits drets o licencia daquells sots pena de CC sous.
- f. 2^v.*
- XIII. Item. Mana lo dit batlle que noy age negun torrador de altre pesona qui gos vendra ni encantar neguns draps cadins fustanis sardis estamenyes ne de les altres coses dessus anomenades si donchs no sen bollades e sagellades del sagell e bolla dels dits cullidors sots pena de CC sous.
- XIII. Item. Mane lo dit batlle que tots draps cadins fustanis sardils axi en peça com en escaigs qui sien atrobats sens bolla de plom en poder de drapers e de [payllers] o [c]orrados o de tota altra persona exceptat en poder de perayra qui aquells tinga per adobar e qui sien atrobats sens bolla que sien perduts en aquell de qui seran e confiscats per la forma desus escrita.

- XV. Item. Quels demunt dits draps e fustanis dins VIII dies apres que aperellats seran e encare ans que sien plegats ne apuntats paguen e agen a pegar lo dit dret aordonat en la cort de pagar e sien bollats ab bolla de plom acostumade e qui contra fera peguera per ban per quescuna vegada CC sous.
- XVI. Item. Mana lo dit batlla a tot perayra e moliner que agen a fer sagrament en poder del comprador o cullidos dels dits drets tota vegade que per ells ne seran raquests que ben e leyalment sens tota frau denunciaran e mostreran als dits cullidors tots los draps apperellats qui seran en lur poder per tal que en les dites coses frau no puxa esser fet e qui contra fera peguera per pena CC sous.
- XVII. Item. Que negun mercader ne altre persona no gos raebra per compra ne per comande draps ne fustanis qui no sien bollats sots pena de CC sous.
- f. 3r.*
- XVIII. Item. Que negun draper ne payller ne altre persona no gos vendra la un dels caps en que sera la bolla sens que en la un cap daquells no romangue una bolla e en cas que los comprados volguessen los dits draps bollats que abans que levassen la una bolla fossen tenguts de [portar] aquella al bollador per bollar los afin quels dits draps e fustanis no puxen esser sens bolla per esquivar frau sots pena de CC sous e de perda aquells draps qui seran trobats sens bolla e los bollados agen a bollar aquells sens pegar negun dret.
- XIX. Item. Mana lo dit batlle que tots drapers e faedors daquells e tots peylls e tota altre persona qui vena drap a tayll o de les altres coses dessus anomenades agen a fer sagrament tots dissaptes si raquests na seran en poder dels compradors o cullidors dels dits drets que ben e leyalment lus pagaran de tot ço que venut hauran e encare los cullidors dels dits drets puguen sis volran tenir guardes sobre aço en aquells lochs quels pleur E qui contra fera peguera per pena CC sous per quescuna vegade.
- XX. Item. Mane lo dit batlle a tots los drapers e paylles e faedos daquells e a tota altra persona qui vendran los dits draps a tayll e altres coses que agen a fer sagrament tota hora que per los cullidors e comprados ne seran raquests que ben e leyalment denunciaran lo [for] e lo preu de tot ço que venut hauran ne a qui ho hauran venut e qui contrafera peguera tot ço que venut haura e per pena CC sous.
- XXI. Item. Mana lo dit batlle a tot draper peyller e altra persona qui vena los dits draps e altres coses dessus anomenades en gros o a menut a qualque persona de qualsevol condicio o estament sia per vestir o *f. 3v.* per [tayllar] per fer na peylla que del preu daquell drap que vendra o metra en la dita peylla pach lo dret posat sobre les dites coses posat que aquells draps nos compren per intencio de [tayllar] los per vestit e aço sots pena de CC sous.
- XXII. Item. Que alguna persona no gos sagellar drap ne draps ne altres coses dessus dites sino aquells qui en aço seran assignats ne contrafer alguns dels senyals qui a segellar los dits draps e altres coses seran aordonats e qui contra fera que sien incorreguts en pena de [crun] fals.
- XXIII. Item. Que tot draper e perayra e altre qualsevol persona qui de son drap cadins e altres coses dessus dites tayllara vestadures o altres coses per son vestir o de ses companyies o per vendra que abans quel tayll aport lo dit drap e les altres coses devant los dits cullidos aordonats a levar los dits drets e que paguen los drets de les generalitats per la dita cort aordonats e qui contra fera perda les dites coses en que cometra frau e pach de pena per quescuna vegade CC sous.
- XXIII. Item. Que algun draper baxador sartre o altre qualsevol persona no gos avalotar o mal tratar de peraula ni de fet los cullidos o guardes a aço aordonados ne contrestar en aquelles de entrar de nit e de dia la on agen sospita que age draps qui no sien sagellats ne bollats E si per ventura les dites guardes o cullidors troberan alguna persona potant drap per la vila qui *f. 4r.* no sia bollat o sagellat

que aquell puxenpendra sens neguna resistencia o contrast qui per aquell qui portera o tindra lo dit drap ne per altre nols sia fet E axi mateix si los dits cullidors o guardes volran gordar e ragoneixer los obrados e cases de drapers o boxados o altres qualsevol persones ab cort o sens cort que nols sia feta resistencia e qui contrafera pach per pena CC sous.

XXV. Item. Que tots mercers jupones sartres e altres persones qui venen o façen vendra o meten en obratge fustanis tints o no tints estranys o de la terra stamenyies per obs de vestir paguen e agen a pegar ans que sien tayllats ço es per lo venador o aquell o aquells quilts feran metra en obratge lo dret aordonat per la dita cort e qui contra fera perdra los dits fustanis o la valor daquells e oltra aço paguen de pena per quescuna vegade CC sous.

XXVI. Item. Mane lo dit batlle a tots los perauyres molines e altres qualsevol persones qui agen draps senars ne escaigs que los bolaldos qui son pessats agen bollats e no son retirats que per espay de vuy tot dia los agen a venir denunciar a en Johan ça Fabrega cullidor del dit dret sots pena de perdra los dits draps qui trobats seran e pegar per pena CC sous.

XXVII. Item. Mane lo dit batlle a tots los perayres moliners e altres persones qui apperelleran draps senars o escaigs que noy age negun qui gos liurar f. 4v. los dits draps senars o escaigs en aquell de qui seran fins que sie sagellats e bollats de plom e de cera sots pena de CC sous e de perdra la roba empero en aço nos enten roba qui sia mercadera sino solament roba de vestir.

[..tat] qui a est in alio loco.¹¹⁷

Item mane lo dit batlle a tots los perayres ligadors e altres persones qui liguernan ni feran ligar draps qui noy age negun qui gos ligar en metre en bala negun drap fins que sia bollat de plom e vist per lo cullidor del dit dret sots pena de CC sous.¹¹⁸

De les quals penas e bans axi de robes com de diners com sien comesas declarades o [jutiades] per lo diputat lo tal deço que per ell sera [juitiat] la quarta part sia del ordinari qui fera la axegucion si demenat hi sera sino sia del general e laltre quarta pert sia del acusador si ni haura sino sia dels presents comprados E laltre quarta part sia dels presents comprados E la romanent quarta part sia del general.

¹¹⁷ Al marge.

¹¹⁸ Capítol ratllat amb línia obliqua.

11. BIBLIOGRAFIA

- BILLE, Elisabeth; Conesa, Marc; Rendu, Christine; Bosom i Isern, Sebastià (2005). L'élevage du Moyen Âge a l'Époque Moderne en Cerdagne au prisme des contracts de parceria. Le chantier histoire: retour sur une expérience originale. Dins *Ceretania. Quadern d'Estudis Cerdans*. (vol. 2005/4, p. 265-277). Puigcerdà, Bourg-Madame: Groupe de Recherches Archeologiques et Historiques de Cerdagne, Institut d'Estudis Ceretans.
- BISSON, Thomas N. (1998). *Tormented Voices. Power, Crisis, ad Humanity in Rural Catalonia 1140-1200*. London: Harvard University Press. (Versió catalana: Barcelona: Curial, 2003)
- BOSOM I ISERN, Sebastià; Galceran i Vigué, Salvador (1984). *Catàleg de protocols de Puigcerdà*. (Inventaris d'Arxius Notarials de Catalunya, 4). Barcelona: Fundació Noguera.
- CARDON, Dominique (1999). *La draperie au Moyen Âge. Essor d'une grande industrie européenne*. París: CNRS Editions.
- CARRÈRE, Claude (1977). *Barcelona 1380-1462: un centre econòmic en època de crisi*. (Col. Documents de cultura; 11-12). Barcelona: Curial.
- CASTELLS I LLAVANERA, Ramon; Catllar Gosà, Bernat; Riera Micaló, Josep (1994). *Ciutats de Girona: catàleg de plànols de les ciutats de Girona des del segle XVII al XX*. Girona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, demarcació de Girona; Diputació de Girona.
- Catalunya Romànica (1987). Vol. X: El Ripollès. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- COLOMER I CASAMITJANA, Joel (2012). El comerç del drap a Besalú: l'exemple dels Roure (1325-1340). Dins *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols (EHDAP)*. (vol. XXX, p. 7-29). Barcelona: Col·legi de Notaris de Barcelona.
- DEL TREPPO, Mario (1976). Els mercaders catalans i l'expansió de la Corona Catalano-Aragonesa al segle XV. (Col. Documents de cultura; 10). Barcelona: Curial.
- DONAT I PÉREZ, Lúdia (1999). *Contractes ad laborationem i establiments de masos després de la pesta negra (1349)*. Dins *Homes, masos, història: la Catalunya del Nord-Est, segles XI-XX*. (p. 125-149). (Col. Biblioteca abat Oliba; 215). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Institut de Llengua i Cultura Catalanes de la Universitat de Girona.
- ESTEVE I CUBÍ, Josep (1987). *Onzè centenari del monestir de Sant Joan de les Abadesses (887-1987)*. Sant Joan de les Abadesses: Junta Promotora del Centenari.
- FERRER I GODOY, Joan
(1997). *La Vila Vella de Sant Joan de les Abadesses. Programa de festa major 1997*. Sant Joan de les Abadesses: Ajuntament.
(2009). *Diplomatari del monestir de Sant Joan de les Abadesses (995-1273)*. (Diplomatari, 43). Barcelona: Fundació Noguera.
(2013a). *Actes i resolucions. Sant Joan de les Abadesses en època moderna (1635-1859)*. (Textos i documents, 48-49). Barcelona: Fundació Noguera.

(2013b). El monestir de Sant Joan de les Abadesses fins al segle XII. Dins *Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès 2011-2012*. (p. 67-80). Ripoll: Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès.

(2014). *El Palau de l'Abadia de Sant Joan de les Abadesses. Programa de festa major 2014*. Sant Joan de les Abadesses: Ajuntament.

GROS I PUJOL, Miquel dels Sants

(1974). L'Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses. Notícies històriques i regesta dels documents dels anys 995-1115. Dins *II Col·loqui d'Història del Monaquisme Català* (vol. II, 1974, p. 87-128). (Scriptorium Populeti, 9). Abadia de Poblet.

(2007). Notes sobre el «Llibre de la pabordia major» del monestir de Sant Joan de les Abadesses. Dins *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*. (vol. XLVIII, p. 31-46). Girona: Institut d'Estudis Gironins.

GUILLERÉ, Christian (1992). Girona medieval. Crisis i desenvolupament: 1360-1460. Girona: Diputació de Girona; Ajuntament de Girona.

IGLÉSIAS, Josep (1989). Aplec de dades demogràfiques de Sant Joan de les Abadesses a partir de l'any 1358. Dins *XXII Assemblea intercomarcal d'estudiosos. Sant Joan de les Abadesses, 23 i 24 d'octubre de 1982*. (p. 109-121). Sant Joan de les Abadesses: CIT.

JUNYENT I SUBIRÀ, Eduard

(1951). El necrologio del monasterio de San Juan de las Abadesas. Dins *Analecta Sacra Tarraconensia*. (vol. XXIII, p. 131-191). Barcelona: Balmesiana (Biblioteca Balmes).

(1976). *El monestir de Sant Joan de les Abadesses*. Sant Joan de les Abadesses: Junta del Monestir.

MALLORQUÍ I GARCIA, Elvis (2010). Masos agraris o ramaders? El cas de Cruïlles i Sant Cebrà dels Alls a la primera metitat del segle XIV. Dins *Família pagesa i economia rural. VII congrés sobre sistemes agraris, organització social i poder local*. (p. 169-200). Lleida: Diputació de Lleida; Institut d'Estudis Ilerdencs.

MASDEU I COSTA, Josep (1926). *Sant Joan de les Abadesses: resum històric*. Vic: Tipografia Balmesiana.

MASNOU I PRATDESABA, Josep M.; Torner i Planell, Jordi (2008). Els manuals notariaus de famílies i particulars manresans dels segles XII al XVI: un cas singular en els arxius de protocols catalans. Dins *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols (EHDAP)*. (vol. XXVI, p. 99-145). Barcelona: Col·legi de Notaris de Barcelona.

ORTÍ GOST, Pere

(2013). Pagesos de Caldes de Malavella, mercaders de Sant Feliu de Guíxols i consellers reials: l'espectacular ascens de la família Pujada durant el segle XIV. Dins *La corona Catalanoaragonesa, l'Islam i el món mediterrani. Estudis d'història medieval en homenatge a la doctora Maria Teresa Ferrer i Mallol*. (p. 547-557). Barcelona: CSIC; Institució Milà i Fontanals.

; To i Figueras, Lluís (2014). Serfdom and Standards of Living of the Catalan Peasantry before and after the Black Death of 1348. Dins *Serfdom and Slavery in the*

- European economy (11th-18th Centuries)*. (p. 155-172). Florència: Firenze University Press; Istituto Internazionale di Storia Economica "F. Datini", Prato.
- PAGAROLAS I SABATÉ, Laureà (coord.) (2005). *Els fons de protocols de Catalunya. Estat actual i proposta de sistematització*. (Textos, 5). Barcelona: Associació d'Arxivers de Catalunya.
- PARASSOLS I PI, Pau (1894). *Sant Juan de las Abadesas y su mayor gloria el Santísimo Misterio. Reseña histórica*. Vic: Tipografía Católica de San José (3a. ed.)
- PLADEVALL I FONT, Antoni (1976). El Pont Vell de Sant Joan i els vells ponts de la nostra terra. Dins *Inauguració del Pont Vell reconstruït*. Sant Joan de les Abadesses: Ajuntament.
- REIXACH SALA, Albert (2013). Censals i dots: mercats financers i matrimonis en una ciutat catalana baixmedieval (Girona, 1340-1440). Dins *Ciutats, viles, sagreres. Els nuclis urbans a la Baixa Edat Mitjana (s. XIII-XV). Actes del III seminari d'Estudis Medievals d'Hostalric (15-16 de novembre de 2012)*. (p. 49-65). Hostalric: Ajuntament d'Hostalric.
- RENDU, Christine (1991). Un aperçu de l'économie cerdane à la fin du XIIIème siècle. Draps, bétail et céréales sur le marché de Puigcerdà en 1280-1281. Dins *Ceretania. Quadern d'Estudis Cerdans*. (vol. 1991/1, p. 85-106). Puigcerdà, Bourg-Madame: Groupe de Recherches Archeologiques et Historiques de Cerdagne, Institut d'Estudis Ceretans.
- RIERA MELIS, Antoni (2005). Els orígens de la manufactura tèxtil medieval a la Corona catalanoaragonesa (c. 1150-1298). Dins *XVIII Congrès internacional d'història de la Corona d'Aragó. La mediterrània de la Corona d'Aragó segles XIII-XVI (València, 9-14, setembre, 2004)*. (p. 821-901). València: Universitat de València; Fundació Jaume II el Just.
- SALES I FAVÀ, Lluís (2011). Crédito y redes urbanas: el caso de Girona y las pequeñas ciudades de su entorno en el siglo XIV. Dins *Redes sociales y económicas en el mundo bajomedieval*. (p. 135-154). Valladolid: Castilla ediciones.
- TO I FIGUERAS, Lluís (2011). La comercialització de productes tèxtils a l'entorn de 1300: els drapers de la vila d'Amer. Dins *Ciutats, viles, sagreres. Els nuclis urbans a la Baixa Edat Mitjana (s. XIII-XV). Actes del II seminari d'Estudis Medievals d'Hostalric (18-19 de novembre de 2010)*. (p. 36-56). Hostalric: Ajuntament d'Hostalric.

CONTINGUT

0. Resum	1
1. Propòsit	1
2. La historiografia dels mètodes comercials i dels mercaders	3
3. El context històric del mercader Guillem Masó	7
4. El llibre particular de Guillem Masó	10
5. Les fonts documentals complementàries	
5.1 Capítols matrimonials i testaments	28
5.2 Pergamins solts	31
5.3 La cúria secular del monestir de Sant Joan de les Abadesses	32
5.4 Inventaris de l'Arxiu del Monestir	33
5.5 El capbreu de l'abat Arnau de Vilalba de 1397	36
5.6 Notícies extretes dels volums notariais	37
6. La família.....	39
7. El patrimoni	
7.1 Propietats immobiliàries	41
7.2 Propietats agrícoles	41
7.3 Propietats industrials	42
7.4 Propietats rendals i jurisdiccionals	43
8. La geografia de Guillem Masó	45
9. Conclusions.....	47
10. Apèndix documental	50
11. Bibliografia.....	84

